

Najmoderniji univerzalni sistem ispunjava sve potrebe za štampom zasnovanom na digitalnoj tehnologiji. Postizanje slike najvišeg kvaliteta i odličan odnos rezultat-troškovi.

R1 SUPER
KONICA DIGITAL MINILAB SYSTEM

, minilaboratorija novog standarda u digitalnoj eri!

HRS
HI-RESOLUTION SCANNER

digital
ICE
APPLIED SCIENCE FICTION

Konica Color QA Paper
Type AD

Beam Convergence Head
B.C.H.

Još kvalitetnije fotografije

- Skener filmova sa vrhunskim performansama i rezolucijom omogućava najkvalitetnije skeniranje fotografija i efikasnost u radu
- Potpuno nova komponenta za štampanje (BHC exposure engine) proizvodi fotografije najvišeg kvaliteta
- Originalna Konica tehnologija za poboljšanje kvaliteta unešenog materijala AIE (Automatic Image Enhance) daje reprodukciju koja je lepša nego ikad
- Digitalni kanal omogućava najviši kvalitet štampe fotografija, nezavisno od filma ili vrste medija
- Dodatne funkcije, kao što su korekcija ogrebotina/prašine (Digital ICE) i korekcija crvenih očiju, garantuju visok kvalitet fotografija

Jednostavnost rukovanja

- Jednostavan proces rukovanja omogućava čak i početniku da za kratko vreme odštampa fotografije
- Veliki izbor opcija, uključujući narezivanje CD ROM-a na samoj mašini pritiskom na samo jednu dirku
- Specijalna nova tastatura, jednostavna za rukovanje
- Jednostavna, brza i najkvalitetnija reprodukcija već gotovog materijala

Izvanredne mogućnosti proširenja sistema, kao i odnos rezultat-troškovi

- Odvojeni input i output segmenti omogućavaju povezivanje sa različitim tipovima input stanica i štampača
- Primanje porudžbina putem Interneta ili PC terminala. Sistem funkcioniše kao mrežni štampač
- Povoljna nadogradnja analogne minilaboratorije iz serije Konica 8 u potpuno digitalni sistem postiže se jednostavnom zamenom štampača

Jednostavno i čisto rukovanje

- Optimalna digitalna ekspozicija uz upotrebu specijalnog digitalnog papira (Konica color QA, tip papira AD)
- Jednostavna zamena ekološki ispravnog ECOJET sistema
- Pojednostavljeno servisiranje

powercomimaging

PowerCom Imaging d.o.o. Milentija Popovića 9 (Sava Centar), 11070 Novi Beograd
tel: 011 311-4322, 311-4323 /lok 575, tel/fax: 011 143-541, e-mail: mdeki@net.yu

PROMOTIVNA CENA!!!

REFOTO

ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE BROJ 22 APRIL 2004 www.refoto.co.yu

DINARA 180
K. MARAKA 6
KUNA 25
DENARA 200
EVRA 3

FOTOGRAFI

YU Press Photo
World Press Photo
Boris Spremo

TEHNIKA

Nikon D-70
Minolta DiIMAGE A1
Pentax *ist
HP Photosmart 245 i 1200

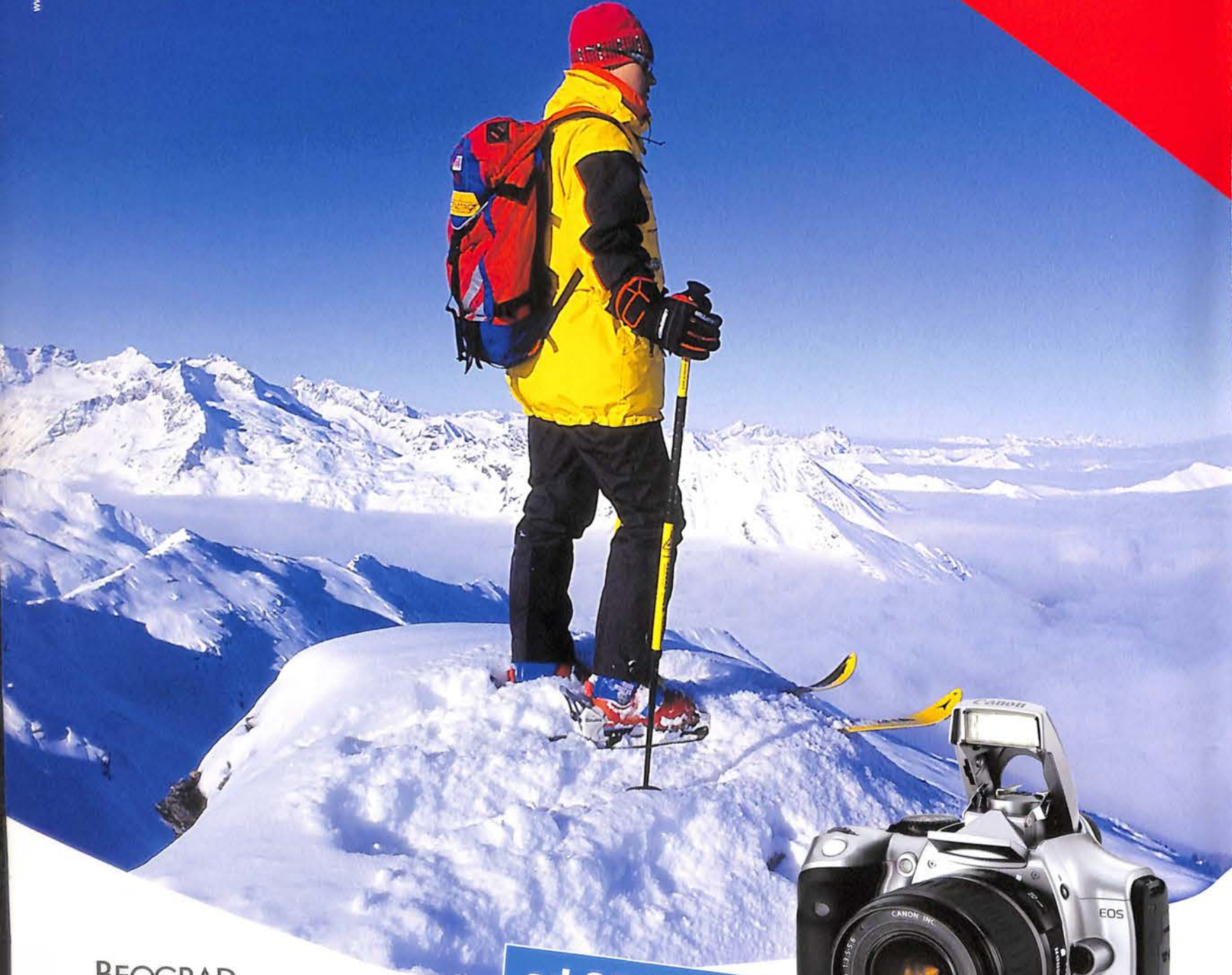
VEŽITE SE POLEĆEMO
CEBIT/PMA

TEMA BROJA
PRESS PHOTO

KAKO POSTATI FOTOREPORTER/ SVEDOK POSTOJANJA/ FOTOGRAFIJA KAO ILUSTRACIJA

www.promo.co.yu

EOS 300D DIGITAL 6.3 Megapix

BEOGRAD
TEL: 011/655 100, 655 257

od 955.- €

*SVE CENE SU VELEPRODAJNE,
BEZ URAČUNATOG POREZA NA PROMET

+195 EUR ZA OBJEKTIV
F18-55mm (28-90mm)

PROFI FOTO official distributor

you can
Canon

Nikon D70

6.1
Mega
Piksela

Napokon dostupan svima
od 925€

*cene su bez poreza na promet

REFOTB

Ekskluzivni uvoznik i distributer NIKON foto opreme
Pčinjska 17, 11000 Beograd, tel: 011 245 6151, 244 7958, 308 7004
fax: 011 446 0234, email: refotb@eunet.yu

Sve dodatne informacije kao i spisak prodajnih mesta potražite na:

www.refot.com

Nikon

STALNE RUBRIKE

4 **AKTUELNOSTI**
Izložbe, konkursi, najave

9 **KNJIGE**
Ponuda u našim knjižarama

70 **SAVETI I ISKUSTVA**
Prednosti Raw importera u Photoshopu CS, vraćanje izgubljenih fotografija

72 **KOLEKCIJARSTVO**
Agilux Agimatic – Sasvim neobičan fotoaparati

74 **FOTO-KLASIKA**
Zavirite u magični svet "Pinhole" fotografije

76 **FOTO-AMATER**
Goran Nešković beleži život na fotografijama

78 **FOTO-KOMENTAR**
Dragoljub Tošić kritikuje vaše fotografije ali, ne bojte se, uvek je dobronameran

82 **KONKURS**
Tri pobednika konkursa "Čovek i pejzaž" i čak pet pohvaljenih

86 **PISMA ČITALACA**
Malo pohvala, predloga, pitanja i dosta kritike

FOTOŠKOLA

TEHNIKE FOTOGRAFISANJA, DIGITALNA OBRADA

28 **H₂O – VEĆITI IZVOR INSPIRACIJE**
Vladimir Červenka posmatra vodu kao mitsku temu, splet različitih refleksa i kao specifičan eksponometrijski problem

30 **NEUHVATLJIVA LEPOTA VODE**
Pogledajte kako Branislav Brkić s različitim ekspozicijama menja karakter vode

32 **NAČINA 1000, A NI 1 "PRAVI"**
Za Radomira-Mašu Dikosavljevića snaga vode ogleda se u načinu na koji reflektuje stvari oko nje

36 **PODvodNE ČAROLIJE**
Vladan Milisavljević podjednako voli i ronjenje i fotografiju, pa ih je spojio u jedno

46 **VIŠE SUNCA, MOLIM**
Ako su vam fotografije "sumorne", Radomir-Maša Dikosavljević ima lek za vas

48 **VODA, TAMO GDE JE NEMA**
"Svemoguć" Milan Živković stvara refleksije u vodi na fotografijama gde vode uopšte nema

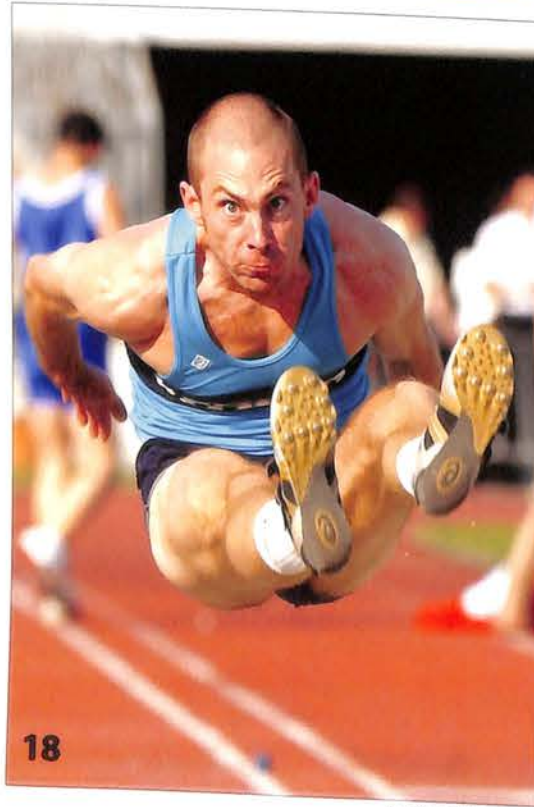
"Od jedne fotografije i slave se ne živi! Od fotografa se uvek očekuje više i bolje."

TOMISLAV PETERNEK, STRANA 10

23

TIM CLAYTON, AUSTRALIJA

18

ALEKSANDAR DIMITRIJEVIĆ

50

60

TEMA BROJA

OSVRT NA AKTUELNA DOGAĐANJA

10 PRESS PHOTO

U razgovoru s Tomislavom Peternekom "pretresli" smo mnoge teme u vezi s profesijom fotoreportera

12 FOTOREPORTER – ŠTA JE TO?

Svetislav Dragović kaže: Ako ste pravi avanturista i dobro ste savladali fotografiju, uz malo sreće i puno truda spremni ste da "uplovite" u dinamični svet fotoreportera

38 INTERVJU – GORANKA MATIĆ

Mitar Trninić pokušao je da sazna šta je sve potrebno da bi jedna fotografija osvanula na stranicama časopisa

FOTOGRAFI

PORTFOLIO POZNATIH IMENA FOTOGRAFIJE

18 YU PRESS PHOTO

Mnogo politike, tragična dešavanja na Bliskom istoku i kod nas i, kao i uvek, mnogo dobrog sporta

23 WORLD PRESS PHOTO

Najveća svetska izložba novinske fotografije uvek je aktuelna, ali, nažalost, i puna tragičnih prizora

40 BORIS SPREMO

S biografijom sličnom kaskaderu ili glumcu, ovaj fotograf nosi u sebi pravi duh avanturizma

TEHNIKA

FOTOTEHNOLOGIJA, SKENERI, ŠTAMPAČI

50 CEBIT / PMA

Pazite šta pričate preko telefona, kako je krenulo uskoro će s glasom u etar automatski ići i glas

60 NIKON D70

"Dečko koji obećava" spreman je za megdan čak i s profesionalcima

64 MINOLTA DIMAGE A1

Nervozni ste, tresu vam se ruke? Nema problema, stabilizator slike sve rešava!

66 PENTAX *IST

Jeste da je mali, ili bolje reći kompaktan, ali ima tehničke osobine na kojima bi mu pozavideli i mnogo ozbiljniji modeli

68 HP PHOTOSMART 245 I 1200

U malo veće džepove možete da ubacite ove obe igračke i postanete prava mobilna foto-laboratorija

NASLOVNA STRANA

Zenna Holloway, Nikon NPCI 2002-2003, kategorija WEB – slobodna tema, pohvala

reč urednika

"Novo ruho"

Znam da vam je dosta raznoraznih jubileja, ali ipak ću pomenuti naš skromni ali zato ne manje značajan. Aprilskim brojem navršava se tri godine od početka izdavanja časopisa (s dodatim RE ispred FOTO). Mislim da smo jubilej, i dolazak proleća, obeležili na pravi način: u "novom ruhu" za koje je zaslužan dizajner Nikola Mirčić. Oplemenio je stranice časopisa i doprineo da budemo svežiji, moderniji i privlačniji.

Dobre stvari nikada ne treba menjati i zato smo ovaj broj, već tradicionalno, posvetili evropskoj i američkoj verziji sajma tehnologije i telekomunikacija – CeBit i PMA. U sve tajne, novine i tendencije dominantne digitalne tehnologije uputiće vas mnogo detaljnije Boris Bjelica.

Tema ovog broja jednako je aktuelna kao i pomenuti sajmovi, naročito kada je sagledamo iz aspekta poslednjih dešavanja kod nas: Kosovo, Beograd, Niš... i riskantnih situacija u kojima su se našli mnogi fotoreporteri. Profesiju fotoreportera pokušali smo da sagledamo iz ugla profesionalaca kao što su Tomislav Peternek i Goranka Matić ali isto tako iz pozicije foto-amatera koju je Svetislav Dragović, da tako kažem, postavio "na pravo mesto". Kao i uvek, praksa je praksa, i kroz sva tri portfolia u ovom broju možete videti ono najbolje iz domena novinske fotografije kako kod nas tako i u svetu. Kroz foto-školu nastavljamo da "pretresamo" neke od foto-tema, ovoga puta to je voda koju nam proleće donosi u velikim količinama a treba se spremiti i za leto da pored izležavanja naučite i kako da "zarobite" (ne)uhvatljivu lepotu vode. Za sve ljubitelje klasične fotografije skrenula bih pažnju na najstariju tehniku fotografisanja kroz rupu čije tajne otkriva "digitalni" Milan Živković koji je, ustvari, mnogo analogniji nego što ste mogli da pretpostavite.

Ivana Brezovac
ivana.brezovac@refoto.co.yu

REFOTO ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE
www.refoto.co.yu

Osivač i izdavač REFOT B, Beograd, Pčinjska 17; tel. 011/2456-151; 2447-958; faks. 011/4460-234, e-mail: refoto@net.yu; žiro račun 255-0009770101000-53. Cena pojedinačnog broja 180 dinara

Direktor Slobodan Vukadinović
Glavni i odgovorni urednik mr fot. Ivana Brezovac
Redakcija Boris Bjelica, mr fot. Vladimir Červenka, Svetislav V. Dragović, Goran Malić, Miroslav Nikoljačić, Nijaz Selmanović, Imre Szabó, Tomislav Peternek, Dragoljub Tošić, mr fot. Mitar Trninić, Srdan Vuković, Milan Živković

Saradnici Nebojša Babić, Vojin Mitrović (Pariz), Nada Vukadinović (Firenze), Branko Popović (Frankfurt), Stevan Ristić, Radomir-Maša Dikosavljević, Jelena Matić
Dizajn Nikola Mirčić
Tehnička redakcija Sanja Kovačević, Petar Vukadinović, Jelena Lukić

Lektor Biljana Gordić
Marketing REFOT B, Uzelać Radan, tel. 011/2456-151, faks. 011/2447-958, e-mail: refoto@net.yu

Štampa Štampanija "AD Politika", Beograd
Pre-press REFOT B – Rukopisi i priloge se ne vraćaju.
Rešenjem Ministarstva kulture Republike Srbije, broj 413-00-00244/2002-04 časopis je oslobođen plaćanja poreza na promenu

Distribucija "Porter", Lazarevićeva 2, Beograd, tel. 011 323-58-46

DEVIZNI RAČUN (uplate iz inostranstva)
Pretplata za inostranstvo za 6 brojeva avionskom poštom za Ameriku 70 evra, za Evropu 50 evra
INTERMEDIARY (posrednička banka): Deutsche Bank AG – Frankfurt/M, SWIFT CODE: DEUTDEFF

ACCOUNT WITH (banka korisnika): EUR 936 2609 10
PRIVREDNA BANKA BEOGRAD a.d. Beograd,
SWIFT CODE: PBBBYUBG

BENEFICIARY (korisnik): REFOT B – Beograd Pčinjska 17
Account 5401-978-0001032 sa naznakom PRETPLATA ZA REFOTO. Kopiju uplate dostaviti na fax 381114460234 ili poslati na adresu redakcije
TEKUĆI RAČUN (dinarske uplate)
255-0009770101000-53

najave

DANI FOTOGRAFIJE U SRBIJI ČAČAK 2004

Tema izložbi je slobodna. Autor može, za svaku izložbu, poslati po 6 radova. Format fotografija je od 18x24 do 30x40 cm (s parspartuom maksimalno do 60x50 cm), dimenzije dijapozitiva 50x50 mm, sa ramicom. Svaki autor, koji se prijavljuje za izložbu, treba da uplati kotizaciju: za članove FKS Srbije 200 dinara, ostali autori 600 dinara, na račun Foto-kino kluba Čačak, broj: 225-13500-10 (Nacionalna štedionica). Od odabranih radova žiri će dodeliti prvu, drugu i treću nagradu i tri pohvale, za pojedinačan rad, kao i za kolekciju fotografija i dijapozitiva. Na predlog žirija organizator može dodeliti nagradu grand pri najuspešnijem autoru izložbi. Rok za dostavljanje radova: 15. maj 2004. Otvaranje izložbe: 2. jula 2004. u 19 h. Radovi se dostavljaju isključivo poštom na adresu:

Foto-kino klub "Čačak", Dom kulture Čačak, Trg ustanka 2, 32102 Čačak, poš. fax br. 31.

AGFA

KONKURS CRNO-BELE FOTOGRAFIJE

Od 1. marta 2004. godine otvoren je, drugi po redu, konkurs kompanije AGFA za sve entuzijaste crno-bele fotografije. Moto ili tema ovogodišnjeg konkursa jeste "pokreni se", inspirisana Olimpijskim igrama i Evropskim fudbalskim prvenstvom. Ova tema ne obuhvata samo fotografije snimljene na oficijelnim takmičenjima već i one koje prikazuju takozvani ulični sport kao što je basket, roleri, skejt board, biciklizam... Žiriranje radova obaviće se u junu, a prva tri nagradena dobiće fotoaparar Hasselblad 501 CM. Takođe, na pakovanju AGFA multigrade fotopapira za 2005. godinu biće odštampane njihove fotografije i imena. Najbolje fotografije biće odštampane na luksuznom foto-kalendaru i prezentovane na izložbi "Walk of fame" na ovogodišnjoj Fotokini u Kelnu. Sve informacije možete dobiti na web adresi: <http://www.agfa.com/de/photo/multicontrast-competition>, ili na email: bw-competition@agfa.com

škola digitalne fotografije u studiju "w"

DIGITALNI studio "W" osnovan je decembra 2002. godine. Njegov osnivač Vladimir Tatarević, diplomirani fotograf, proveo je oko pet godina u inostranstvu gde se i upoznao s digitalnom fotografijom. Prošle godine pokrenuo je kurs digitalne fotografije zajedno s Biljanom Ristivojčević, apsolvantom na FDU. S kompletnom opremom za rad u studiju oni podučavaju, kako foto-amateru tako i početnike u svetu fotografije, kao i sve one koji bi hteli da od prosečne fotografije naprave fotografiju za pamćenje. Na kursu se sva snimanja izvode profesionalnom opremom, a zatim se fotografije digitalno obrađuju, što podrazumeva primenu

Photoshopa. U snimanje su uključene tehnike pozicioniranja, promene svetla, specijalni efekti u fotografiji itd. Kurs je interesantan za sve generacije jer je osmišljen tako da mogu da ga pohađaju i početnici koji nemaju prethodnog iskustva s radom na kompjuteru. Obuka traje mesec dana i za to vreme stiže se znanje o elementarnoj digitalnoj fotografiji. Kurs može da traje i više u zavisnosti od interesa. Kontakt osoba: Mina Subotić, tel. 011/ 636 768

balerine ANA LAZUKIĆ

FOTOREPORTER dnevnog lista Magyar Szo sada već u penziji, Ana Lazukić dobro je poznata fotografskoj publici u Novom Sadu, a i mnogo šire. Od 4. do 16. marta imala je svoju 13. samostalnu izložbu u poznatom petrovaradinskom kafeu "Dablin". Sa 17 crno-belih fotografija formata 50 x 60 cm Ana Lazukić prikazala je deo jedne od svojih najuspešnijih serija - "Balerine", koje je fotografisala tokom 1981. godine. U duhu prave

dokumentarne fotografije Ana je fotografisala sve one skrivene trenutke iza scene - kada se balerine oblače, šminkaju, vežbaju ili prosto čekaju da dođe trenutak kada će biti pozvane na scenu. Pažnju privlači opuštenost balerina pred objektivom fotografa, iako je Ana često zalazila u njihovu intimu. Očigledno da je specifičan ženski senzibilitet bio spona između ove dve umetnosti - fotografije i baleta. / I. BREZOVAC

centar za kulturu KOVIN

U FOTO-GALERIJI Centra za kulturu Kovin u 2004. godini bile su postavljene izložbe fotografija "Svetosavska staza" Milinka Stefanovića, "Fotografije" Božane Marinček i neobična izložba multimedijalnog umetnika Nenada Bračića.

Milinko Stefanović je svojim fotografijama, kojih je bilo oko 200, popunio kompletan galerijski prostor. Izložba jednog od najuspešnijih ženskih autora i naših fotografa, Božane Marinček, izazvala je veliku pažnju publike koja je bila očarana senzibilitetom i vešto ulovljenim motivima. Nenad Bračić postavio je izložbu kakvu publika nije očekivala. Kombinacijom klasične fotografije i izuzetno neobičnih objekata (u pitanju su replike fotoaparata napravljene mahom od cigala izvučenih iz Dunava i raznog metalnog otpada) postigao je neobičan vizuelni efekat u Galeriji. Neverovatno veliki broj ideja privukao je pažnju mladog dela publike koja je delom stigla iz više centara Humanitarne organizacije "Zdravo da ste u Srbiji". M. ŽIVKOVIĆ

Timski duh!

Timski rad novih EPSON štampača i fotoaparata omogućava Vam da sačuvate timski duh na Vašoj fotografiji!

Povežite fotoaparar sa štampačem i direktno šampajte svoje fotografije! Komplet koji Vam nudimo predstavlja idealno rešenje zbog kvaliteta optike fotoaparata, otiska i skraćenja vremena kojim dolazite do svojih fotografija. Kupovinom našeg kompleta koji uključuje fotoaparar i štampač po najpovoljnijim cenama, dobićete na poklon ranac kojim ćete kompletirati svoj pobednički EPSON tim!

	+		+		=	349 €*
Epson PC L - 300		Epson Stylus C64		Epson ranac		
	+		+		=	459 €*
Epson PC L - 400		Epson Stylus C84		Epson ranac		

*preporučena cena bez poreza u dinarskoj protivvrednosti

BSProcesor

DISTRIBUTER I SERVISER ZA SRBIJU I CRNU GORU
Hadži Nikole Živkovića 2, Beograd
tel. 328 44 88, fax 328 18 70
Narodnog fronta 53, Novi Sad
tel/fax 021 365 272
www.bsprocessor.com

AUTORIZOVANA DILERSKA MREŽA:

BEOGRAD: BEL COMPUTERS 354 40 07;
BIG APPLE ELECTRONICS 334 46 96;
BIRO MARKET 3970123;
CORTAL 36 90 873; DESK 329 21 40;
INFOTEAM 419 766;
JOSIPOVIĆ TRADE 227 88 14;
MIKRO RAČUNARI 303 02 96;
NOVA BIRONET-MERCATOR S 311 07 34;
PC4U 180 134; ŠUMADIJA 319 35 05
PANČEVO: BOŽIĆ I SINIĆI 013 344 492;
NOVI SAD: PC4U 021 420 499
PARAČIN: PARCOMP 035 569 669
ČUPRIJA: INTERCOM COMPUTERS 035 477 007
LESKOVAC: IT LESKOVAC 016 213 678
KRALJEVO: MIKAMI 036 316 416
NIŠ: HELP COMPUTERS 018 352 361;
PAKOM 018 521 116
UŽICE: DATA COMM 031 512 122

Zajedno možemo mnogo.

EPSON®

FOTOREPORTER

ŠTA JE TO?

SVETISLAV V. DRAGOVIĆ

FOTO-AMATERI ČESTO ŽELE DA SE PROFESIONALIZUJU. TO JE SASVIM NORMALNO I NAŠA SITUACIJA NE RAZLIKUJE SE OSTATKA SVETA. OD MOJA DVA HOBIJA: FOTOGRAFIJE I LETENJA, VIDEO SAM DRUGOVE, SPORTSKE PILOTE KOJI SU POSTALI SAOBRAČAJNI PILOTI, A FOTO-AMATERE KOJI SU POSTALI PROFESIONALNI FOTOGRAFI. JA, LIČNO, IMAO SAM TU NEVOLJU DA POSTANEM INŽENJER, PA NISAM NI JEDNO NI DRUGO

[1] "Ubistvo kralja Aleksandra u Marseju"
Na slici se vidi momenat kada tadašnji poručnik Piolet (posle je postao pukovnik) udara sabljom atentatora Vladimira Černožemskog, koga je posle francuska policija "dovršila". Između Pioleta i Černožemskog vidi se ministar Boško Jefić kako pritrčava kolima u kojima su pogodeni kralj Aleksandar i Louis Barthou, francuski ministar, obojica preminuli posle atentata

SVAKO MOŽE BITI FOTOREPORTER

Između foto-amatera i fotoreportera neke čvrste, fiksne granice i nema. Svako može da postane fotoreporter. Setite se čuvenog Zaprudera koji je kino-kamerom od 8 mm snimio ubistvo predsednika Kenedija. Njegovi snimci obišli su svet. Svaki kadar s tog filma, koliko god da je bio neoštar i tehnički nedoteran, povećan je do krajnjih granica, nije bilo časopisa da ga nije objavio. Takođe, jedan amater snimio je padanje u more putničkog aviona u Keniji, hteo ne hteo, postao je fotoreporter.

Da biste postali fotoreporteri, nije dovoljno što ste dobri fotografi. To je svakako potreban, ali ne i dovoljan uslov. Fotoreporter mora da ima nekoliko profesija u sebi. Prvo, to je fotografski zanat – ko ne zna da rukuje fotoaparatom ne treba o tome da sanja. Ne možete prvo postati fotoreporter, pa onda učiti fotografiju. Takođe, fotoreporter mora da bude i novinar. On mora

fotografijama da ispriča priču. Pri tome, u drugom je planu da li su fotografije crno-bele ili u koloru, da li su tehnički besprekorne ili savršeno kadrirane.

Fotoreporter, pre svega, mora da poznaje situacije koje fotografiše. U sportu – mora da zna pravila sportske igre ili takmičenja i da bude spreman u trenutku kada situacija dostiže kulminaciju. Mora da poznaje igrače po imenu i liku, da zna njihove brojeve na dresu, jer nikad se ne zna kojom će mu stranom biti okrenut u akciji. Korisno je znati da li fudbaler šutira levom ili desnom nogom kako bi se unekoliko mogla predvideti akcija. Ili, na primer, kod boksa treba znati da li bokser udara krošom, aperkatom, kako se brani i slično. Uopšte, fotoreporter koji snima sport mora da ga poznaje koliko i neki ljubitelj tog sporta ili potpuno posvećeni navijač. U politici mora da predvidi kada će se dva državnika rukovati ili kad će se nešto drugo

dogoditi. Ne sme se dogoditi nešto ispred fotoaparata, a da onaj koji to snima ne bude spreman: da nema dovoljno filma, da su baterije na izmaku ili da blic, ako ga koristi, nije u redu! Potrebno je da zna ko je ko, da im zna imena i partije, jer rukovanje dvojice političara iz iste partije nema isti značaj kao rukovanje dvojice iz različitih partija.

Fotoreporter jeste prva ličnost koja daje potpis ispod slike. On mora da zna šta i koga je sni-

[2] Vladimir Gogić, "Paue"
Govor tela od ključnog je značaja u fotografiji, a naročito kada snimate političare
[3] Petar Kujundžić, Reuters, "Rvanje"
Svaki sport ima svoje specifičnosti i treba ga dobro poznavati da biste "uhvatili" pravi momenat

[4] Aleksandar Stanković, "Protest"
Ovakve fotografije veoma su zahvalne jer urednicima fotografije mogu da posluže kao zanimljive foto-ilustracije koje bi pored sadržine trebalo da imaju i određenu dozu estetike

UREDNICI FOTOGRAFIJE

Prva i najvažnija stepenica jesu urednici fotografije. To su ljudi koji ili znaju ili pretenduju da znaju šta čitaoci traže. Kao i u svakoj profesiji, ima dobrih i loših urednika. On ili ona biraju fotografiju po sadržaju, ali i po grafičkim osobinama, namerno ne kažem kvalitetima. Da li će fotografija ići na levu (parnu) ili desnu (neparnu) stranu novina, ne zavisi samo od sadržaja fotografije već i od toga da li pogled s fotografije vuče na levu ili desnu stranu. Za izuzetne fotografije prelom stranice se menja i prilagodava im se. Međutim, za obične (svakodnevne) fotografije uzima se ona koja takav uslov ispunjava, iako ona druga možda ima za nijansu veće i fotografske i reportažne kvalitete.

Urednik fotografije zalaže se da objavljena reportaža ne bude gnjavaža. Broj fotografija treba da je dovoljno velik da lepo ilustruje jedan događaj, a dovoljno mali da gledalac ne izgubi strpljenje. Urednik fotografije ne podnosi račun nikome do čitaocima, naravno, indirektno. Ako čitaoci ne nalaze da je njegov rad dobar, neće kupovati publikaciju.

Do urednika se ne dolazi tako što se kuca na njegova vrata. Ti ljudi obično nemaju vremena za pojedinačne kontakte. Što je veći i značajniji časopis, manje su šanse da ćete kao početnik uopšte doći do urednika fotografije. Posle urednika fotografije, postoji sledeća stepenica.

tuaciji. Nevolja je jedino što nema "istih priča". Merilo kvaliteta rada fotoreportera jesu čitaoci, odnosno gledaoci fotografija. Mišljenje brojnih stručnjaka ne vredi ako običan čitalac ništa ne vidi na fotografiji, ne izvadi pare iz džepa i ne kupi novine ili časopis u kojima su objavljene. Tako bi izgledala situacija kada bi fotoreporteri prodavali svoje fotografije direktno čitalačkoj publici. Međutim, u životu nije tako! Između fotoreportera i čitalaca postoji još nekoliko stepenica. Pogledajmo ih pojedinačno.

FOTO-AGENCIJE

U svetu, kao i kod nas, postoje foto-agencije. One okupljaju mnoge fotografe. Većina naših čitalaca čula je za agencije kao što su Magnum, Sigma, Reuters i slične. U časopisima, pored objavljenih fotografija, mogu se pročitati imena fotografa i nazivi njihovih agencija (pogledajte portfolio Yu i World Press Photo). Urednici fotografije često se obraćaju agencijama i traže fotografije na "tu i tu" temu. Ako se zahtev postavi svim agencijama u isto vreme, nastaje poplava fotografija koje tačno ili približno odgovaraju "toj i toj" temi. Zbog toga, većina novina prvo se obraća jednoj agenciji koju preferira, a zatim i ostalim, ukoliko prva nije zadovoljila njihove zahteve. Foto-agencija ima dosta, a njihov kvalitet zavisi od kvaliteta fotografa koje one zastupaju. Ne može bilo ko postati član agencije. Zato se urednici fotografije ciljno obraćaju samo nekim agencijama od kojih očekuju kvalitetan rad. Fotografi imaju pravo (to i čine) da se udruže i formiraju foto-agenciju. Takvi fotografi moraju biti veoma poznati da bi agencija "zaživela". Koja agencija je poznata? Svakako ona čije se fotografije najviše kupuju, odnosno objavljuju. Tu nema milosti! Može agencija da obuhvata najveća imena fotografije, ali ako njene fotografije nisu često objavljivane i njeno ime pominjano, pada u zaborav.

S KAKVOM TEHNIKOM POČETI

Ovo je verovatno prvo pitanje koje bi mnogi rado postavili. Odgovor je jednostavan. Počnite s onim što imate. Jasno je da vam tehnika ograničenog obima i mogućnosti neće obezbediti neke fantastične snimke, gledano iz fotografskog aspekta, ali i najobičniji kompaktni fotoaparati mogu da napravi jedinstvenu fotografiju. Kasnije, kada steknete iskustvo i kada se opredelite za neku vrstu reportaže, možete sebi pribaviti najprikladniju opremu. Moj savet jeste da se odučite od korišćenja blica. To je najbolji način da se fotografija upropasti. Treba da savladate tehniku rada visoko osetljivim filmovima, puš-razvijanjem (posebno razvijanje filma duže od standardnog vremena radi izvlačenja maksimalne osetljivosti filma). Treba da znate da dobra fotografija oslikava i predmet i ambijent. Ima puno poznatih fotoreportera (uopšte fotografa) koji su celog života snimali jednim tipom fotoaparata i sa jednim objektivom, bio to normalni ili širokougaoni. Ako zaista snimate neki događaj, zamislite samo da nećete imati vremena da brljate po tašni da vadite objektivne ili ko zna šta drugo.

Problem koji se dalje postavlja jeste kako menjati film. Znao sam jednog profesionalca koji je sa sobom vodio pomoćnika čiji je jedini zadatak bio da ubacuje film u jedno od dva kućišta fotoaparata. Taj pomoćnik, lepo je obavljao svoj

[7] Andrija Ilić, "Los Angeles"
Život na ulici svakako je jedna od najčešćih tema novinskih fotografa uopšte

[8] Imre Szabo, Status, "Vetar"
Izvežbano oko profesionalca uočilo je ovaj momenat pun humora. Po tome se izdvaja profesionalac od amatera

posao, a uz to i veoma lepo izgledao, pa smo ga upoznali kao – suprugu tog fotografa! Ovaj posao punjenja fotoaparata veoma je bitan ako imate ograničeno vreme na raspolaganju, bilo da je helikopter skup po satu letenja ili da događaj traje kratko, a razvoj radnje je brz. Ako snimate šahiste, nema problema, ali kod fudbala, košarke, odbojke, vreme predstavlja veoma važan faktor. Imajte u vidu da se tehnika koju koriste fotoreporteri brzo haba jer je izložena najgorim radnim uslovima. To je isto tako poruka da nikada ne kupujete polovnu foto-opremu koja je pripadala nekom fotoreporteru. Znam za jedan ekstremni slučaj – američki fotograf snimao je u jednom poplavljenom rudniku i kada je izvadio film, fotoaparati je bacio jer je propao u vodi i vlazi. Naravno i to se plaća, ako ima ko da plati.

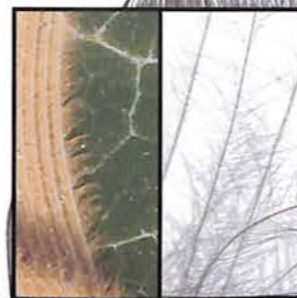
MERE SIGURNOSTI

Vrlo lako može se desiti da vas lopta lupi po glavi. Ako ste kraj samog gola, udarac lopte može da bude ne samo neprijatan nego i opasan i za vas i za opremu. Prilikom snimanja ratnih reportaža, biti suviše daleko od mesta događaja je loše, a biti blizu je opasno. Kod požara mislite na to da zapaljena zgrada može da se sruši ili uruši, da može nešto da eksplodira iznutra – ne mora da bude eksploziv, može boca s gasom. Kada se penjete na uzvišenja, drvo, merdevine, postoji opasnost od pada. Na kraju, postoje i agresivni ljudi, koji ne žele da budu fotografisani u pozi u kojoj se nalaze ili prilikom radnji koje upravo čine i oni mogu biti dosta neprijatni. Ne zaboravite da su brojni fotografi ostavili svoje živote na bojnim poljima širom zemaljske kugle, bilo zato što su stali na mine kao Robert Kapa ili Dejvid Sejmor, ili su ih slučajno ili namerno ubili krvoločni vojnici ili pobunjenici.

Tu se još nadovezuju saobraćajne nesreće raznih vrsta, trovanja po rudnicima, davljenja u vodi i slično. Reći vam da se držite daleko od toga nije dobar recept za fotoreportažu. Pametan fotoreporter pronalazi ravnotežu između onoga što vrebata i onoga što treba da se fotografiše. Tu pravila nema.

Zbog opšte teme ovog broja časopisa, nećemo se baviti drugim vidovima profesionalne fotografske delatnosti. Ipak, fotografski hleb nije lak. Mlad čovek najbolje što može da uradi jeste da se priključi nekom profesionalcu kao šegrt, da pomažući njemu nauči mnoge stvari od kojih neke imaju veze s fotografijom, a neke ne. S takvim pripravniciškim stažom, može se "atakovati" na naslovne stranice, duplerice u listu, na postepeno sticanje imena i reputacije. Pogrešno je verovati da je lako zaraditi pare kroz fotografiju, kod kuće ili u belom svetu. Velika je konkurencija, a broj mesta na vrhu je ograničen – samo najbolji imaju šanse da uspeju.

Svaka vrsta profesionalnog rada u fotografiji ima svoja pravila i traži materijalne i vremenske žrtve. Najgora stvar u tom radu jeste samozadovoljstvo. Pustite vaše fotografije da govore, zaboravite na odbrambeni sistem. Ako šaljete fotografije i niko ih ne objavljuje, nemojte misliti da vas neko mrzi, bolje se osvrnite i budite veoma, veoma kritični prema sebi.

UMAX

scanners & cameras

Iskoristili smo nežnost da pokažemo snagu!
Objekti na slici skenirani su direktno na

UMAX ASTRA 6700

ravnom skeneru fantastičnih karakteristika:

- hardverska rezolucija 2400 x 4800 dpi
- ultra brz prenos putem USB 2.0 veze
- prescan za par sekundi
- opciono TPU dodatak za skeniranje transparentnih materijala do 6x9 cm

U kvadratu su neresemplovani detalji izvučeni sa obe slike.

Leva strana slike: skenirano sa TPU adapterom, 2400 dpi - veličina slike 6x9 cm, 137,9 Mb. (72x48 cm u rezoluciji 300 dpi).

Desna strana slike: direktno skenirano sa 1200 dpi - veličina slike 18x20 cm, 229,9 Mb. (72x80 cm u rezoluciji 300 dpi).

Direct Link

www.DL.co.yu

011/ 321 51 51
Beograd, Mike Alasa 9

Yu Press Photo: Srđan Stevanović, slobodni fotograf, "Svetozar Marović"

YU PRESS PHOTO 2003

Od 1.100 pristiglih radova žiri je odabrao 161 fotografiju koje su uvrštene u godišnjak i prikazane na izložbi u Galeriji Artget od 15. do 30. marta 2004. godine.

Nagrađeni autori po kategorijama su:
Blic vest – Đorđe Popović; *Blic vest reportaža* – Srđan Sulejmanović; *Ljudi u vestima reportaža* – Marko Đurica; *Ekologija reportaža* – Imre Szabo; *Portret* – Srđan Stevanović; *Sport* – Ivan Milutinović; *Sport reportaža* – Nebojša Paraušić; *Umetnost* – Vladimir Milovanović; *Vest* – Ivan Milutinović; *Vest reportaža* – Predrag Kujundžić. Glavnu nagradu Yu Press Photo 2003 dobio je Srđan Stevanović za fotografiju "Svetozar Marović".

OD TRENUTKA DO SIMBOLA

NAJVEĆA I NAJZNAČAJNIJA
IZLOŽBA NOVINSKE FOTOGRAFIJE
SVEDOČI O TOME KAKO SE
TRENUTAK PRETVARA U VEČNOST,
SLIKA POSTAJE ZNAK, A ČOVEK U
SIMBOL

Napisane reči upletene u novinske stupce s manje ili više uspeha prevode smisao poruke u jezik diplomatije, pristojnosti, ali i veštine potpisnika. Koliko će toga doći do poslednjeg korisnika u komunikacionom lancu zavisi od bezbroj faktora. Reči se gomi-laju tražeći sopstvenu odstupnicu za sve moguće greške na trasi ili za pogrešno kodiranje same suštine značenja. Slike u novinama koje se pojavljuju kao formalna ili stvarna ilustracija onoga što je objašnjeno rečima u najvećem broju slučajeva uspevaju da nadvladaju mentalnu barijeru ubrzanog čitanja. Jedan od razloga jeste činjenica da se slike transponuju u smisao daleko brže nego reči. Aktualnost stripa kao umetnost crtanja života to pokazuje u svom najboljem značenju. S druge strane, veristička snaga fotografije naprosto onemogućava bilo kakvu sumnju u ono što vidimo. Kadriranje je samo pokušaj da se broj šumova smanji na podnošljivu meru. Moguća interakcija i samo strukturiranje likova unutar slike jeste prostor majstorije zanata, umeća i sreće. Mogućnost oblikovanja poruke je ogromna. Lični stav fotografa je neizbežan. Sekvencioniranje života i osmatranje zaustavljenih kadrova jeste iluzija koju fotografija dovodi do nivoa sudbinske zapitanosti. Trenutak se pretvara u večnost, slika postaje znak, a čovek simbol. Svetozar Marović, predsednik ove države, izlazi iz slike. On gleda napred – u prazno. Iza njega je ogroman crveni tepih, znak dostojanstva, ali crne senke na njemu kao da nagoveštavaju neke druge slike. Nadolazeći događaji sustekli su se u jednom običnom ceremonijalnom činu.

RADOMIR VUKOVIĆ

[2] Goran Tomašević, Reuters, "Statua"

[3] nagrada Blic Vesti Đorđe Popović, EPA, "Šljivančanin"

[4] nagrada Vesti Reportaža Petar Kujundžić, Reuters, "Sadam 3"

[5] Srđan Sulejmanović, EPA, "Karbala 9"

[6] Marko Đurica,
Frankfurtske vesti,
"Povratnici"

[7] nagrada Vesti
Ivan Milutinović,
Reuters, "Sahrana"

[8] Miloš Bičanski,
EPA, "Vatrogasac"

[9] Zoran Jovanović Mačak,
Večernje novosti,
"Čekajući"

[10] nagrada Sport
Ivan Milutinović,
Sportski žurnal, "Gužva"

[11] Nabojša Paraušić,
Večernje novosti,
"Pozdrav"

[12] nagrada Portret
Srđan Stevanović,
slobodni fotograf
"Goran Svilanović"

13

[13] nagrada Sport Reportaža
Nebojša Paraušić,
Večernje novosti,
"Zamah"

[14] Zoran Jovanović
Mačak, Večernje novosti,
"Cirkus teatar 4"

[15] Branko Stojanović,
Slobodni fotograf,
"EXIT"

[16] nagrada Umetnost
Vladimir Milovanović,
"Bitef"

14

15

16

WORLD PRESS PHOTO 2003

SLIKE STRADANJA I STVARANJA

Najveći i najznačajniji konkurs novinske fotografije u svetu, World Press Photo, još jednom je pokazao da su smrt i stradanje najtraženije teme. Ovaj konkurs mnogo puta je osporavan upravo zbog velikog broja fotografija koje na veoma direktan način prikazuju ljudsku nesreću, a često i samu smrt. Ipak, pre svega, on predstavlja presek najaktuelnijih događaja u svetu za proteklu godinu. Tako i ove godine glavna nagrada World Press Photo 2003 dodeljena je francuskom fotografu Žan Mark Božu (Jean-Marc Bouju) za fotografiju koja prikazuje Irčanina kako teši svog četvorogodišnjeg sina u izbegličkom kampu blizu grada Najaf u Iraku. Zapanjujući je broj fotografa koji su ove godine učestvovali na konkursu – 4.176 profesionalnih fotografa iz 124 zemlje sveta! U Amsterdamu, od 1. do 12. februara, žiri je dodelio nagrade u deset kategorija, 61 fotografu iz 23 zemlje: Australije, Belgije, Kanade, Kine, Kube, Kolumbije, Češke Republike,

Danske, Finske, Francuske... Naravno, svaka godina je rekordna i pored neverovatnog broja fotografija – 63.093, primetan je i nagli porast fotografija predatih u digitalnom formatu, čak 80,7 odsto. Svakako da su sajmovi tehnike (foto i računari) kao što su Cebit, PMA i Fotokina "vesnici" budućnosti, kada govorimo o tehnici, ali pravi pokazatelj primene i prihvaćenosti svih tehničkih novotarija jeste upravo ovakva izložba koja nedvosmisleno pokazuje da živimo u digitalnoj eri. No, sva sreća, pikseli koji su zamenili zrno filma ipak nisu uticali na osnovne postulate dobre novinske fotografije. Tradicionalna izložba nagradjenih fotografija u svim kategorijama prikazuje sam vrh svetske novinske fotografije ne samo po aktuelnosti već i po fotografskom kvalitetu.
www.worldpressphoto.nl

[1] SVAKODNEVNI ŽIVOT, prva nagrada, Bruno Stevens, Belgija/
Cosmos, "Al Zahawi kafe", Bagdad/
Stern, New York Times

[2] SAVREMENE TEME, prva nagrada,
Lu Gang, Kina/Gamma, "Selo obolelih
od side", Henan Province, Kina

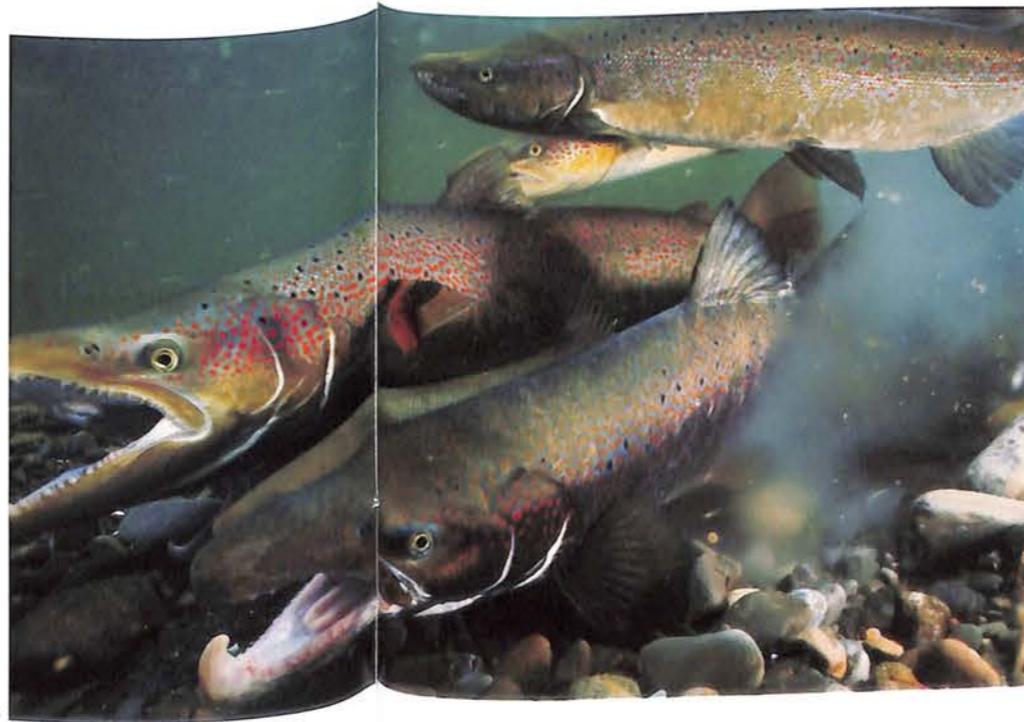
WORLD PRESS PHOTO 2003.

[3] WORLD PRESS PHOTO 2003
/LJUDI U VESTIMA, prva nagrada,
Jean-Marc Bouju, Francuska/
The Associated Press, "Iračanin teši
svog sina u prihvatnom centru",
31. mart, An Najaf, Irak

[4] PORTRET - REPORTAŽA,
prva nagrada, Jan Banning,
Holandija/*Laif Photos*, "Indijka
birokrata" /*M Magazin*, *NRC*
Handelsblad

[5] PRIRODA - REPORTAŽA,
prva nagrada, Paul Nicklen,
Kanada, "Atlantski lososi" /
National Geographic

[6] PRIRODA, prva nagrada,
Mark Zaleski, USA/*The Press-Enterprise*,
"Helikopter se bori protiv šumske
vatre", Kalifornija

[7] SPORT, treća nagrada,
Vladimir Vyatkin, Rusija/*Ria-Novosti*
"Škola sinhronizovanog plivanja",
Moskva

[8] SPORT – REPORTAŽA, treća nagrada, **Craig Golding**, Australija/*Sydney Morning Herald*, Sportski portfolio

[9] LJUDI U VESTIMA – REPORTAŽA, prva nagrada, **Philip Blenkinsop**, Australija/*VU*, "Gerila Hmong", Laos/*Time Asia*

[10] VESTI, prva nagrada, **Jerry Lampen**, Holandija/*Reuters News Pictures*, "Žena oplakuje muža", Gaza

[11] SPORT, prva nagrada, **Adam Nadel**, USA/*Polaris*, "Fudbalski tim invalida Sierra Leone"/*Christian Science Monitor*

[12] SVAKODNEVNI ŽIVOT REPORTAŽA, druga nagrada, **Erik Refner**, Danska/*Berlingske Tidende/Rapho*, "Rokabili"

[13] UMETNOST I ZABAVA, druga nagrada, **Tim Clayton**, Australija, "Australijska baletska škola", *The Sydney Morning Herald*, Melburn

[14] UMETNOST I ZABAVA – REPORTAŽA, prva nagrada, **Mary Ellen Mark**, USA, "Festival Twinsburg"

H₂O

Večiti izvor inspiracije

ŠTA JE VODA?

JEDINJENJE KISEONIKA I VODONIKA KOJI SU ZASTUPLJENI U ODNOSU 1:2, U VEĆOJ KOLIČINI PLAVIČASTA TEČNOST, NA TEMPERATURI OD 0°C PRELAZI U ČVRSTO STANJE – LED ILI SNEG I STVARA KRISTALE ŠESTOUGAONOG OBLIKA. NAJVEĆU GUSTINU I NAJMANJI OBIM IMA PRI TEMPERATURI OD 4°C, ISPOD I IZNAD OVE TEMPERATURE SE ŠIRI, A NA 100°C KLJUČA I PRELAZI U GASOVITO STANJE – PARU. TAČKE SMRZAVANJA I KLJUČANJA JESU OSNOVNE TAČKE ZA PODEŠAVANJE TERMOMETRA. VODA JE NAJUNIVERZALNIJI RASTVARAČ, POKRIVA 2/3 ZEMALJSKE POVRŠINE, NALAZI SE SVUDA U PRIRODI KAO JEDAN OD NAJMOČNIJIH ČINITELJA I NAJPOTREBNJE MATERIJE I USLOVA ZA ŽIVOT NA ZEMLJI UOPŠTE. PRIRODNA VODA SADRŽI RAZLIČITE KOLIČINE RASTVORENIH SOLI I DRUGIH MATERIJALI I KAO TAKVA DOBAR JE PROVODNIK STRUJE. POTPUNO ČISTA VODA JESTE SAMO DESTILOVANA VODA

FOTOGRAFIJA: NEBOJSA BABIĆ

PRICHE O VODI

Ako zanemarimo činjenicu da se svaki fotograf, kao i sva živa bića, sastoji najvećim delom od vode i da se fotografije prilikom nastanka moraju dobro okupati u vodi (izuzev digitalnih), voda u tečnom, čvrstom i gasovitom agregatnom stanju ima značajnu ulogu u fotografiji kao sporedan ili glavni motiv i veoma atraktivan rekvizit s izrazitim likovnim osobinama, a takođe i kao sekundarni izvor svetla. Kao glavni sadržajni motiv fotografski je možemo obraditi iz sociološkog, ekološkog, etnološkog aspekta, s naučnog gledišta kao prirodnu pojavu, a s likovnog stanovišta kao figurativnu ili nefigurativnu emotivno-estetsku poruku. Od davnina, ljudske zajednice grupisale su se na mestima oko vode. Fotografska priča o ljudima koji žive na vodi i

od vode: mornari, ribari, vodeničari itd., priča o vodi u ruralnim i neurbanizovanim sredinama ili u prirodnim uslovima života može da bude i te kako višeslojna, sadržajno i likovno zanimljiva. Gledano iz etnološkog aspekta, možemo da zabeležimo i obradimo postrojenja i uređaje koje su ljudi nekad koristili da bi došli do vode, na čije tragove još uvek nailazimo. Ova priča u savremenim urbanim sredinama nije mnogo zanimljiva. Dovoljno je odvrnuti slavinu i sadržaj priče nestaje u kanalizaciji, ali gledano s ekološkog stanovišta, ona može da bude i te kako interesantna. S jedne strane, milioni ljudi zagađuju ogromne količine vode dok se, s druge, isti broj ljudi trudi da obezbedi dovoljne količine čiste vode. A koliko je ovo pitanje ozbiljno, možemo

prosuditi po nedavnim apokaliptičkim najavama ratova zbog vode. Sama po sebi voda kao glavni objekat jeste veoma atraktivan i čest motiv u pejzažnoj fotografiji, a često je susrećemo i u drugim fotografskim žanrovima.

IZ FOTOGRAFSKOG ASPEKTA

No, predimo na praktične teme, odnosno problematiku snimanja vode i, kao prvo, pokušajmo da definišemo osnovne osobine vode iz fotografskog aspekta. Čista voda je providna tečnost, u većoj količini plavičaste boje. U prirodi ima raznovrsna obojenja u zavisnosti od toga kakve su materije rastvorene u njoj, njenog zagađenja i okoline. Poput kameleona, u plućima ima jednu boju, u dubinama drugu, a u zavisnosti iz kog

ugla je posmatramo, poprima boje dna, okolnih predmeta i neba. Voda planinskog potoka je bistra, kroz nju vidimo dno i možemo da posmatramo i snimamo život u potoku. Kada posmatramo "ogledalo" planinskog jezera, čini nam se da je voda u njemu tamnoplava ili crna. Tamna nijansa potiče od dna koje je u potpunom mraku jer do njega ne dopire sunčeva svetlost, a plava nijansa refleksa je neba koje se ogleda na vodenoj površini. Reke u kraškim terenima imaju nežnu zelenkastoplavkastu boju, dok su ravničarske reke obično mutnobraonkaste boje, a plavu nijansu poprimaju samo kada se nebo ogleda u njima. Da ne govorimo o nebrojenim nijansama koje imaju mora i okeani.

REŠAVANJE PROBLEMA

Voda bez refleksa nije voda. Refleksi nam pomažu da materijalizujemo vodu, bez njih vodena površina deluje kao monotona tamna ili siva ploha. Refleksi mogu biti dvojaki. Razlikujemo one koji nastaju direktnim reflektovanjem glavnog svetlosnog izvora (sunca) od vodene površine i odsjaje koje uzrokuju sekundarni izvori svetla, odnosno površine okolnih predmeta koji se ogledaju u vodi.

Prva grupa odsjaja ima jak intenzitet reflektovanog svetla koji je praktično uvek van opsega osetljivog materijala – na fotografiji su ove površine zastupljene kao "prazne bele" bez detalja. Druga grupa odsjaja znatno je manjeg intenziteta koji se uglavnom uklapa u granice opsega medija – fotoosetljive emulzije ili čipa, odnosno ima karakter eksponometrijski standardne scene s detaljima u svetlim i tamnim partijama na konačnoj fotografiji. Pri snimanju vode, odsjaje sunca koristimo kao sporedne ili glavne likovne elemente. Prema tome, naš zadatak nije da ih eliminišemo, već da ih svedemo na razumnu meru, tj. odgovarajuću veličinu. To postizemo promenom pozicije svetlosnog izvora, odnosno čekamo da sunce zauzme odgovarajući položaj ili menjamo tačku snimanja – nekoliko koraka levo ili desno uz obalu mogu da promene oblik i veličinu refleksa. U ovakvim situacijama polarizacioni filter takođe je od velike koristi.

Pre nego što počnemo sa snimanjem, treba razmisliti kakvo svetlo odgovara datom motivu – usmereno ili difuzno, odnosno, atmosfera sunčanog dana ili oblačnog vremena. Kiša daje

FOTOGRAFIJA: ANSEL ADAMS

posebnu atmosferu motivu, a kišne kapi razbijaju monotonu vodenu površinu. Usmereno sunčevo svetlo i talasasta vodena površina naglašavaju refleksa iz prve grupe, a difuzno svetlo i mirne površine potenciraju refleksa iz druge. Bočno ili osovinsko kontrastno svetlo jeste najpogodniji smer za snimanje refleksa, ali istovremeno je i najproblematičnije prilikom merenja ekspozicije. U većini slučajeva moramo računati s korekcijom izmerenih vrednosti čak i za 4 do 5 EV brojeva (blendi). Na početku, ako nismo sigurni u izmerenu vrednost, preporučljivo je da napravimo nekoliko snimaka s kraćom i dužom ekspozicijom. S vremenom, na osnovu stečenog iskustva lako ćemo proceniti potrebnu korekciju. Digitalni fotoaparati u ovom slučaju u prednosti su zbog toga što odmah možemo da vidimo rezultat i, ako je potrebno, da ponovimo snimak. Iluzorno je pokušavati izmeriti intenzitet odsjaja sunčevih zraka kako bismo ih uklopili u opseg osetljivosti foto-materijala, oni jednostavno višestruko premašuju beli granični modul. Na konačnoj fotografiji zastupljeni su kao prazne bele površine bez detalja, što je potpuno u redu pošto treba da "glume" sjaj refleksa!

Površina mirnih voda ponekad može da bude monotona, ali dovoljno je da sačekamo povetarac i situacija se bitno menja. Čamac, vodena trska, lokvanji ili vodene ptice takođe razbijaju jednoličnu površinu vode. "Normalne" brzine zatvarača od 1/60 do 1/500 s biće dovoljne da zabeleže oštre pokrete talasa ili let ptice. Površine tekućih i nemirnih voda – potoci, vodopadi,

more – mnogo su dinamičnije, te ako želimo da "zaledimo" pokret njihovih voda, moramo koristiti što kraće brzine zatvarača od 1/1000 s pa naviše, ali možemo postupiti i obrnuto: da pomoću dugih ekspozicija postignemo efekat "vodene magle" koju će u ovom slučaju uzrokovati pokretna vodena pena i refleksa potoka, vodopada ili gejzira naspram oštre okoline.

KAKVU OPREMU KORISTITI?

S malim, srednjim ili velikim formatom – zavisi od toga kakav kvalitet konačne fotografije želimo. Najoperativniji i najpraktičniji jeste svakako analogni ili digitalni mali format (35 mm). Što se tiče objektivna, možemo koristiti sve žižne daljine, tu ne postoji neko pravilo. Polarizacioni filter koristimo da bismo smanjili refleks neba na vodenoj površini i postigli bolju providnost vode i vidljivost detalja na dnu. Stativ je neophodan pri snimanju s dugim ekspozicijama i pri lošim svetlosnim uslovima. Fotoaparat treba zaštititi od vode, te se preporučuje upotreba UV ili Sky Light filtera kao zaštita objektivna od vodenih kapi. Sam aparat provizorno možemo zaštititi najlonskom kesom ili specijalnom navlakom od plastike za podvodna snimanja na malim dubinama. Posle snimanja u vlažnoj sredini opremu treba izvaditi iz torbe i ostaviti da se prosuši nekoliko sati na sobnoj temperaturi. Kapljice vode brišemo suvom krpom, a ako je fotoaparat ozbiljnije poprskan ili se, ne daj bože, desilo kupanje u vodi s fotoaparatom, treba ga odneti što pre kod preciznog mehaničara. U drugom slučaju neki preporučuju, pogotovu ako se kupanje desilo u morskoj vodi, da se fotoaparat stavi u čvrstu najlon kesu s destilovanom vodom i tako preda u servis, ali nisam siguran da im treba verovati! U ovim situacijama bolje prolaze stari tipovi mehaničkih fotoaparata, dok savremeni elektronski obično nepovratno stradaju.

MIROSLAV ČERVENKA

FOTOGRAFIJA: MILAN ŽIVKOVIĆ

Tretiranje vode kao fotografskog elementa u prirodi može se definisati kroz tri situacije koje zahtevaju različite pristupe. Kako pristupiti snimanju u pojedinim situacijama?

MIRNE VODENE POVRŠINE

velike (more, jezero) ili male (bara)

Običan posmatrač neće primetiti ništa neobično u tome što se od mirne vodene površine odbija svetlost i na neki način stvara slika okoline kao u ogledalu. Međutim, fotograf se ne može pomiriti s tako uobičajenom slikom i tada dolazi do izražaja njegova kreativnost. Refleksi se mogu po potrebi prigušiti ili naglasiti, a osnovni alat za takve intervencije predstavlja polarizacioni filter. Okretanjem polarizacionog filtra možete dobiti jače ili slabije propuštanje polarizovane svetlosti koja se reflektovala od vodene površine.

Ako eliminišete refleksije s površine, najčešće se dobija snimak na kome je voda tamnoplava ili zelena. Ako je, na primer, u pitanju jezero velike prozirnosti, u prednjem planu stiže se utisak da uopšte nema vode – jasno se vidi plitko dno.

Okretanjem polarizacionog filtra možete da postignete i potenciranje refleksa. U tom slučaju filter slabije propušta neželjene odsjaje, pa ćete dobiti jasniju i kontrastniju reflektovanu sliku, efektniju nego kada ne koristite polarizacioni filter.

Prilikom upotrebe polarizacionog filtra morate računati na to da vam on oduzima oko dve blende, pa se vrlo lako možete naći u području dugih ekspozicija. Zbog toga je u navedenim situacijama stabilan stativ veoma važan deo fotoopreme, pogotovo ako snimate teleobjektivom. Prilikom duge ekspozicije može se desiti da u prednjem planu dobijete neoštrinu zbog blagog talasanja vode, što je naročito uočljivo kada po površini pliva opalo lišće. Zato, pažljivo! Uzmite u obzir sve elemente i imate velike šanse da napravite uspešan snimak!

[1] Mirnoća tek blago zamreškane vode "razbijena" je "kao nožem" urezanim tragom od glisera
[2] Savršeno mirna voda Bledskog jezera ima efekat ogromnog ogledala

"Zarobljena" lepota slapa

TEKUĆE VODE

(reka, potok, vodopadi, kaskade i sl.)

Voda koja protiče, u fotografskom smislu, ima tretman pokretnog objekta. Znači, imate sledeće mogućnosti:

– ako snimate dovoljno kratkom ekspozicijom, pokret vode biće "zarobljen" u deliću vremena i voda će biti jasno zabeležena u takvom stanju, kao da je zaleđena. Da biste mogli postići kratka vremena ekspozicije (na primer, kraće od 1/1.000), potrebno vam je prilično svetla i dovoljno osetljiv film. Primorani ste da radite s velikim otvorom blende (na primer, 2,8 – 4), pa treba voditi računa da vodeni detalji koje želite da "zamrznete" na fotografiji budu u opsegu dubinske oštine;

– ako upotrebite nešto dužu ekspoziciju koja još uvek dozvoljava snimanje iz ruke (na primer, 1/20, sa širokougaonim objektivom od 20 mm), dobićete blago razmazivanje vodenog toka kod slapova, ali će putevi pojedinih mlazeva ipak biti razdvojeni i definisani. Jednostavno, tokom takve ekspozicije svaki vodeni mlaz pređe put od 10 do 20 cm i ostavi takav trag na vašem snimku. Vodeni tok zabeležen je kao da ste ga nacrtali s puno kratkih poteza četkicom i to se najbolje uočava kada se vodeni tok raspršava o neku prepreku, pa mlazevi ostavljaju tragove koji se zvezdasto grupišu;

– ako upotrebite dovoljno dugu ekspoziciju

NE/UHVATLJIVA LEPOTA VODE

Prilikom snimanja u prirodi voda je veoma zahvalan motiv. Bez obzira na to da li su u pitanju more, jezero, reka, potok, vodopad, barica, kapljice rose ili kondenzovana magla na kori drveta, voda je u stanju da prosečan ambijent učini veoma zanimljivim. Naravno, da bi se iskoristile mogućnosti koje nude vodom oplemenjeni kadrovi, potrebno je da fotograf na pravi način uoči i istakne pojedine neobične momente, da bi na kraju kao rezultat dobio što bolju fotografiju

"Fotograf u akciji" – Branislav Brkić za ekspozicije od 1/20 s obavezno koristi stativ da bi blago neoštru vodu suprotstavio savršeno oštroj okolini

(na primer, pola sekunde i duže), vodeni tok formiraće dugačke osnovne tragove na vašem snimku, a sva mala raspršavanja vode biće razmazana. To je razumljivo jer u tom intervalu svaki vodeni mlaz prelazi put od, na primer, nekoliko metara i ne postoji mogućnost da budu definisani sitni pokreti kapljica. U ovakvim situacijama stativ će vam biti neophodan. Vodite računa da podesite adekvatnu blendu zbog postizanja potrebne dubinske oštine, a, takođe, nemojte dozvoliti da vam vetar neočekivano, tokom duge ekspozicije, zamuti neke bitne elemente u kadru (trava, lišće ...). Fluidnost razmazanog vodenog toka više dolazi do izražaja kada su svi ostali delovi snimka statični i oštri. Prilikom snimanja tekućih voda korišćenje po-

VODENE KAPLJICE I KONDENZOVANA VLAGA

Sitne kapljice vode u vidu rose često su neophodna komponenta mnogih makrosnimaka kada listići, cvetčići, paučine i slični objekti dobijaju potpuno novu dimenziju. Na primer, ako na jednom kadru snimate, s malog rastojanja makroobjektivom, suhu paučinu, a na drugom paučinu na kojoj su se kondenzovale vodene kapljice, prvi snimak ima mnogo manje šanse za "uspeh". Mogućnost pisanja svetlosnim zracima daleko je veća kada su vam se u paučinu uplele mnogobrojne, slučajno raspoređene kapljice vode. Naravno, neophodno je da poštujuete

Difuzno jutarnje svetlo osvetlilo je rosu na paučini

neka pravila koja su preduslov za dobar snimak. Najpre, odaberite pravi objektiv, najčešće je makro neophodan. Pokušajte da kadrirate sa svetlom sa strane ili u blagom protivsvetlu, ali nikako ne smete da dozvolite da sunce "upada" direktno u objektiv. Veoma je upotrebljivo difuzno kontrasvetlo koje dopire od oblačnog neba. Na taj način svaka vodena kap postaje svetla loptica s blagom senkom na jednoj strani. U makropodručju dubinska oštrina je prilično mala, pa je uglavnom potrebno da radite s malim otvorima blende (11, 16, 22 ...), što rezultuje

dužim ekspozicijama i potrebom da se koristi stativ. Tu nastaje još jedan problem. Paučina, mali listovi, cvetčići i slični objekti snimanja skoro uvek trepere na blagom vetru koji se možda i ne oseća. Desiče se često da minutima morate da čekate "smirivanje situacije" u vašem već odabranom kadru, pa čak ponekad nećete ni moći da napravite dobar snimak.

Postojanje vode u vidu kondenzovane vlage, na površini kore drveta ili mahovini, često je neophodno da bi se dočarao prohladni, vlažni planinski ambijent u rano prolećno, letnje ili jesenje jutro. Razgranati koren drveta deluje mnogo plastičnije i moćnije ako se presijava od vlage u momentu kada ga snimate. Stativ je i u ovim situacijama često potreban jer se obično snima u tamnim šumama, pogotovo ako dubinska oštrina treba da obuhvati i prednji i zadnji plan (mali otvor blende – 11, 16, 22 ...).

Prilikom snimanja gde su kao elementi zastupljene vodene kapljice i kondenzovana vlaga, polarizacioni filter nije neophodan, ali može da doprinese u nekim situacijama.

Ukoliko u prirodi nadete predivan motiv, paučinu, mahovinu i slično, ali bez ijedne kapljice na sebi, od velike pomoći biće jedan neobičan i neobavezan deo foto-pribora – plastična flašica s vodom, koja na vrhu ima raspršivač, popularno nazvana "fajtalica". Nekoliko puta pažljivo prsnete i potencijalni motiv vam se otvori u potpuno drugom svetlu. Na kraju, treba podvući sledeće: ako zaboravite nešto od obaveznog pribora, nemojte improvizovati. Ako motiv to zaslužuje, dodajte još jednom u punoj opremi i snimate ga na najbolji način.

Kada dobijete snimak kojim ste zadovoljni, shvatićete da uloženi trud nije bio uzaludan. **Preporuka šta poneti na teren: obavezno – stabilan stativ; opciono – polarizacioni filter i "fajtalica".**

Ekspozicija od 1 s potpuno je "razmazala" vodu i pretvorila je u vodenu "paučinu"

larizacionog filtra nije od presudnog značaja. Sami treba da procenite da li da eliminišete neke nepotrebne refleksije i postupite na način kako zahteva konkretna situacija.

Preporuka šta poneti na teren: obavezno – stabilan stativ; opciono – polarizacioni filter.

SNAGA VODE ČESTO JE NE U NJOJ SAMOJ, VEĆ U NAČINU NA KOJI REFLEKTUJE ONO OKO NJE

Načina 1000, a ni 1 "pravi"

PRIZNAĆU VAM DA VOLIM VODU KOLIKO I PROSEČNA KUĆNA MAČKA...VOLIM DA JE GLEDAM, ALI NE BAŠ I DA SE KUPAM U NJOJ ILI, NE DAJ BOŽE, DA ŽIVIM NA NJOJ... ČESTO NE VOLIM ČAK NI DA JE PIJEM! PREFERIRAM "KOKA-KOLU" ILI "KOKTU"...

Zbog toga je možda i čudno što je voda čest element u mojim fotografijama, pa čak i lajtmotiv moje prošlogodišnje izložbe "Dunavske lađe". Kao što reč "lađe" u naslovu izložbe treba shvatiti uslovno (reč je o gomili starih, izlupanih i često potopljenih čamaca, ostavljenih da čekaju, kao što se ostavlja stara odeća – do sledeće sezone), tako i moje "ne volim vodu" treba pomalo uslovno shvatiti.

Fasciniran sam vodom još od svojih ranih dečakih dana kada me je baka prvi put odvela u potopljeni podrum naše kuće za vreme velike poplave u Novom Sadu, početkom šezdesetih godina prošlog veka. Posle sam, klinac, mesecima sanjao kako se noću u bakinom drvenom koritu za pranje veša vozim potopljenim ulicama Novog Sada vesajući, čime drugim nego bakinom velikom drvenom varjačom, kao u nekom kanuu, izgubljen, tražeći našu kuću među stotinama drugih potopljenih kuća u gradu. Voda je bila crna i neprozirna kao razlivena nafta... Posle se moj "odnos" s vodom nije popravio delom i zbog "neplaniranog" davljenja za vreme letovanja na moru kada sam imao nekih desetak godina. Da nije bilo mog brata od strica tu pored mene... ne bih sada pisao ove redove. Ipak, nisam zamrzio vodu posle toga, ali sam, bogme, počeo da je poštujem.

Nakon toga sam, sticajem životnih okolnosti, imao priliku da četiri godine živim s majkom na moru. Nisam se igrao po neakvim dvorištima i ulicama kao većina mojih vršnjaka, već sam svaki slobodan trenutak koristio da se igram na obali, uz vodu. Tu sam dočekao mnoge tihe zalaske sunca nad vodom i mnoge bure prouzrokovane pobesnelim vetrom s juga, što nije moglo da se ne ureže u pamćenje...

Posle sam video mnoge, spektakularne fotografije mora, ali je retko koja uspela da mi povрати sećanje na onaj slankasti miris osušenih

algi posle bure, iščekavajući kliktaj galeba nad pučinom u sumrak ili ritmični žamor jutarnjih talasa na napuštenoj plaži. One, ređe, fotografije koje su uspеле da mi to ponovo dočaraju nazivam remek-delima, a imena njihovih autora, onih koji su uspeli da u nemi i gluvi medijum foto-filma unesu miris i zvuk, pominjem s divljenjem:

Lorenzo Lessi

(<http://www.usefilm.com/photographer/13717.html>);

Jorge Garcia

(<http://www.usefilm.com/photographer/14883.html>);

Suvomoy Mitra

(<http://www.usefilm.com/photographer/13656.html>);

Chelsea Burke

(<http://www.usefilm.com/photographer/15.html>);

Beverly Gustafson

(<http://www.usefilm.com/photographer/500.html>);

Greg Summers

(<http://www.usefilm.com/photographer/11336.html>)...

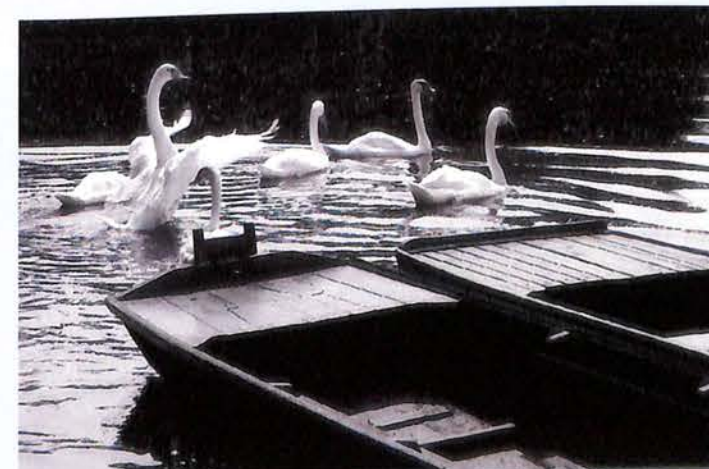
U poslednje četiri godine najviše snimam digitalnim fotoaparatom. Odavno sam se "navukao" na digitalni tehnološki bum jer sam se za vreme dugogodišnjeg boravka u SAD bavio kompjuterima, interaktivnim multimedijama i prototipskim radom na razvoju interaktivne televizije (još od 1986. godine), te mi se ta fascinacija tehnologijom neprimetno uvukla pod kožu. Istina, trebalo je neobičajeno dugo vremena da kupim svoj prvi digitalni fotoaparatom, jer sam odavno shvatio

važnost promenljivih objektivna na fotoaparatu, te sam čekao pojavu digitalnog SLR fotoaparata s promenljivim objektivima i zadovoljavajućom rezolucijom. Za mene je ta rezolucija bila na donjoj granici od šest megapiksela (interpolirano 3.000 x 2.000 tačaka), pa sam pre nekoliko godina kupio Fuji S-1 Pro, pre svega zato što je prihvatao standardne Nikonove objektivne, kojih ima praktično svuda. Pored toga, Fuji je tada izašao s novim Super CCD-om s fotočelijama u rasporedu pčelinjih saća, što je davalo mnogo bolju interpoliranu sliku i delimično otklonilo "plavi šum" koji se javljao kod digitalnih fotoaparata starije generacije. Evo, i dan-danas koristim isti fotoaparatom s relativno jeftinim Nikkor i Tokina zum objektivima i veoma sam zadovoljan. Za fotografije manjeg formata (do 23 x 20 cm) retko ko može da mi kaže da li sam ih snimao analogno ili digitalno (naročito kada dodam efekat fotografskog zrna u Photoshopu).

Istina, i ne postoji neka bitna razlika u mom subjektivnom pristupu digitalnom fotografisanju u odnosu na analogno. Razlika je samo tehnološka i utoliko što uvek držim TRI VAŽNE činjenice u glavi kada snimam digitalnim fotoaparatom: moram iskoristiti svaki piksel svoje rezolucije tako što ću sve scene finalno kadrirati tokom snimanja (na taj način efektivno omogućavam kasnija uvećanja ukoliko mi bude zatrebalo – do 60 x 40 cm sa šest megapiksela). Fotočelije CCD čipa mogu da registruju mnogo manji opseg svetlo/tamno od emulzije foto-filma, te uvek gledam da snimam scene s manje kontrasta i izbegavam snimanje sredinom dana po najjačem suncu, i, na kraju, zatalanu vodu uvek fotografisem u TIFF ili RAW formatu jer JPEG kompresija često stvara vidljive vizuelne artefakte na sitnijim talasima i odobljesima sunca na vodi (refleksije sunca dobiju tanki crni oreol oko sebe).

Jedan od načina na koji u poslednje vreme fotografisem vodu jeste da je tretiram kao tamnu studijsku pozadinu za snimanje portreta. Ona i nije glavni motiv slike, već je to, u mom slučaju, pramac čamca koji snimam kao što bih snimao ljudski portret, jer šta je svaki pramac ako ne "lice" čamca (krma bi po toj logici bila "zadnjica"). Ali, voda je tu veoma bitan sveobuhvatni element, medij biblijskih razmera u kome "lice" mog čamca pluta i koji reflektuje nebo nad njim. Nebo jeste drugi element velike simboličke snage koji uvek gledam da "ukomponujem" u svoje fotografije eksterijera. Dakle, nebo je veoma bitno kada se fotografiše voda, ono joj daje "snagu". Voda ga samo reflektuje, boji i prelama. Od sadržaja i boje neba uveliko će zavisiti i doživljaj vode.

Ovakvu fotografiju (žuti čamac) i ovakvu refleksiju dobićete samo sredinom dana po sunčanom i mestimično oblačnom vremenu ako se, s doka, dobro nagnete nad čamac i snimate iz ruke (tu stav ne pomaže). Ekspozicija mora biti kratka (manja od 1/125 s) da bi se zamrzlo blago kretanje čamca na vodi i izbegao neoštar snimak koji bi prouzrokovali pokreti čamca. Očitavanje svetla mora biti "SPOT merenje", dakle ekspozicija se podešava po osvetljenosti samoga čamca, a ne celokupne scene. Voda će tada ispasti blago zatamnjena i tako istaći glavni motiv slike. Pomaže ako je čamac svetliji, ali nikako ne treba fotografirati satli potpuno beo čamac po sunčanom vremenu. Bolje vreme za fotografisanje pretežno belog motiva po meni je oblačan dan s dosta difuznog svetla

Divlji labudovi na Tikvari kod Bačke Palanke – 2

Divlji labudovi na Tikvari kod Bačke Palanke – 1

Obedska bara

KOLOR ILI CRNO-BELO?

To zavisi. Kada fotografisem – to radim uvek u koloru, a zatim kod kuće, na miru, odlučim šta da pretvorim u crno-belu fotografiju. U zavisnosti od toga da li fotografisem digitalnim fotoaparatom, ili (obavezno) skeniram negative, u Photoshopu mi nije teško da kolor snimak pretvorim u crno-belu fotografiju. Postoje specijalizovani filtri koji to odlično rade i o kojima planiram da detaljnije pišem u "Digitalnoj fotškoli". Scene bez jakih hromatskih kontrasta kod mene uglavnom završe kao crno-bele fotografije. Takav je slučaj i kod ove serije divljih labudova na Tikvari kod Bačke Palanke, snimljene po tmurnom danu, s nebom koje je praktično "prazno" i koje je "bojilo" vodu u neku nedopadljivu prljavozelenkastu boju. Takvi snimci bili bi praktično neupotrebljivi kao kolor fotografije, ali kada se pretvore u crno-bele, odjednom dobijaju potpuno novi život. S ritmom izmene svetlih i tamnih površina počinju iznenađujuće da ističu teksturu drveta i vode, a labudove čine beljimi i istaknutijim nego što bi to kolor fotografija ikada mogla.

Možda bi bilo korisno napomenuti da kada pretvaram kolor fotografiju u crno-belu, često moram znatno da povećam kontrast i smanjim svetlošću originala da bih dobio efekat kakav želim (kao da je snimljena starim "štekom" Kodakovog T-Maxa).

SNIMANJE KONTRA SVETLU?

Ako mene pitate... da, svakako, svakako... kad god imate prilike i ako ikako možete! Okretanjem objektivna ka suncu dok snimate scene na vodi postići ćete bar dva efekta: uhvatićete refleksije sunca na nemirnoj površini vode i one će (uz pomoć "star" filtra ili bez njega) svakako učiniti vaš snimak interesantnijim, i ukoliko ostavite sunčev disk tek malo van okvira tražila u jednom od gornjih uglova kadra (mnogo je lakše odrediti kod SLR fotoaparata jer gledate kroz objektiv), dobićete veoma interesantan efekat "svetlosne zavese" koja postaje deo vaše slike i menja njenu atmosferu na čudesan način. Priznajem, njeni efekti su nepredvidivi i zavise od vrste i žižne daljine objektivna i eventualnog filtra na njemu, ali svakako vredi eksperimentirati jer rezultat može biti iznenađujuće dobar. Efekat "svetlosne zavese" na gornjem snimku Obedske bare dobio sam na ovaj način, ali samo zato što sam ga snimio rano ujutru kada je sunce tek izlazilo iznad krošnji drveća u pozadini. Sličan efekat dobio bi se i pri zalasku sunca, pred kraj dana, ali nikako ga nije moguće stvoriti kada je sunce visoko na nebu. S druge strane, efekat odsjaja sunčevih zraka s površine vode, kao na donjoj fotografiji, može se dobiti u toku većeg dela dana pažljivim izborom ugla snimanja i upotrebom "star" filtra.

TEKST I FOTOGRAFIJE:
RADOMIR – MAŠA DIKOSAVLJEVIĆ

Podvodne čarolije

VEĆINU PODVODNIH FOTOGRAFIJA SNIMILI SU RONIOCI KOJI SU FASCINIRANI ŽIVOTOM, BOJAMA I FORMAMA KOJE MORE ČUVA I KRIJE

[1] Zrna peska koja su se podigla s morskog dna mogu uništiti snimak a nekada [2] mogu izgledati kao zvezde na nebu – uslov je da je blic postavljen bočno [3] Sunčevi zraci, tik ispod površine vode zadržavaju svoj intenzitet

IZBOR OPREME

Fotografi koji žele da "zarone" u podvodnu fotografiju prvo moraju da završe kurs ronjenja, a vrhunski rezultati dolaze po sticanju iskustva u ronjenju. Za podvodno fotografisanje neophodno je da fotoaparatus bude zaštićen posebnim kućištem ili da je specijalno napravljen za tu svrhu. S obzirom na to da nema mnogo proizvođača za ovako specijalizovane fotoaparate, izbor se uglavnom završi između modela Motomarine – firme Sea & Sea i Nikonosa V – firme Nikon, koji se najviše i koriste. Nikonos V je refleksi fotoaparatus s ugrađenim tražilom za objektive od 35 mm. Koristi film formata 24 x 36 mm. Maksimalna dubina na koju se može spustiti iznosi 50 me-

tara. Zatvarač omogućava ručno podešavanje ekspozicije, B i 1/90 s jesu mehaničke ekspozicije s kometomatomatiku ekspozicije. Priključak za blic jeste TTL, što nam veoma olakšava precizno ekspozicioniranje filma. Sve komande su odlično dizajnirane, što omogućava jednostavno rukovanje (to može biti presudno kada jata riba prolaze pored vas u pet sekundi). Sea & Sea je kompaktni podvodni fotoaparatus za jednokratnu upotrebu, od kojeg ne možete očekivati previše, ali ako snimate na dubinama do 5-6 metara, uz dobro svetlo, verujem da ćete često biti prijatno iznenađeni. Takođe, kompaktne digitalne fotoaparate

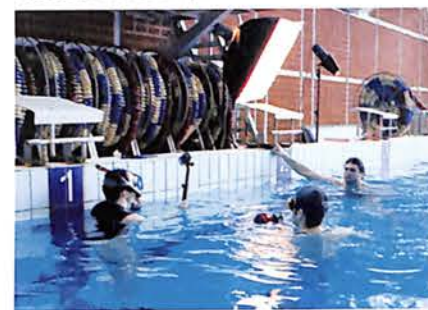
u podvodnom kućištu možemo iskoristiti na dubinama do 5 m, ali bez upotrebe ugrađenog blica koji zbog svoje frontalne pozicije može da pokvari snimak. Svako zrno peska ponaša se kao ogledalo od čijih će refleksa fotografija biti pokrivena "belim tufnama" ili, ako je voda mutna, dobićemo belu mrežu preko cele fotografije. Dobar deo sunčevog svetla voda reflektuje. Ako radimo bez blica i želimo da zabeležimo ambijentalno svetlo, treba fotografisati oko 12 časova kada sunčevi zraci dolaze pod uglom od oko 90° i kada je refleksija minimalna, a u vodu prodire svetlo maksimalnog intenziteta. Voda apsorbira svetlo tako da s povećanjem dubine gubimo veći deo spektra boja (prvo nam more ukine tople boje: žutu,

narandžastu, crvenu ... a na dubini od 80 m sve je prilično monohromatsko). Da bismo zabeležili vatromet boja i oblaka, neophodno je korišćenje blica sa što dužom šinom (kako bismo mogli da ga podesimo bočno od fotoaparata) jer na taj način refleksija od peska odlazi u stranu kao kod mladog Meseca, a tačke koje se pojavu na snimku lepe su poput zvezda na vedrom nebu. Na drugoj strani bistra, čista voda kod savršenih snimaka uopšte se ne vidi, izgleda kao savršena pozadina. Ronioce možemo snimiti ukoliko ispuštaju vazduh iz regulatora – kadriranjem ka površini vode. Na taj način zabeležimo lepe refleksije na površini vode ili predivne prodore svetla. Dugačka ekspozicija ("razmah", pokret) može da udahne život fotografiji.

ZAŠTITA OPREME

Po završetku ronjenja neophodno je podvodni fotoaparatus potopiti 30 minuta u slatku vodu, a na kraju dana treba ga prati oko 45 minuta. Takozvane "O"-ringove (gumice koje obezbeđuju zaptivanje fotoaparata) moramo čistiti i podmazivati pri svakoj promeni filma ("O"-ring vrata, objektiv i pok-

Postavka svetla na snimanju Aleksandra Šapića i grčke plivačice u sinhronom plivanju Mirande Athansiou. Fotografisao Milovan Knežević/INDIGO

lopac baterija na blicu). Za mazanje koristimo mast proizvođača čiji su i "O"-ringovi. Pažljivim pregledom kontrolisemo da se na "O"-ringu ne nalazi neka dlaka, pesak, kristalisanost ili da nije došlo do mehaničkog oštećenja. Na osovnicama, tražilu i druge nedostupne "O"-ringove menjamo u servisu svake godine. Prva pomoć za fotoaparatus u koji nam uđe voda jeste da ga dobro isperemo destilovanom vodom spolja i iznutra i da ga pošaljemo u servis.

PODVODNI PORTRET I AKT

Ako se odlučite za ovakvu podvodnu avanturu, prvi korak jeste izbor osobe koja se savršeno snalazi u vodi. I najmanja nelagodnost kod modela javiće se kao grimasa na licu, a telo će biti u grču zbog "grebanja ka površini". Providnost vode treba da bude

dobra, a najbolje je prirodno svetlo. Ukoliko radimo u zatvorenom bazenu, preporučujem da na ivicu bazena postavite fleš rasvetu koju ćete aktivirati usmeravanjem blica fotoaparata ka površini vode. Ovakvo rešenje veoma je opasno i fleševi moraju da budu na teškim stativima, kablovi moraju biti gumeni i dobro izolovani, a ceo prostor zatvoren za kretanje, skakanje, prskanje ... Gledano od dna ka površini, voda se ponaša kao ogledalo tako da ako model postavite plitko, imate sve šanse da dobijete zanimljive snimke. Fotografija na koricama časopisa snimljena je po svim pravilima podvodnog snimanja, što je i rezultiralo lepom prozračnom atmosferom i nestvarnom lakoćom koju samo voda može da nam da.

TEKST I FOTOGRAFIJE: VLADAN MILISAVLJEVIĆ

U susret promociji lokalizovanog programskog paketa

U pretplati

Microsoft Office 2003 na srpskom

650 dinara

"Microsoft Office 2003 System na srpskom"

izlazi iz štampe sredinom aprila, paralelno sa promocijom lokalizovanog paketa.

Naručite svoj primerak po povlašćenoj pretplatnoj ceni!

"PC almanah softvera" je sveobuhvatni vodič kroz svet uslužnih programa.

Otkrijte sve tajne programa Nero, Total Commander, Photoshop Elements i još 60 drugih alata koji se nalaze na pratećem disku.

Naručite knjigu i CD po povlašćenoj pretplatnoj ceni!

600 dinara

- Prva računarska knjiga štampana srpskom ћирилицом
- Potpuni vodič za lokalizovanu verziju Windows-a XP
- Odaberite ћирилично ili latinično izdanje

590 dinara

U pretplati

Naručite svoje primerke knjiga putem Interneta: www.pcpres.co.yu ili u našoj Redakciji: PC PRESS, Dositejeva 51 Beograd; 011/181-526 i 187-742; pc@pcpress.co.yu

Više sunca, molim!

UZ POMOĆ FILTRA "SUNSHINE" SVI MOJI "HLADNI" I "TMURNI" PEJZAŽI PRETVORILI SU SE U BLEŠTAVE, SUNČEVIM ZRACIMA OKUPANE SCENE

» Bog reče: "Neka bude Svetlo... i bi Svetlo". Taj prvi dan mora da je bio veoma sunčan, prosto idealan za fotografisanje... No, propustio sam ga i, uglavnom, često propuštam te najidealnije uslove za fotografisanje pejzaža okupanih u bleštave, kristalno čiste zrake sunca. Kad samo pomislim koliko sam potencijalno dobrih fotografija pejzaža bacio, zauvek uništio, samo zato što su bili snimljeni po manje nego idealnim uslovima, tj. tmurnom danu sa suncem zaklonjenim oblacima ili izmaglicom. Mi, fotografi, crtamo svetlom, a kako da fotografija ispadne dobra kad nema dovoljno svetla? Da, može se i tada film dovoljno osvetliti dužom ekspozicijom i upotrebom stativa ako je potrebno, ali sunčevi zraci dodaju više od same količine svetla ambijentu koji snimamo. Oni menjaju celokupnu "atmosfera" scene, čine senke oštrijima, pojačavaju kontraste, menjaju njen kolorit, boju neba i čine da neki predmeti reflektuju svetlo sa svoje površine na druge predmete oko njih.

1 Saturation Correction i CCR Effect – optimalnu količinu efekta uvek subjektivno određujete

Nedostatak (direktnog) sunčevog svetla na nekim mojim fotografijama godinama je bio nerešiv problem za mene. Ma koju vrstu filma da sam koristio, uvek sam, u takvim uslovima, dobijao fotografije koje su imale jedan zajednički imenitelj: delovale su "hladno" i "tmurno".

U međuvremenu, počeo sam da fotografišem digitalnim fotoaparatom i da koristim Photoshop, ali to nije mnogo promenilo situaciju. Istina, u Photoshopu sam delimično mogao da ispravim svetloću i kontraste, pa

2

Opcija A: srednji intenzitet, za pejzaže

Opcija B: skoro neutralna, za portrete

Opcija C: najveći kontrast

Opcija D: originalna slika, bez promena

i kolorit scene, ali rezultati me još uvek nisu ni približno zadovoljavali sve dok mi jedan poznanik, programer, nije pokazao kolekciju plug-in filtera za Photoshop po imenu "Nik Color Efex Pro"! To je kolekcija od nekih dvadesetak filtera i, naravno, odmah sam ih jednog po jednog sve isprobao. Pažnju mi je privukao poslednji filter u kolekciji po imenu "Sunshine". Nisam mogao da verujem svojim očima... Ovaj filter stvara čuda! Svi moji "hladni" i "tmurni" pejzaži, sa samo nekoliko pažljivo kontrolisanih komandi mišem, pretvarali su se u bleštave, sunčevim zracima okupane scene. Od tada je ovaj Photoshop filter, uz "Brightness/Contrast" i "Unsharp Mask", postao jedan od najčešće upotrebljanih u mojoj kolekciji. "Sunshine" filter veoma je jednostavan za upotrebu, što mu je svakako još jedna od dobrih osobina. Kontrolni panel ima svega šest slajdera za podešavanje intenziteta efekata i padajući meni, a desni "Preview" prozor izuzetno brzo reaguje i pokazuje kako će određeni efekat uticati na celokupnu scenu. Kao i većina plug-in filtera, "Preview" prozor ima zum kontrole označene sa plus i minus.

1 Prvi slajder ("Saturation Correction" – korekcija saturacije boje) podešava intenzitet određenih grupa boja na slici, naročito svetlijih. Budite oprezni da ne preterate s intenzitetom ovog efekta jer ćete dobiti nezadovoljavajući rezultat s neprirodnim bojama. To je ujedno i moje generalno upozorenje prilikom upotrebe svih opcija koje vam stoje na raspolaganju. Optimalna količina efekta varira od scene do scene i može se isključivo subjektivno odrediti. Drugi slajder ("CCR Effect" – efekat redukcije hladnih boja) pojačava žute i crvenkaste tonove, istovremeno smanjiti intenzitet plavih i na taj način scena s nedovoljno sunca izgledaće, laički rečeno, "toplija", tj. manje "hladna i tmurna", što je glavna zamerka kod mnogih fotografija koje sam snimio po oblačnom vremenu.

2 "Sunshine" filter radi na principu tri različita algoritma za "bacanje" svetlosti na fotografiju ("Light-Casting Algorithm") označenih kao "A", "B" i "C", koji se biraju na trećoj liniji odzgo, u padajućem meniju. Slovom "D" označeno je isključivanje filtera, te se tako može videti originalna slika bez ikakvih

5 Prefilter rutine kojima se tretira fotografija pre primene Sunshine algoritma

promena. Ove opcije najviše podsećaju na analogni filter sa dvobojnom gradacijom od žutog (na dnu) ka plavom (na vrhu), s neutralnom površinom u sredini. Opcija "A" jeste srednjeg intenziteta i najviše se koristi za obradu klasičnih fotografija pejzaža, "B" je skoro neutralna (te je zato najčešće upotrebljavam za prosvetljavanje portreta i drugih scena u kojima ne postoji nebo), a "C" poseduje najveći kontrast i može da doda osećaj "drame" sceni koja se obrađuje.

3

[ilustracija 3.3a i 3b] Četvrti slajder ("Sunlight Intensity") jednostavno dodaje količinu prosvetljenja. Ovaj slajder je, ukoliko se nepažljivo koristi, najčešći krivac za "isprane" svetle delove fotografije posle obrade ovim filtrom (tj. nedostatak detalja i teksture u najsvetlijim delovima). Zbog toga, skoro uvek pre upotrebe ovog filtera, prvo selektujem najsvetlije delove fotografije pomoću komande SELECT, COLOR RANGE, opcija HIGHLIGHTS, i zatim invertujem selekciju tako da posle toga "Sunshine" filter utiče samo na one delove koji nisu (već) jako osvetljeni.

4

"Radius" slajder određuje radius efekta "glow", tj. odsjaja koji jarko obasjani detalji reflektuju na površine oko njih (mereno u tačkama, tj. pikselima). Ova opcija daje efekat mekog fokusa (kao kod meko crtajućih objektivu) i upravo zato često je koristim za prosvetljavanje portretnih fotografija, onih u kojima je ovaj efekat poželjan, kao na ovom primeru fotografije moje ćerke za njen prvi rođendan.

Na sledećoj liniji nalazi se "Prefilter" slajder.

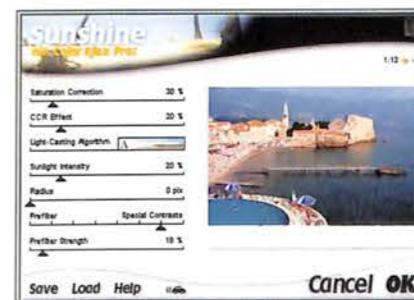
5

Pre nego što doda efekat sunca, "Sunshine" filter tretira fotografiju s nekoliko prefiltera rutina. Ove rutine nazvane su po njihovoj najtipičnijoj upotrebi: "Luminance Graduation" dodaje korekciju kontrasta i može se upotrebiti za zatamnjenje gornjih regiona fotografije (neba), dok u isto vreme prosvetljava donje regione fotografije (zemlju). "Intensify Sky" intenzivira plavetnilo neba, "Basic Red Filter" sličan je analognom crvenom filteru koji se koristi za pojačavanje kontrasta kod crno-bele fotografije, samo što on to ovde radi na kolor fotografiji. "Special Contrast" koristi se u "teškim slučajevima"

3

Izabrani najsvetliji delovi fotografije

[3a] Sunlight Intensity dodaje količinu prosvetljenja

[3b] Sunshine utiče samo na delove slike koji nisu jako osvetljeni

kada scena ima malo kontrasta, a "Combination" kombinuje veći broj efekata odjednom. Poslednja opcija sa slajderom nazvana "Prefilter Strength" određuje intenzitet uticaja već opisanih prefiltera i mora se veoma oprezno koristiti da bi se izbegla preterana saturacija boja.

4 "Radius" odrađuje efekat mekog fokusa na portretima

Sve u svemu, ovaj filter predstavlja moćno oružje u arsenalu svakog fotografa koji se bavi digitalnom fotografijom i stavlja mu na raspolaganje mogućnost da brzo i lako menja intenzitet i kvalitet sunčevog svetla u svojim fotografijama (nešto što analogna kolor fotografija nikada nije uspela), ali kao i sa svakim moćnim oružjem koje je ovo čovečanstvo proizvelo i njim treba rukovati pažljivo i oprezno jer, koliko može biti korisno, toliko može biti i štetno ako se pogrešno upotrebi. "Sunshine" filter može da se isproba kopiranjem s Interneta, sa sajta njegovih kreatora, Nik Multimedia: <http://www.nikmultimedia.com/colorefexpro/usa/entry.php>, a cena registrovane kolekcije "Nik Color Efex Pro!" iznosi 299,95 američkih dolara.

RADOMIR – MAŠA DIKOSAVLJEVIĆ

MILAN ŽIVKOVIĆ

ŠKOLA DIGITALNE FOTOGRAFIJE: OBRADA I KREIRANJE

Voda, tamo gde je nema

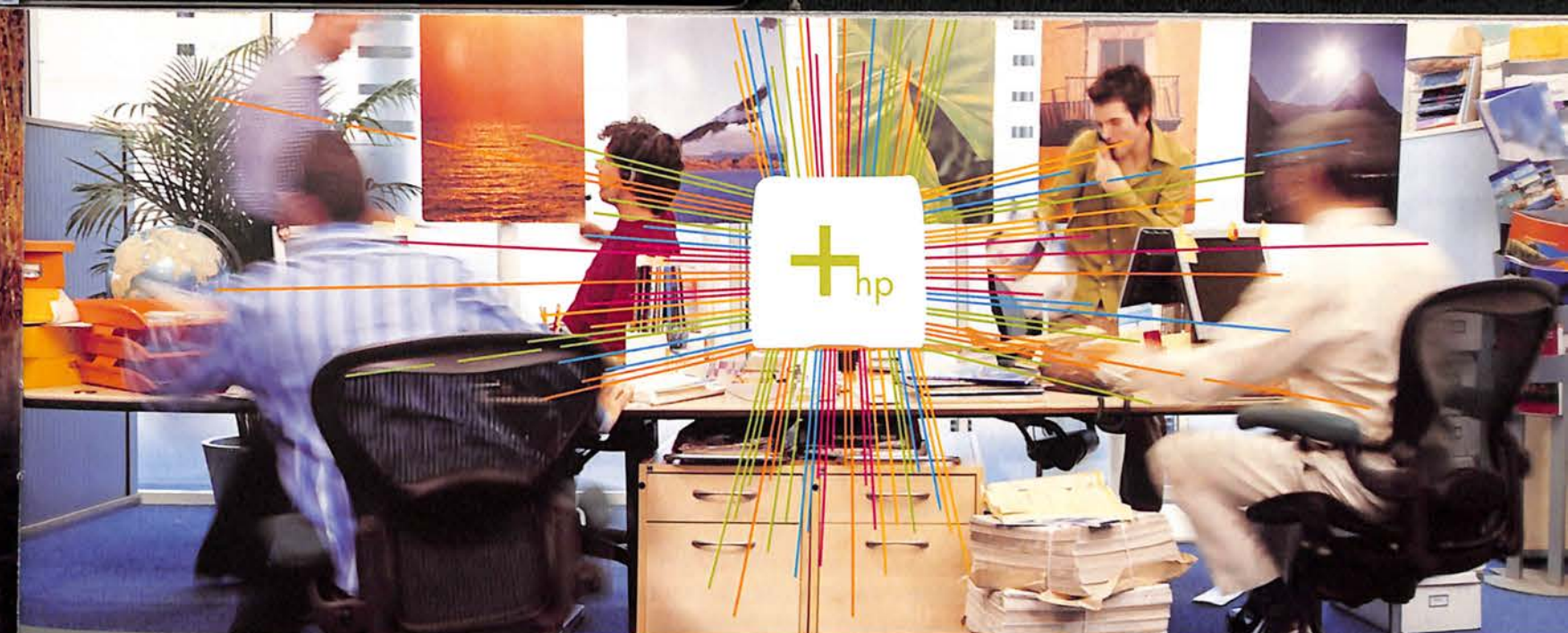
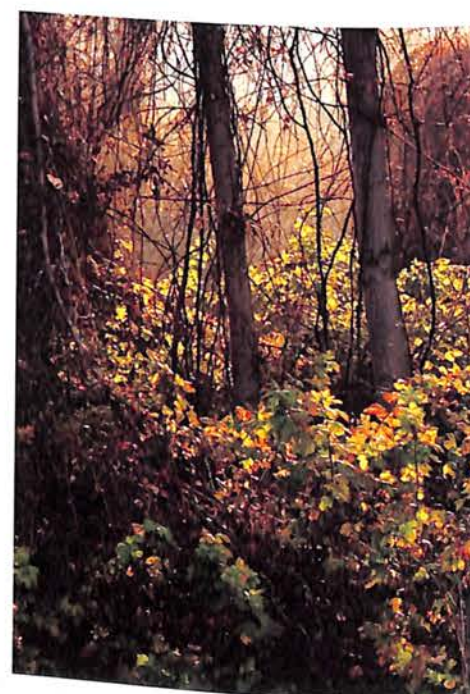
ZA NEKIH PETNAESTAK MINUTA, BEZ MUKE, MOŽEMO NAPRAVITI FOTOGRAFIJU S REFLEKSOM NA VIRTUELNOJ VODENOJ POVRŠINI

Ponekad vam se učini da neki snimak prosto vapi za odrazom koji bi dala neka lepa velika vodena površina. Kada takva opcija ne postoji, fotografi posežu za montažom – klasičnom ili mekano – i kreiraju, s manje ili više uspeha, refleks na vodi kojih nema. Sada nam digitalna laboratorija omogućava da uradimo ono što je nekada bilo nezamislivo, a to je da se za nekih petnaestak minuta, bez muke, napravi fotografija s refleksom na virtualnoj vodenoj površini. Postoji veliki broj pluginova (plugin) za Photoshop koji daju ovaj efekat, kao i slične efekte, ali mi ćemo se zadržati na osnovnoj grupi filtera.

Za početak, izaberemo snimak koji ćemo dalje obrađivati, podlogu (*Background*) pretvorimo u sloj (*Layer*), najjednostavnije dupliranjem u novi sloj. Na snimku koji smo koristili ne bi bilo dovoljno mesta za dodavanje vode, zato ceo sloj pomeramo nagore (*Ctrl+Up arrow*) ili alatkom *Move*. Ponovo dupliramo sloj i okrećemo ga naopako komandom *Edit>Transform>Rotate 180*. Višak selektujemo i odbacimo (*Rectangular Marquee Tool > Del*).
Pozicioniramo sloj tako da se uklopi s originalnom slikom, a komandom *Edit > Transform > Distort* sloj smanjimo po visini i blago razvučemo donje kontrolne tačke da bismo dobili efekat perspektive. Sada, na ovaj sloj primenjujemo filtre koji će dati efekat blago zatašane površine. Da bismo dobili efekat talasa koji se povećavaju prema nama, tj. prema donjem delu slike, selektujemo donji deo, koji omekšamo za radijus od oko 100 piksela (stepen omekšavanja selekcije potrebno je prilagoditi veličini osnovne slike na kojoj radimo). Potom primenimo *Filter Wave (Filter>Distort>Wave)*, a podešavanje parametara opet odredite prema veličini slike. Zanimljivi efekti dobijaju se i primenom filtra *Glass* koji, kako mu ime govori, daje efekat namreškano

stakla, kao i ostalih filtera koji daju efekte bliske odrazu na površini vode. Da bismo pojačali efekat, iskopiramo tanku traku uz samu ivicu virtualne vode, ali s originalne slike (*Select>Copy*), napraviti novi Alfa kanal (*Channels>New Channel*) i spustiti kopiju. Okrenuemo je naopako, pojačati kontrast i potom učitati kao novu selekciju. Napravićemo novi sloj i ispuniti ga belom bojom. Na taj način oponašamo najjače refleks uz samu obalu. Alatkom za brisanje pažljivo uklonimo višak, podesimo providnost i spojimo ga sa slojem ispod (*Layer>Merge Down*). Smanjimo radijus gumice (koristimo uglaste zgrade) i pažljivo odredimo mesto kontakta napravljene vode i originalne slike. Zatim, sliku spustimo u jedan sloj (*Background*), isećemo eventualni višak i sačuvamo fotografiju.

Sa HP bojom u srcu Vašeg poslovanja, čak će i Vaš budžet izgledati jasnije.

Ako ne možete sebi da dozvolite da pogrešite u izboru kolor štampanja, ni nemojte. HP Color LaserJet štampanja dolaze sa istom ugrađenom pouzdanošću, jednostavnošću upotrebe i kvalitetom štampe koje očekujete od HP-a, ali po ceni koja Vam štampu u boji sada čini dostupnom. Zato, nemojte oklevati. Radite više, a brinite manje, uz HP.

HP COLOR LASERJET 1500 SERIJA

Naipristupačniji HP kolor štampač

od 649 €

[preporučena maloprodajna cena u dinarskoj protivvrednosti]

Štampa do 16 crno-belih strana u minuti, do 4 kolor strane u minuti

Fijoka za papir: 125 listova, opciono do 875 listova

Namenjen Windows® i Macintosh okruženjima

Opciono eksterno umrežavanje do 3 korisnika

Dizajniran tako da stoji na Vaš radni sto

HP COLOR LASERJET 2500 SERIJA

Profesionalno crno-belo i kolor štampanje dokumenata po odličnoj ceni

od 899 €

[preporučena maloprodajna cena u dinarskoj protivvrednosti]

Štampa do 16 crno-belih strana u minuti, do 4 kolor strane u minuti

Fijoka za papir: 125 listova, opciono do 875 listova (standardno za tn-model)

Podržava sve uobičajene operativne sisteme sa HP PCL 5c, HP PCL 6 i HP Postscript Level 3 emulacijom

Interno umrežavanje, standardno za n- i tn-modele, do 8 korisnika

Dizajniran tako da stoji na Vaš radni sto

HP COLOR LASERJET 3500 SERIJA

Kolor štampa brzinom crno-bele štampe

od 799 €

[preporučena maloprodajna cena u dinarskoj protivvrednosti]

Štampa do 12 strana u minuti, kolor i crno-belih

Fijoka za papir: 350 listova, opciono do 850 listova

Namenjen Windows® i Macintosh okruženjima

Eksterno umrežavanje standardno za n-model – do 10 korisnika, opciono wireless print server

Jednostavno korišćenje i održavanje

Prilikom kupovine ne zaboravite da zatražite garantni list i uputstvo za upotrebu na srpskom jeziku. Kontaktirajte HP partnere i posetite www.hp.com

HP partneri: **Alti**, Čačak, 032 / 303 000; **Art Computer**, Novi Pazar, 020 / 312 222; **Bel Computers**, Beograd, 011 / 35 44 007; **Boox Computers**, Kragujevac, 034 / 302 302; **BP Computers**, Novi Sad, 021 / 401 442; **Bus Computers**, Kikinda, 0230 / 34 521; **Coming**, Beograd, 011 / 35 44 644; **Comtel**, Niš, 018 530 353; **ComTrade Shop**, lokacije 28 prodavnica potražite na www.comtradeshop.com ili na 011/20 15 580; **Control Point**, Užice, 031 / 520 397; **Cores**, Beograd, 011 / 308 04 00; **Cikom**, Podgorica, 081 / 227 114; **Desk**, Beograd, 011 / 32 92 140; **DG Computers**, Subotica, 024 / 600 750; **GMG**, Paraćin, 035 / 569 444; **Grappolo**, Beograd, 011 / 30 91 410; **Jugodata BGD**, lokacije 17 prodavnica potražite na www.jugodata.co.yu/mapa ili na 011 / 3087 007; **Lext Computers**, Leskovac, 016 / 214 110; **MB Soft**, Beograd, 011 / 30 33 160; **Mikroračunari**, Beograd, 011 / 30 30 293; **Multiprint**, Bar, 085 / 313 092; **Nonius**, Beograd, 011 / 3470 315; **Solution**, Beograd, 011 / 28 92 354; **VD Soft**, Kruševac, 037 / 420 990

BORA BORA

BORISSPREMO LETEO JE NA SVIM TIPOVIMA I BORBENIH I CIVILNIH AVIONA, RONIO U DUBINAMA SVIH SVETSKIH MORA, "PROKRSTARIO" I DŽUNGLAMA I RATIŠTIMA, PLOVIO MALENIM KANUIMA I OGROMNIM BRODOVIMA, DRUŽIO SE S NAJČUVENIJIM SVETSKIM LIČNOSTIMA, PEO NA NAJVIŠE GRAĐEVINE I SILAZIO U NAJDUBLJE RUDNIKE – I SVE TO SAMO SA JEDNIM CIJEM: DA ZAMRZNE TRENUTAK ISTORIJE I OSTAVI POKOLENJIMA NEZABORAVNU NOVINSKU FOTOGRAFIJU

BIOGRAFIJA: Odrastao je u Beogradu u okolini Đeram pijace. Na deveti Borisov rođendan oslobođen je Beograd i tom prilikom dobija od rođaka knjigu o fotografiji kojoj nedostaju mnogi listovi. Sa jedanaest godina uz rođaka počinje da upoznaje tajne mračne komore i tu biva "pelcovan" za ceo život. U trinaestoj godini dobija prvi fotoaparata. Godine 1954. završava Filmsku školu u Beogradu i pošto ne može da nađe posao, stiže u Italiju bez pasoša. Izdržava se igrajući fudbal i radeći kao fotograf u izbegličkom kampu. U Pariz stiže 1955. godine, stanuje u malom jeftinom hotelu i radi kao ulični fotograf za turiste, a 1957. odlazi u Kanadu bez fotoaparata i zna-nja engleskog jezika. Prvi posao u Kanadi bilo je pranje sudova u Royal York hotelu, zatim

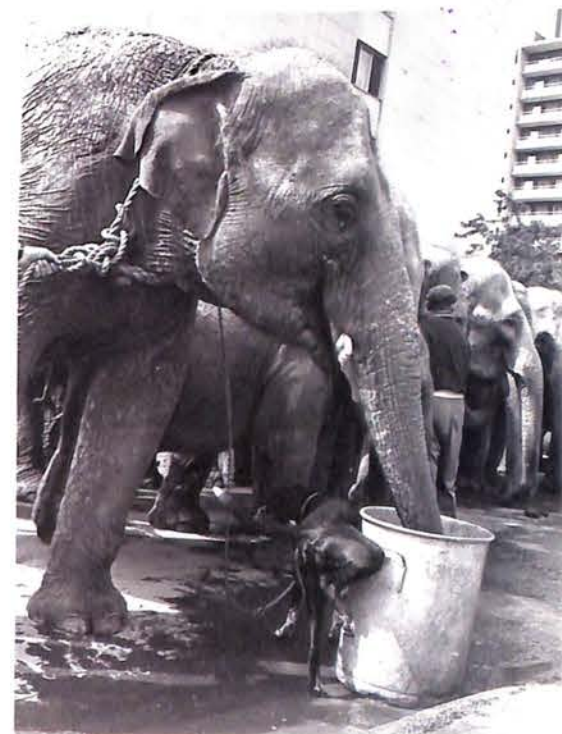
radi kao rudar u rudnicima Sotberija. Godine 1959. upoznaje ljubav svog života i ženi se. Naredne godine počinje da radi kao slobodni fotograf za *Globe and Mail*. Najveću nacionalnu nagradu za najbolju kanadsku fotografiju dobija 1964. godine, koju mu uručuju uz svečanu večeru u njegovu čast, u Royal York hotelu, istom onom u kome je dobio prvi posao u Kanadi. Dve godine kasnije donosi Kanadi prvu zlatnu medalju za najbolju svetsku novinsku fotografiju. Iste godine (1966) uručena mu je i nagrada za najboljeg fotoreportera godine i tada prelazi u *Toronto Star* gde ostaje do penzije. Oktobra 2000. odlazi u penziju, a novembra 2002. dobija od kraljice Elizabete orden povodom pedesetogodišnjice njene vladavine. Boris je dobio oko 300 nagrada, što internacionalnih, što nacionalnih, za novinsku fotografiju.

Boris Spremo živi u Torontu i na neki način zaštitni znak Toronta i Kanade jer je prvi doneo Kanadi zlatnu medalju za najbolju svetsku novinsku fotografiju – World Press Photo. Takođe, on je prvi novinar u istoriji Kanade koji je dobio najveće moguće civilno odlikovanje "Order of Canada".

Zimska Olimpijada u Sarajevu 1984. privukla je mnoge i znane i neznane novinare i fotoreportere. Tako sam i upoznao Borisa, koga su svi zvali Bora Bora. Zbog silne žurbe tada nisam ni znao da je "naš", jer je na njegovoj jakni pisa-lo Canada Press i Toronto Star. U kratkim komunikacijama koristili smo engleski jezik dok smo se uz čaj s rumom zagrevali za skokove skijaša ali, već tada, osetio sam da je on "neko" vrlo poseban. Nisam ni slutio da ćemo četiri godine kasnije pričati na srpskom jeziku praveći prvo predstavljanje Borisa Sprema u našoj štampi, za davno ugašeni *Politikin Svet*. A od tada do danas u njegovom životu bilo je događaja bar za još dve karijere. Granice novinskog teksta ograničavaju sve ono što bi trebalo napisati o Borisu Spremu, nesumnjivo jednom od najslavnijih svetskih fotografa koji je od samih početaka bio u svetskom vrhu događanja. Uspevao je i da stigne i da obavi i da utekne, ali i da doživi penziju jer ima sve tri neophodne osobine za uspešnog fotoreportera: komunikativnost mu omogućava da prodre gde drugi ne mogu, hrabrost da prođe i obavi ono što drugi ne smeju, a opreznost da se vrati s obavljenog zadatka u redakciju i podari svetu svoje zamrznute momente istorije.

Družeći se s Borisom, što namerno što slučajno, poslednjih dvadeset godina, shvatio sam da je on ne samo prototip savršenog profesionalca nego i uzor istančanih manira i sjajnih ljudskih osobina. Ne samo da je uspešan profesionalno i porodično, on je i sjajan prijatelj, uvek spreman da pomogne. Čovek koji nema zavist, a ima skromnost. Fizički prilično snažan, a pažljiv i

[1] Monter na 553 m iznad centra Toronta tokom gradnje C. N. Towera (666 m visine), najviše slobodne konstrukcije na svetu. Fotografija je objavljena i na korici knjige "20 godina fotožurnalizma", Toronto, april 1974

[2] World Press Photo, kategorija "feature", 1965. "Drugari" – fotografija snimljena tokom posete cirkusa "Ringling Brother" Torontu, maj 1965

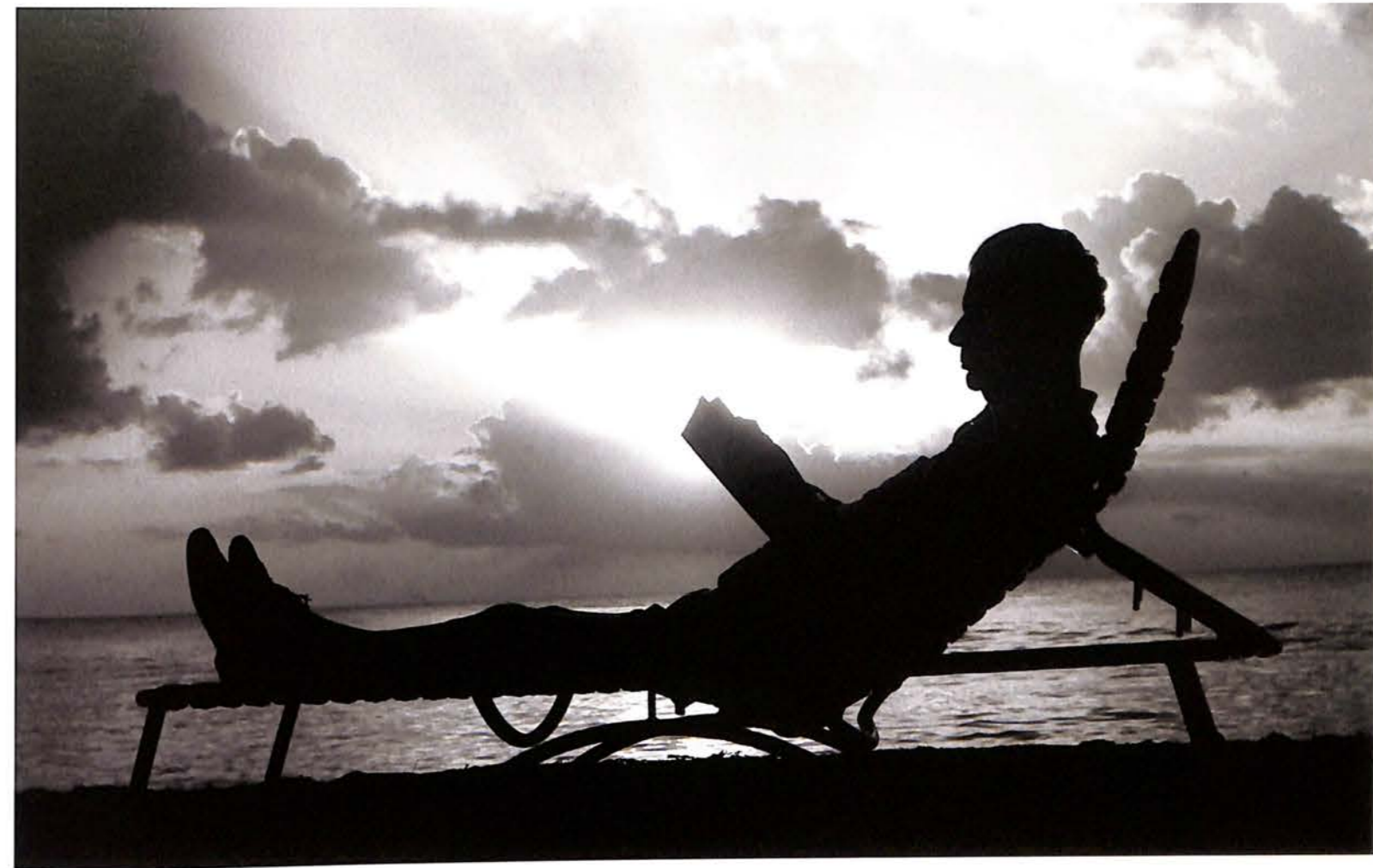

dostojanstven kad situacija to zahteva. Čovek koji uvek nađe pravu meru stvari. Možda ga baš sve te osobine i čine posebnim i jedinstvenim u svakom pogledu.

Ni tri toma ne bi bila dovoljna da se sklopi kompletna priča o nagradama i uspesima, neverovatnim slučajnostima, neočekivanim događajima prepunim opasnosti ali i hrabrosti, trenucima slave gde se stotine ljudi poklanjaju njemu u čast. Da bih približio Borisa, onima koji u fotografiji tek dolaze, razgovor sam počeo ciljanim pitanjima.

REFOTO: Šta bi savetovao mladim fotoreporterima?

SPREMO: Prvo, moraju da vole svoj posao jer mi imamo sreću i privilegiju da uđemo u mnoge živote i s njima delimo i dobro i zlo. Moraju biti uporni, ali u isto vreme imati osećaj mere. Moraju razlučiti šta je bahato ponašanje, a šta profesionalan odnos fotoreportera prema događaju i svim učesnicima događanja. Da vode računa da su ambasadori svojih novina, odnosno svoje zemlje. Još jedna stvar jeste bitna, a to je "Dress Code" ili način oblačenja. Nekada morate

[6] Bivši kanadski premijer Džon Difenbejker piše memoare na ostrvu Barbados, februar 1977

[3] Let s aerotimom "Snow-birds" kanadskih vojnih snaga iznad Nijagarinih vodopada pre tradicionalne vazdušne smotre, Toronto, avgust 1998

obaviti više različitih zadataka za kratko vreme: nije nemoguće da za dva sata treba da "pokrijete" i košarkašku utakmicu i posetu premijeru i iznenadnu saobraćajnu nesreću i venčanje i sahranu, ali način oblačenja ne sme da iritira one koje snimate.

REFOTO: Šta ne voliš u svojoj karijeri?

SPREMO: Kada iz bilo kog razloga ne snimim fotografiju. To je ono najgore što može da se desi.

REFOTO: Da li postoji fotografija koju bi voleo da si je snimim baš ti?

SPREMO: Momenat kad vojnik podiže zastavu na vrh Ivo Džime. To je jedna od prekretnica u istoriji.

REFOTO: Da li postoji neko ko ti je bio uzor, odnosno neko ko je ostavio dubok utisak na tebe?

SPREMO: Da, Lari Barous (Larry Burrows), ratni fotoreporter koji je poginuo poslednjeg dana rata u Vijetnamu. I ja sam 1972. godine proveo dva meseca u Vijetnamu.

REFOTO: Fotografisao si mnoge slavne ličnosti i mnoge događaje. Molim te da za

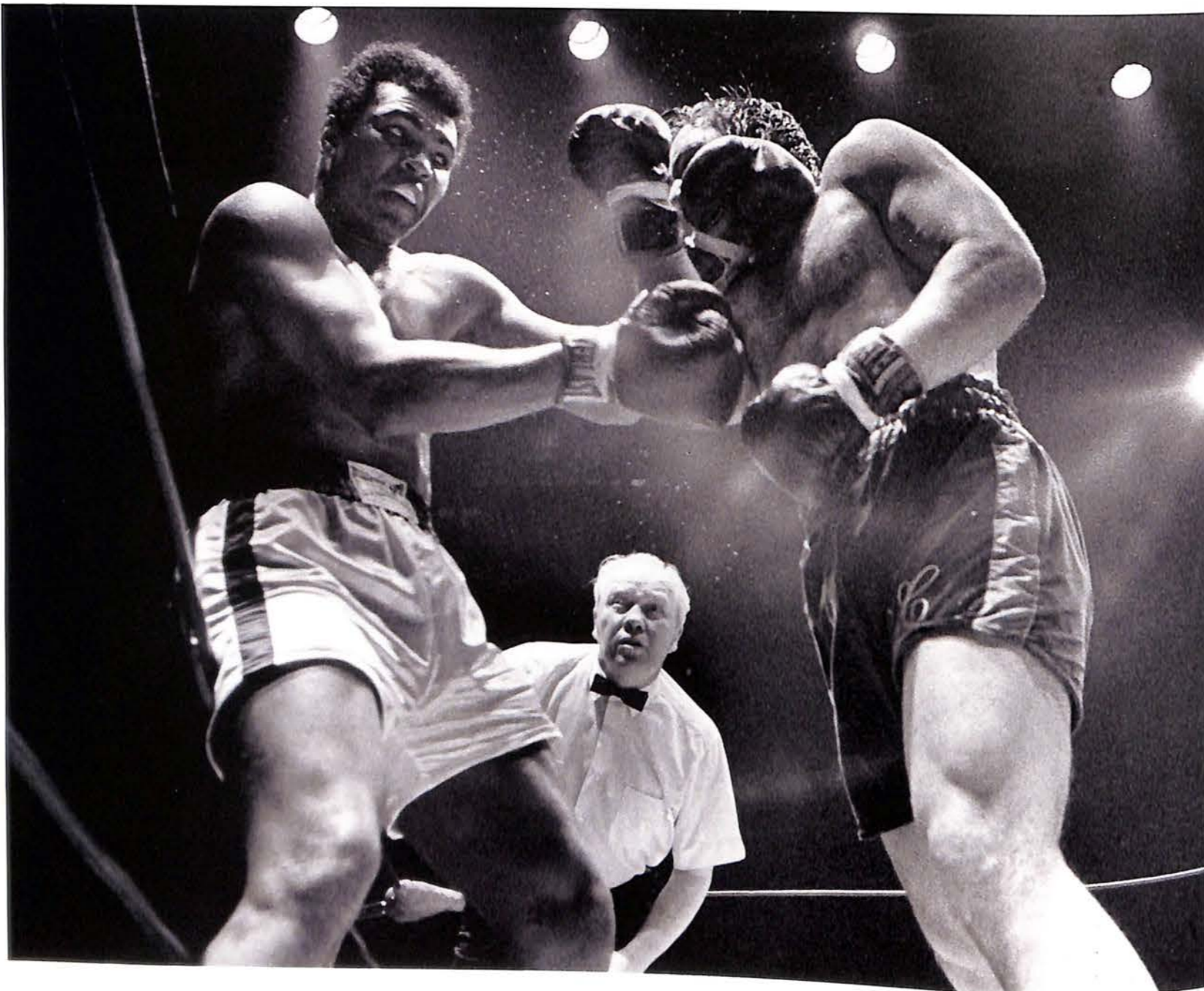
čitaocem časopisa REFOTO nabrojiš one koji su ostavili poseban utisak na tebe.

SPREMO: Teško je izdvojiti, četrdeset godina je iza mene, ali najkraće rečeno: od kanadskih premijera – Difenbejker, Trudo, Malruni, Kretjen. Od svetskih državnika – Kosigin, Gorbačov, Jeljcin, Kastro, Džonson, Kenedi, Selasije, De Gol. I Tito mi je bio u objektivu. Ričard Barton i Elizabet Tejlor, Bitlsi, Stonsi, papa Jovan Drugi, Muhamed Ali. Venčanje i sahrana princeze Dajane na mene su ostavili poseban utisak.

REFOTO: Svojim fotografijama ovekovečio si

[4] Etel Kenedi sa sinom Fransisom prvi put posećuje grob supruga nekoliko sati nakon sahrane na Arlington groblju

[5] "Grenada", scena bombardovanja Salina aerodroma tokom invazije Amerike na Grenadu. Američko ostrvo bilo je tajna baza kubanskih vojnih snaga, oktobar 1983

[7] Kanadski šampion teške kategorije u boks Džordž Kuvalo u petnaestoj rundi sa svetskim šampionom Muhamedom Alijem, Vankuver, januar 1972

[8] Emet Smit "sleće" u pesak nakon postavljenog rekorda tokom kvalifikacija za Olimpijske igre, Toronto, avgust 1962. Nagrada Canadian Pressa za fotografiju meseca, prva velika nagrada u Borisovoj karijeri

[9] Bitlsi – Pol Makartni i Džon Lenon nastupaju pred 18.000 obožavalaca na Maple Leaf Gardenu, Toronto, septembar 1965

[10] Dugo čekanje gazde. Fotografija koja je Borisu donela osamnaestu nominaciju za fotografiju meseca u organizaciji Canadian Pressa

NA PITANJE KOLIKO MU PRIJA SLAVA I TO ŠTO JE NAJČUVENIJI FOTOREPORTER KANADE, KAŽE: "ČOVEK O SLAVI VIŠE RAZMIŠLJA KADA JE MLAD. VIŠE MI PRIJA ŠTO IMAM SREĆAN BRAK, ČETIRI ČERKE I GOMILU UNUČADI."

SPREMO: Skoro uvek imam pri sebi tri fotoaparata Nikon, jedan sa širokougaonim objektivom, drugi s teleobjektivom i treći najčešće sa zum objektivom. Svi Nikoni jesu F3, a kada koristim blic, to je najčešće Vivitar, mada imam i Nikonove SB bliceve. U poslednje vreme koristim i digitalni fotoaparat.

REFOTO: Da li se nešto promenilo otkad si u penziji? Šta sada najviše fotografišeš?

SPREMO: Novinska fotografija još uvek mi je u krvi i još uvek idem na novinske događaje samo da budem tamo i da osetim strast koja je u meni vrila više od četiri decenije, a ujedno da vidim i kolege s kojima sam delio i dobro i zlo po raznim meridijanima tokom kari-

jere. Takođe, beležim i život velikog grada, ali bez žurbe i gledanja na sat. Kod kuće na kompjuteru skeniram i sortiram nagradene fotografije i stavljam ih na CD i polako spremam petu knjigu.

REFOTO: Iz kog aspekta gledaš na profesiju fotoreportera?

SPREMO: Imati privilegiju biti na pravom mestu i u pravo vreme, biti svedok istorije koja se dešava pred objektivom i, ako imaš sreće, da ostaviš svoj znak. Profesionalac nikada ne odustaje, bez obzira na teškoće, jer konačni cilj jeste fotografija koja će svetu ispričati neki događaj. Ako radiš svoj posao dobro, ostaviš legat budućim pokolenjima.

REFOTO: Šta te inspiriše?

SPREMO: Imati hobi skoro pola stoleća kao profesionalni fotoreporter. I danas kad uzmem fotoaparat osećam onaj isti poriv koji sam imao sa 11, odnosno 13 godina. Svakog dana fotografije su tu i čekaju na mene i samo od mene zavisi da li ću ih snimiti ili ne. Fotožurnalizam jeste moj život i obožavam svaki tren proteklih dana i godina. I evo, sada ću da napunim moje stare fotoaparate Nikon jer negde neka fotografija čeka baš mene...

REFOTO: Da li to znači da ti je najdraža fotografija ona koju ćeš tek snimiti?

SPREMO: Da, to je smisao.

RAZGOVOR VODIO: ILLJA BOGDANOVIĆ

olimpijade u Sarajevu, Kalgariju, Montrealu, snimao si invaziju Amerikanaca na Grenadu, sukobe u Belfastu u Severnoj Irskoj, prvenstvo sveta u fudbalu u Meksiku, kurdska naselja na granici Turske i Iraka. Gde su sve objavljive tvoje fotografije?

SPREMO: Od svetskih poznatih novina to su Times, Life, Times Newsweek i mnogi drugi, kao i sve dnevne i nedeljne novine u Kanadi.

REFOTO: Izdao si četiri knjige, učestvovao u pet ratova. Kako se danas osećaš posle četrdeset godina u novinarstvu?

SPREMO: Što se fotografije tiče, imam isti entuzijazam kao kada sam počeo. Jedina razlika jeste što sada nisam u onom stresnom "spidu" da ne zakasnim.

REFOTO: Ubeden sam da će čitaoce zanimati kojim fotoaparatom i objektivima snimaš. Odaj nam malo tajne tvog pristupa i načina rada.

Fotografija kao ilustracija

"NA POČETKU KARIJERE FOTOGRAFISALA SAM SVE ŠTO SU OD MENE ZAHTEVALE REDAKCIJE. OD PORTRETA ZNAČAJNIH LIČNOSTI, ROK ZVEZDA, PA SVE DO REPORTAŽE O REVERZIBILNOJ HIDROCENTRALI BAJINA BAŠTA"

MR MITAR TRNINIĆ

Fotografija: Goranka Matić
Rok grupa VIS Idoli za Džuboks

KADA JE STVAR "GORUĆA", DOGAĐA SE DA JE ZASTUPLJENOST FOTOGRAFIJE, U ODNOSU NA TEKST, OKO 35 ODSO. KADA ODLUČUJEMO KOJA ĆE FOTOGRAFIJA BITI NA NASLOVNOJ STRANI, UVEK NA RASPOLAGANJU IMAMO VIŠE MOGUĆNOSTI. IZ MNOŠTVA FOTOGRAFIJA KOJE SU PONUDILE RAZNE AGENCIJE ODABAREMO ONU KOJA ĆE NA NAJBOLJI I NAJJASNJI NAČIN OPISATI NEKI DOGAĐAJ

Naslovne strane nedeljnika *Vreme* karakteristično prikazuju situaciju u kojoj se nalaze fotoreporter. Kosovska drama snimljena je iz automobila u pokretu i govori o svoj problematici izveštavanja. Fotoreporter s događanja u Madridu imao je dovoljno vremena da zauzme najbolju poziciju kako bi događaj sagledao u potpunosti, zadržao hladnokrvnost i snimio za razne potrebe po jedan snimak po vertikali i horizontali

Razgovor s Gorankom Matić, urednikom fotografije u nedeljniku *Vreme* i dobitnikom nagrade "Vladislav Ribnikar" za ovu godinu, na kojoj joj iskreno čestitamo, vodimo u vreme koje je prepuno dramatičnih fotografija s raznih strana sveta. Sveta zabrinutog zbog uticaja terora, raznih boja. Ovaj intervju poklopio se s izlaženjem poslednja dva broja čije naslovne strane mogu biti veoma interesantne za analizu. U prvom broju na naslovnoj strani prikazana je fotografija bombaškog napada na vozove u Madridu. Na koricama drugog broja tema je bila Kosovo.

REFOTO: Ove naslovne strane obrađuju istu temu – teror, ali je na različite načine interpretiraju. U čemu je razlika?

MATIĆ: Kada smo se fokusirali na dešavanja u Španiji, želeli smo da preko detalja prikazemo svu surovost terorističkog čina koji simbolizuje dešavanja na globalnom planu. Za temu Kosovo štampali smo fotografiju na kojoj se vidi masovno paljenje kuća, koje je, u stvari, zajednički imenitelj svih dešavanja na navedenom prostoru. Obe teme dobile su globalni kontekst tako da razlike u suštini i nema. Želim da napomenem da su *Vreme*

nedeljne novine koje izuzetno cene uticaj fotografije na čitaoca i zbog toga je ona adekvatno zastupljena u odnosu na tekst. Takođe, glavna tema predstavljena je, pored fotografije na naslovnoj strani, fotografijama na dve strane, a u vandrednim situacijama fotografije dobijaju mnogo više prostora. Kada je stvar "goruća", događa se da je zastupljenost fotografije, u odnosu na tekst, oko 35 odsto. Kada odlučujemo koja će fotografija biti na naslovnoj strani, uvek na raspolaganju imamo više mogućnosti. Iz mnoštva fotografija koje su ponudile razne agencije odabaremo onu koja će na najbolji i najjasniji način opisati neki događaj. S druge strane, trudimo se da odabrana fotografija ne povredi osnovna načela društvenih normi, bez obzira na to šta prikazuje. Želim da napomenem da je važno voditi računa o tome, a ne samo juriti za senzacionalnim prikazima.

REFOTO: Ako povučemo paralelu između

događaja na beogradskim ulicama, koji su usledili kao reakcija na neredu na Kosovu, i masovnih protesta iz 1991. godine, kada ste vi sami s licima mesta prenosili atmosferu događaja za svoje novine, želeo bih da Vas pitam: koliko fotoreporter doprinosi svojim poznavanjem kompletne situacije i svojim iskustvom u formiranju javnog mnjenja, a koliko je to uticaj i profil same novine za koju on radi?

MATIĆ: Između dva događaja koje ste naveli postoji ogromna razlika što se mene tiče. Devetog marta bila sam na ulici i učestvovala u svim tim događajima, a ovo poslednje što se dogodilo u Beogradu pratila sam od kuće preko televizijskog ekrana. Situacija je bila veoma opasna za fotografe jer je nastala kao posledica haotične atmosfere i nije se video i predosećao odgovarajući predznak. U demonstracijama od 9. marta 1991. godine imali smo, tako da kažem, logični sled ponašanja, protest je organizovan s tačno predvidljivim posledicama po obe strane, pa su i reakcija bile očekivane. Dnevne novine, pošto se zaključuju svako veče, imaju tu mogućnost da skoro u isto vreme objave kako se desio određeni događaj. "Hitna reakcija" karakteriše profil dnevnih novina. *Vreme* može samo da nagovesti moguća događanja, ali i da ih, u bliskoj budućnosti, podrobnije obradi i ilustruje. Kod izveštavanja uvek je presudan karakter agencije ili novina o tome kako će i na koji način predstaviti određeni događaj.

REFOTO: Budući da smo razgovor započeli Vašim radom u nedeljniku *Vreme*, da li možete da nam približite Vašu vezanost za fotografiju i rad u novinama, odnosno kako je sve počelo?

MATIĆ: Na početku, sve je bilo veoma jednostavno i neobavezno, slično nekakvoj igri. Kako nisam uspevala da nađem posao kao diplomirani istoričar umetnosti, ukazala mi se prilika koju sam želela da iskoristim – da postanem fotograf-saradnik za tada veoma popularni muzički magazin *Džuboks*. Pratila sam, tih osamdesetih godina prošlog veka, sva događanja na rok sceni, od snimanja nastupa grupa, do pojedinačnih portreta muzičara.

Iz tog perioda ostali su mi veoma dragi radovi i portreti svih ljudi koji su nešto značili u roken-

GORANKA MATIĆ

Rođena je 1949. u Mariboru. Fotografijom se bavi od 1980. Završila je istoriju umetnosti u Beogradu. Urednik je fotografije u nedeljniku *Vreme*. Objavljivala je fotografije u stranim i domaćim časopisima i novinama, i autor je knjige "Dani bola i ponosa". Izlagala je u Beogradu, Berlinu, Beču, Amsterdamu, Petrogradu... Dobitnica je nagrade na Oktobarskom salonu 1998. i Vladislav Ribnikar 2004.

PRESS PHOTO

rolu kod nas. U isto vreme saradivala sam s redakcijom zagrebačkog lista *Start*. Na početku karijere fotografisala sam, kao i većina drugih fotoreportera, sve i svašta što su zahtevale redakcije. Nisam imala taj komfor da radim samo portrete ili samo ono što meni odgovara. Većina fotoreportera kod nas jesu ljudi koji su naknadno otkrili naklonost prema ovoj profesiji, odnosno, nisu školovani za taj posao jer dugo nije postojala specijalizovana škola, a poseb-

no visoka, na kojoj bi se formirali ljudi za ovu profesiju. Ako malo bolje pogledamo, mi se, u stvari, ne razlikujemo mnogo od ostatka sveta. Bivši član agencije *Magnum*, Sebastijao Salgado jeste najkarakterističniji primer za ovu tvrdnju. Do svoje četrdesete godine bio je ekonomista, a onda je u jednom trenutku sve napustio i danas je jedan od najvećih i najznačajnijih autora dokumentarne fotografije u svetu. Želim da kažem da je sve to u stvari stanje duha, pomešano sa životnim iskustvom i željom da se svetu saopšti određena poruka.

REFOTO: Ako već opisujemo vreme koje je za nama a podudara se s Vašim početkom, želeo bih da Vas podsetim na to da su u to vreme fotografi protestovali zbog loše štampe, upoređujući svoje originale i odštampane fotografije u novinama. Danas, kada je ova problematika prevaziđena i kada na tržištu postoje mogućnosti korišćenja ogromne ponude informacija i brzog preno-

sa slike, koja je po Vama najveća prepreka na koju danas nailaze novinski fotografi?

MATIĆ: Ranijih godina, u jednom delu fotografske javnosti, postojalo je elitističko ponašanje, a to se uglavnom događalo s članovima agencije *Magnum*. Ukoliko ste želeli njihov angažman, unapred ste mogli da znate kako ćete morati da se ponašate i kakav će biti krajnji rezultat. Međutim, postoje agencije koje proizvode svoje radove na sasvim drugi način.

Jednostavno rečeno, to je jedno veliko, globalno tržište informacija. Kod nas, iz raznih razloga, a pre svega finansijskih, u većini slučajeva koristimo usluge agencija kao što su *Rojters*, *AP*, *Tanjug* i *Fonet*. Ako za primer uzmemo angažovanje agencije *Magnum*, moraćemo da se suočimo s veoma preciznim ponašanjima ukoliko želimo da koristimo fotografije njihovih članova, a to znači strogo pridržavanje autorskog prava.

S druge strane, agencije koje smo naveli imaju praksu da "prekadriraju" fotografije i

one se prema određenim potrebama tako šalju daljim korisnicima. Koncept novina i grafički prelom opet uslovljavaju da fotografija, u zavisnosti od količine teksta, pretrpi određeni likovni tretman. Od aktuelnosti događaja i likovnog rešenja same fotografije ove intervencije biće veće ili manje. U takvoj situaciji kada je sve uslovljeno, moram da naglasim da je jedino oblik i format novina primaran, i o tome svaki urednik fotografije mora da vodi računa. Sve ostalo zavisi od dizajnera i ostalih urednika, tj. koliko će se intervenisati na samoj fotografiji. Ako mi dozvolite da pojasnim situaciju, sličnosti imamo kod arhitekture. Autor isprojektuje neku zgradu, a naknadno primetimo razne promene koje su se dogodile kao rezultat adaptacije ljudi koji u toj kući žive.

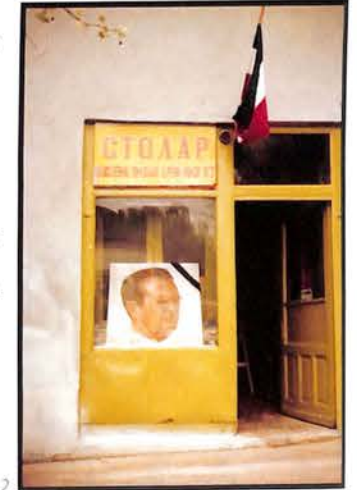
Tako je i s novinama i njihovim potrebama. Novine fotografiju koriste kao ilustraciju ili dopunu tekstu prilagođavajući je svojim potrebama. Fotografi koji saraduju s novinama moraju biti

svesni da je reč o specifičnom tržištu i da to nisu autorske izložbe.

REFOTO: Ako bismo želeli da objasnimo Vaše poslednje tumačenje fotografije u novinama, da li možete da nam objasnite kako se fotografije potpisuju?

MATIĆ: Materijal koji stiže iz raznih agencija dobijamo u specifičnom paketu. On sadrži opis događaja koji

imamo na fotografiji s imenima učesnika i imenom autora. Često, radi određenog komoditeta, potpisuje se samo naziv agencije, jer se događa da autori prodaju fotografije raznim agencijama i ne žele da se njihovo ime potpisuje iz nekih razloga. Neko jer radi za drugu agenciju,

[1] Fotografija: Goranka Matić, Demonstracije 9. mart 1991

[2] Fotografija: Goranka Matić, "Dani bola i ponosa"

ili iz razloga lične bezbednosti. Ovo poslednje specifično je za one fotografe koji u poslednje vreme rade i izveštavaju s Kosova. U većini slučajeva takve fotografije ostaju nepotpisane jer su autori "lokalni ljudi" koji ne žele dodatne komplikacije. Same novine nemaju dovoljno sredstava da adekvatno nagrade autore, pa prilikom razmene informacija između agencija i redakcija, ostaje jedino da se potpiše ime autora i sačeka neko bolje vreme kada će za svoj rad ovi autori dobiti adekvatnu nadoknadu. S druge strane, izdavačke kuće ili redakcije insistiraju da se potpiše njihovo ime ispred imena autora. Nažalost, ništa na ovome svetu nije idealno, pa tako ni potpisivanje fotografija u novinama.

CEBIT

VEŽITE SE, POLEĆEMO

Kada je u pitanju tehnika ovaj broj časopisa obeležen je sa dva velika događaja koja su se desila na dve različite strane sveta. Jedan je PMA – Sajam fotografske opreme u Las Vegasu – SAD i CeBit – Sajam računarske i telekomunikacione opreme u Hanoveru – Nemačka. Svi proizvođači u ovom periodu nastojali su da predstavljaju što više novih proizvoda. Imao sam priliku da posetim ovogodišnji CeBit i direktno se upoznam s novitetima vezanim za digitalnu fotografiju koja je u poslednje vreme napredovala takvim koracima da je pitanje dana kada će postati dominantna. Videćete da su gotovo svi novi digitalni fotoaparati uglavnom tehnički poboljšane

verzije prethodnih modela. Donja granica po broju piksela povećana je sa dva na tri miliona piksela, a većina vodećih proizvođača ima u svojoj ponudi i kompaktne digitalne fotoaparate od šest i osam miliona piksela. Da li je ova glad za pikselima opravdana, veliko je pitanje kada se zna da većina foto-amatera ne izrađuje fotografije veće od 10 x 15 cm, pa je i dva ili tri miliona piksela sasvim dovoljno. Takođe, pojavio se i veliki broj novih proizvođača digitalnih fotoapata koji se udružuju sa proizvođačima objektivna i analognih fotoaparata s dugom tradicijom. Sigurno će u budućnosti i oni uzeti deo svog kolača na svetskom tržištu. Drugo veliko paralelno tržište jesu

CEBIT / PMA

mobili telefoni s ugrađenim digitalnim fotoaparatom i kamerom, koji su prekoračili granicu od jednog miliona piksela, a postoje čak i sa dva miliona piksela i autofokusnim objektivom. Njihova prodaja svakog dana sve više raste, u prošlog godini prodato je oko 45 miliona, a uverio sam se da je kvalitet snimljenih fotografija unapređen i omogućava štampanje formata 10 x 15 cm. Naravno, kvalitet još uvek nije ni približan onom koji daju klasični digitalni fotoaparati. Glavni problem jeste kako napraviti kvalitetan objektiv, tako da će se ta vrsta digitalne fotografije uglavnom koristiti za dnevnu komunikaciju s prijateljima i familijom, dok će klasični digitalni fotoaparati biti i dalje nezamenjivi kada je u pitanju fotografisanje nekih važnih događaja, putovanja, umetničke i komercijalne fotografije.

Osim velikog broja noviteta od kojih vas, nadam se, neće zaboleti glava, predstavljamo test: Nikonu D70, još jednog digitalnog SLR fotoaparata s cenom od oko 1.000 evra, zatim, Minolta Dimage A1 s jedinstvenim načinom stabilizacije slike, a za one nostalgične za filmom testirao sam i Pentax*ist, SLR fotoaparat izuzetno kompaktnih dimenzija.

BORIS BJELICA

AGFA D-LAB.1

Zamišljena kao osnovni model u ponudi mini-laboratorija, kompaktne je konstrukcije, s površinom od 1,6 m², što znači da je za normalan rad potrebna površina od 4,2 m². U sklopu mašine nalazi se i deo za razvijanje filma. Mehanizam

za transport papira jeste unapređena verzija dobro poznate mašine MSC 101, dok za eksponiranje koristi digitalni sistem s LED diodama. Posebno je zanimljiva mogućnost da jednostavno ubacite film u mašinu za razvijanje, aktivirate opciju za izradu fotografija i mašina će odmah, nakon razvijanja, potpuno automatski pristupiti izradi fotografija. Ovakav način rada omogućava

rukovaocu obavljanje drugih poslova kao što su priprema nove narudžbine, obrada digitalnih fotografija, posluživanje mušterija itd., a sve to zahvaljujući odvojenom delu koji se zove ImageBox, a služi za primanje digitalnih porudžbina i prihvata sve danas poznate memorijske kartice, CD i DVD medije. Maksimalni učinak mašine jeste 25 narudžbi u jednom satu, s brzinom od 900 fotografija na sat, formata 10 x 15 cm, a maksimalni format izrade jeste 21 x 30 cm. Hemija je upakovana kao jedan kertridž i istovremeno

CANON

VIŠE DIGITALNO, A MALO ANALOGNO

Najava kompanije Canon da će u 2004. godini ponuditi dvadeset novih modela izgledala je dosta nerearno, ali već sada, kada je od Nove godine prošlo tek nešto više od tri meseca, imamo čak sedam novih modela kompaktnih digitalnih fotoaparata, dva nova objektivna i novi SLR analogni fotoaparat. Prvo, da počnem od kompaktnog digitalnog fotoaparata od osam miliona piksela koji nosi oznaku **PowerShot Pro1**. Ima ugrađen objektiv profesionalne L-serije s USM motorom koji pokriva žižnu daljinu od 28

do 200 mm (ekv. 35 mm), kao i veliki broj automatskih i ručnih opcija za podešavanje, elektronsko tražilo i pokretan TFT LCD monitor, a njegova cena biće oko 1.370 evra. **Canon PowerShot S1 IS** ima ugrađen CCD senzor s efektivnom rezolucijom od "samo" 3,2 miliona piksela, ali zato ima zum objektiv koji pokriva žižnu daljinu od 38 do 380 mm (ekv. 35 mm) s ugrađenim stabilizatorom slike koji je, po meni, neophodan za veliki raspon objektivna. Za napajanje koristi četiri baterije formata AA, a cena će mu biti oko 650 evra.

Canon PowerShot A75 jeste zamena za A70 s efektivnom rezolucijom od 3,2 miliona piksela i trostrukim zum objektivom. Za napajanje koristi četiri baterije fomata AA, a fotografije memoriše na CompactFlash memorijsku karticu. Cena će mu iznositi oko 340 evra.

Canon PowerShot A310 naslednik je modela A300 s efektivnom rezolucijom od 3,2 miliona piksela i fiksni zum objektivom od 33 mm (ekv. 35 mm). Za napajanje koristi dve baterije formata AA, a koštaće oko 210 evra.

se troše sve hemikalije, što je praktično i čisto. Na primer, jedan kertridž hemije omogućava razvijanje 110 m² papira. Za izradu fotografija ne mora da koristi isključivo papir za digitalne mašine. Dobre rezultate postiže i s klasičnim Agfa Color Prestige papirom, čija je cena nešto niža. U pripremi je verzija ove mašine bez dela za razvijanje filma. Promocija D-lab.1 mini-laboratorije održana je i u Beogradu 11. i 12. marta, tako da više informacija o tehničkim karakteristikama i uslovima nabavke možete videti na sajtu www.agfa.com ili kod distributera za Agfu – PROFIFOTO d. o. o., tel. 011 655-100.

DOPUNA ZA ADOBE PHOTOSHOP CS

Ako imate jedan od sledećih četrnaest digitalnih fotoaparata – Fujifilm FinePix F700, S5000Z i S7000Z, Kodak DCS 720x, DCS 760 i DCS 14n, Leaf Vaelo 22, Leica Digilux, Nikon D2H, Olympus CS060 i E1, Panasonic DMC-LC1, Pentax*istD i Sony DCS-828 – sugurno će vas obradovati nova dopuna (plug-in) koja omogućava konvertovanje i obradu snimljenih fotografija u RAW formatu. Možete ga skinuti na adresi: www.adobe.com/products/photoshop/cameraraw.html

COKIN – FILTRI ZA DIGITALCE

Francuski proizvođač filtera Cokin poznat je po svojim sistemskim filterima. U opštoj digitalizaciji fotografije, gde oni nemaju toliki značaj kao ranije, upotpunio je svoj proizvodni program filtera sa širokougaonim, tele i riblje oko konverterima koji se klasično navrću na prednji deo objektivu i izrađuju se u različitim prečnicima. Novina su i konverteri koji nemaju navoj, već magnetni prsten kojim ga jednostavno postavite bez obzira na to da li objektiv ima navoj ili nema. Za korisnike digitalnih SLR fotoaparata Cokin je pripremio komplete s nosačem filtra, ilustriranom brošurom i jednim filtrom. Bogatoj kolekciji sistemskih filtera dodao je jedan infracrveni koji nosi oznaku 007, a proizvodiće se u svim formatima za nosače filtera, kao i kružni filter za prečnike od 36 do 77 mm. Treba napomenuti da se svi Cokin filteri bez problema mogu koristiti na svim digitalnim fotoaparatima. Više informacija možete potražiti na sajtu www.cokin.com.

CORELDRAW GRAPHICS SUITE 12

Najnovija verzija softverskog paketa CorelDraw Graphics Suite 12 korisnicima nudi, pored verzije 12 CorelDraw programa namenjenog prelomu, i grafičko uređenje i pripremu za štampu. Tu je i ista verzija PhotoPaint programa koji služi za obradu fotografija pomoću koje se mogu uraditi sve korekcije na digitalnim fotografijama. Pored ta dva programa, u paketu se nalaze i program za pravljenje crtanih filmova, kolekcija fontova, 10.000 grafičkih predložaka, 1.000 fotografija i videa za trening. Cena paketa u Nemačkoj iznosi 600 evra, a nadogradnja prethodne verzije košta samo 300 evra.

DO LABS

Firma Do Labs napravila je nov, revolucionaran D x O Optics Pro program. On služi da automatski koriguje greške na fotografiji nastale usled nesavršenosti objektivu na mnogim digitalnim fotoaparatima. Potpuno automatski otklanja nedostatke kao što su: distorzija, hromatska aberacija, vinjetiranje (zatamnjenje čoškove) i neoštrinu nastalu usled nedostataka objektivu. Više informacija potražite na www.dxopro.com.

NOVE DELKIN DEVICES PUNJIVE BATERIJE

Većina današnjih fotoaparata koristi dve ili četiri baterije formata AA, a mogu da koriste i jednu ili dve litijumske baterije CR-V3. Međutim, ove litijumske baterije uglavnom su skupe, pa samim tim i neekonomične. Delkin je napravio punjive Li-jon baterije u ovom formatu, a nose oznaku RCR - V3 i pune se u specijalnom punjaču koji se isporučuje u kompletu s baterijom. Više informacija o tome da li je vaš digitalni fotoaparat kompatibilan s ovim baterijama potražite na sajtu www.delkin.com.

Canon Digital IXUS IIS / 430 / 500 jesu tri digitalna fotoaparata veoma sličnih karakteristika. Imaju efektivnu rezoluciju od 3,2 / 4 / 5 miliona piksela. Prvi ima zum objektiv od 35 do 70 mm (ekv. 35 mm) i za memorisanje koristi SD memorijsku karticu, a cena će mu biti oko 400 evra. Druga dva imaju zum objektiv od 36 do 108 mm (ekv. 35 mm) i za memorisanje fotografija koriste CompactFlash memorijsku karticu. Prvi košta oko 490 evra, a drugi oko 570 evra. Svi podržavaju PictBridge, nov standard za direktno štampanje fotografija.

Objektiv Canon EF 70-300 mm f/4,5-5,6 DO IS USM koristi difrakcioni optički element (DO) koji je viđen ranije kod objektivu od 400 mm f/4. Primenom ovakve konstrukcije smanjuje se dužina objektivu tako da je Canon EF 70-300 mm f/4,5-5,6 IS USM dugačak svega 10 cm. Motor USM omogućava brzo izoštravanje, a ima i stabilizator slike. Prečnik navoja za filter jeste 58 mm i koštaće oko 1.300 evra. Canon EF 28-300 f/3,5-5,6 IS USM jeste objektiv s ekstremnim rasponom od 10,7 puta. Iako ima nešto slabiju svetlosnu jačinu,

ubraja se u grupu profesionalnih objektivu s USM motorom i stabilizatorom slike. Prečnik navoja za filter iznosi 77 mm, a koštaće oko 2.500 evra.

Na kraju, da završim sa jednim analognim SLR fotoaparatom u dve verzije – **Canon EOS 30V i EOS 33V**. Oni su naslednici fotoaparata srednje klase EOS 30 i EOS 33. Osim nešto izmenjenog dizajna, poboljšan je autofokusni sistem sa sedam polja, koji je sada brži i možemo da fotografiramo četiri snimka u sekundi. Poboljšan je sistem za određivanje količine svetlosti koju daje blic i nosi oznaku E-TTL-II. Cena verzije EOS 30V s datumarom i mogućnošću da se zenicom oka bira željeno autofokusno polje iznosi 550 evra, dok će verzija bez ove mogućnosti (EOS 33V) koštati 460 evra.

EPSON

Kada su u pitanju novi štampači, Epson je predstavio novu generaciju štampača koji rade bez povezivanja s računarnom i imaju mogućnost bežičnog štampanja, a podržavaju novi PictBridge standard koji je kompatibilan s većinom digitalnih fotoaparata koji se danas proizvode, kao i štampanje s mobilnih telefona. Poboljšani su kvalitet, brzina i trajnost odštampanih fotografija. Ovu grupu čine dva štampača: jedan za format A4 – **StylusPhoto300 i PictureMate** – prenosni štampač za format 10 x 15 cm. Tu je još jedan štampač za A4 format

– **R800** i sličnih je tehničkih mogućnosti, ali

nema mogućnost direktnog štampanja. Novi štampači bili su očekivani noviteti za Epson, ali digitalni fotoaparat s izmenjivim objektivom, to je nešto sasvim neočekivano! Nosio je oznaku **R-D1** i nastao je u saradnji s firmom Cosina. Imaće optičko tražilo, Leica M-bajonet za objektivu, efektivnu rezoluciju CCD senzora veličine APS-C formata od šest miliona piksela. Još uvek je u fazi prototipa, ali kada se pojavi u prodaji, objavićemo detaljniji prikaz. Više informacija možete dobiti na sajtu: www.epson.com ili kod distributera – BS Procesor d. o. o. tel. 011/328 44 88.

FUJIFILM U ZNAKU SUPER CCD SENZORA SR TIPA

Fujifilm je, pored digitalnog SLR fotoaparata **FinePix S3Pro** koji smo pomenuli u prošlom broju, a koji bi, prema najavama iz Fujifilma, trebalo da se pojavi u prodaji na leto (o tome ćemo još pisati), predstavio i pet novih digitalnih fotoaparata kompaktne konstrukcije.

FinePix S20-Pro ima identičnu konstrukciju kao S7000 Zoom, ali ima i novu generaciju Super CCD senzora SR tipa sa 3,1 milionom piksela S-tipa i 3,1 milionom piksela R-tipa koji omogućava dobijanje interpoliranih fotografija u maksimalnoj rezoluciji od 2.832 x 2.128 piksela, s povećanim dinamičkim opsegom. Pored velikog broja funkcija koje je moguće podešavati, poseduje zum objektiv koji pokriva žižnu daljinu od 35 do 210 mm (ekv. 35 mm). Fotografije memoriše na CompactFlash kartice tipa I/II ili na xD-PictureCard, povezuje se s računarnom uz pomoć USB 2,0 i Firewire (IEEE 1394) priključka, a za napajanje koristi četiri baterije formata AA.

FinePix F710 Zoom naslednik je prethodnog modela F700 o kojem smo pisali u broju 20, a koji takođe poseduje Super CCD senzor SR sa 3,1 milionom piksela S-tipa i 3,1 milionom piksela R-tipa. Novina je četvorostruki zum objektiv koji pokriva žižnu daljinu od 32,5 do 130 mm (ekv. 35 mm), široki TFT LCD displej od 2,1 inča, a ugrađeni blic automatski se podiže kako bi ublažio efekat "crvenih očiju". Za napajanje koristi punjivu

Li-jon bateriju, a fotografije memoriše na xD-PictureCard.

FinePix A330 i A340 Zoom jesu dva modela digitalnih fotoaparata s identičnom konstrukcijom koja omogućava jednostavno rukovanje. Imaju trostruki zum objektiv koji pokriva žižnu daljinu od 38 do 114 mm (ekv. 35 mm). Prvi model ima klasičan CCD senzor s efektivnom rezolucijom od 3,34 miliona piksela, dok drugi ima CCD senzor s rezolucijom od 4 miliona piksela. Za memorisanje snimljenih fotografija koriste xD-PictureCard, a napajaju se pomoću dve baterije formata AA (preporučuje se NiMH).

FinePix A120 jeste model digitalnog fotoaparata izuzetno kompaktnih dimenzija. Ima objektiv fiksne žižne daljine od 38 mm (ekv. 35 mm) i namenjen je širokom krugu korisnika. Rezolucija klasičnog CCD senzora iznosi 3,1 milion piksela. Cene ovih pet modela još nisu poznate, a u prodaji bi trebalo da se pojave u aprilu. Više informacija možete potražiti na sajtu www.fujifilm.com ili kod distributera za Fujifilm MEGAPHOTO tel. 184 179, www.fujifilm.co.yu

FRONTIER 355/375

Fujifilm predstavio je dve nove mini-laboratorije koje nose oznaku Frontier 355/375. To su poboljšane verzije prethodnih modela s boljim skenerom i pojednostavljenim upravljačkim interfejsom sa softverom koji jednostavno otklanja efekat "crvenih očiju", ogrebotine i prašinu na filmu. Kao i raniji modeli, imaju visok nivo efikasnosti tako da Frontier 355 ima kapacitet od oko 1.050 fotografija formata 10 x 15 cm na sat, a Frontier 375 oko 1.450 fotografija, istog formata, na sat. Od ostalih osobina nudi još i dupli magacin za papir, hemiju u kertridžima za jednostavnu zamenu, automatski jednokanalni sistem za izradu fotografija, automatsku kalibraciju i sistem za sortiranje fotografija. Više informacija možete potražiti na sajtu www.fujifilm.com ili www.fujifilm.co.yu

HEWLETT-PACKARD R707

HP Photosmart R707 jeste digitalni fotoaparat sa senzorom od 5,1 megapiksela, zumom 8 puta i veoma zanimljivim softverskim rešenjem nazvanim HP Adaptive Lighting Technologie za precizno izjednačavanje ekspozicije, kao i automatsku eliminaciju pojave "crvenih očiju". Pored toga, na ovom modelu postoji i olakšana mogućnost fotografisanja panoramskih snimaka tako što se na displeju prikazuje poluprovodni prethodni snimak za precizno usmeravanje fotoaparata na sledeći segment panoramskog snimka. U prodaji će se pojaviti polovinom maja, a cenu nismo uspeali da saznamo. Više informacija na www.hp.com.

LEICA M DIGITAL

Iz kompanije Leica saznali smo da su blizu rešenja za proizvodnju digitalnog fotoaparata na bazi M-serije. Rešenje je nalik onome s digitalnim leđima za refleksne modele i očekuje se da će biti predstavljeno na ovogodišnjoj Fotokini u Kelnu. Za isti sajam priprema se i senzor na digitalnim leđima od 10 megapiksela za modele Leica R8 i R9 koji se razvija u Imaconu.

KODAK

Na ovogodišnjem PMA sajmu u Las Vegasu Kodak je predstavio **DCS Pro SLR/n** – novu poboljšanu verziju SLR digitalnog fotoaparata s efektivnom rezolucijom od 13,5 miliona i CMOS senzorom identične veličine kao format filma od 35 mm. Telo fotoaparata koje je bazirano na Nikonu F-80 ostalo je isto, a glavne promene obavljene su na digitalnom delu. Ugrađen je potpuno nov CMOS senzor koji daje manji šum slike nego ranije, osetljivost se može birati u rasponu od ISO 6 do 1,600 i povećana je memorija za privremeni smeštaj podataka na 512 MB, u koju može stati devetnaest fotografija u maksimalnoj rezoluciji. Na CeBitu je predstavljena verzija Kodak **DCS Pro SLR/c** koja koristi Canonove objektivne i EX bliceve. Dok je digitalni deo isti kao kod prethodnog modela, fotografski deo aparata zasnovan je na telu koje proizvodi Sigma, čudno i neobično, zar ne? Nešto je manjih dimenzija, sinhronizacija za rad s blicem je 1/180 s, a moguća je i visoka sinhronizacija do 1/6.000 s. Cena ovih fotoaparata biće oko 5.500 evra.

Naravno, tu su i četiri nova kompaktna digitalna fotoaparata. Kodak **DX7630** ima Schneider-Kreuznach zum objektiv koji pokriva raspon od 39 do 117 mm (ekv. 35 mm) i efektivnu rezoluciju od šest miliona piksela. Ima ugrađenu internu memoriju od 32 MB, a fotografije memoriše na SD memorijsku karticu. Prodavače se po ceni od oko 520 evra. Kodak **CX7430** ima rezoluciju od četiri

miliona piksela i zum objektiv koji pokriva raspon od 34 do 102 mm (ekv. 35 mm), a prodavače se po ceni od oko 300 evra. Kodak **CX7300** s identičnim objektivom, efektivnom rezolucijom od 3,2 miliona piksela i nešto skromnijim mogućnostima prodavače se po ceni od 160 evra. Kodak **LS743/LS753** ima Schneider-Kreuznach-Variogon 2,8 puta zum objektiv. Prvi ima rezoluciju od četiri miliona piksela i ugrađenu internu memoriju od 16 MB, a drugi pet miliona piksela i ugrađenu internu memoriju od 32 MB. Trebalo bi da se na tržištu pojave krajem proleća, a cene još nisu poznate. Više informacija potražite na www.kodak.com.

KONICAMINOLTA KONAČNO DIGITALNI SLR FOTOAPARAT

Ujedinjenje dve firme Konica i Minolta sve do sada, bar za većinu nas, bilo je mrtvo slovo na papiru, ali početkom ove godine, pod ovim imenom, pojavio se veliki broj novih proizvoda namenjen poklonicima digitalne i analogne fotografije. Konačno je KonicaMinolta uradila ono što se od nje odavno očekivalo – napravila je jednogodišnji refleksi digitalni fotoaparati. Ovo će obradovati mnoge korisnike Minoltinih analognih fotoaparata koji poseduju objektivne iz Minoltine bogate kolekcije, kao i ostalu dodatnu opremu.

Novi fotoaparati nose oznaku **Dynax 7 Digital** i njegova konstrukcija zasnovana je na analognom fotoaparatu Dynax 7. Imaće CCD senzor veličine APS formata, s rezolucijom od šest miliona piksela i stabilizatorom slike koji će pomerati CCD senzor slično kao kod modela A1. Moći će da funkcioniše sa svim objektivima. Autofokusni sistem radi na devet polja, merenje svetla odvija se u 14 segmenata, a TFT LCD displej ima veličinu od 2 inča. Ostale karakteristike vezane za fotografski deo fotoaparata verovatno će biti veoma slične analognom modelu. Za sada je prikazan samo prototip s nepotpunim tehničkim podacima, a u prodaji bi trebalo da se pojavi na jesen.

PowerShot Pro 1 **3.0** Megapix

PowerShot S1 **3.2** Megapix

1.100.- €

525.- €

BEOGRAD

TEL: 011/655 100, 655 257

*SVE CENE SU VELEPRODAJNE,
BEZ URAČUNATOG POREZA NA PROMET

PROFIFOTO official distributor

you can
Canon

DiMAGE A2 veoma je slične konstrukcije i sličnih mogućnosti kao DiMAGE A1. Glavne razlike jesu: CCD senzor s efektivnom rezolucijom od osam miliona piksela, nov sistem za izoštravanje nazvan "3D Auto Focus system" koji je 1,5 puta brži nego kod modela A1 i elektronsko tražilo sa četiri puta većom rezolucijom (veličine 0,44 inča i rezolucijom 922.000 piksela). Cena će biti oko 1.300 evra.

DiMAGE Z2 jeste naslednik modela Z1 sa sličnim izgledom. Posедуje CCD senzor s efektivnom rezolucijom od četiri miliona piksela, 10 puta optički zum koji pokriva žižnu daljinu od 38 do 380 mm (ekv. 35 mm). Unapređen mu je sistem za izoštravanje, a može da snima i kratak zvučni film.

Snimljene fotografije memoriše na SD memorijsku karticu, a za napajanje koristi četiri NiMH ili alkalne baterije formata AA. Očekuje se da će mu cena biti oko 600 evra.

DiMAGE G 600 naslednik je modela G500 (koji je bio zasnovan na modelu Konica KD-510, pre ujedinjenja dve firme), ali sada s rezolucijom od šest miliona piksela. Ima tri puta zum objektiv i prostor za dva tipa memorijskih kartica - SD i MemoryStick, a njegova cena biće oko 500 evra.

DiMAGE Xg naslednik je modela Xt s novom konstrukcijom objektivu koja je zadržala sličan princip rada i žižnu daljinu od 37 do 115 mm (ekv. 35 mm). Od ostalih poboljšanja karakterističan je veći TFT LCD

monitor i posle uključivanja za 0,8 sekundi spreman je za rad. Snimljene fotografije memoriše na SD memorijsku karticu, a za napajanje koristi punjivu Li-jon bateriju. Cena će mu biti oko 350 evra.

Ako niste još spremni da se odreknete dobrog starog filma, tu su i dva analogna SLR fotoaparata iz Dynax serije. Prvi, **Dynax 40** namenjen je amaterima. Modernog je dizajna, u srebrnoj boji. Autofokusni sistem ima tri autofokusna polja, brzina fotografisanja iznosi 1,7 snimaka u sekundi i pet programa sa scenama. Prodavaće se po ceni od oko 230 evra s objektivom žižne daljine od 28 do 100 mm. Drugi model, s imenom **Dynax 60**, namenjen je nešto naprednijim korisnicima. Može da fotografiše brzinom od tri snimka u sekundi, ima autofokusni sistem sa devet polja, merenje obavlja u 14 segmenata. Dizajn omogućava udobno držanje, poseduje i bravicu koja sprečava da se vrata za film otvore kad je film u fotoaparatu. Prodavaće se po ceni od 350 evra (s objektivom 28-100 mm). Više informacija o svim ovim proizvodima možete potražiti na sajtu www.konicaminolta.com.

KYOCERA FINECAM M400R / 410R I SL400R

U nizu digitalnih fotoaparata sa zumom od 10 puta predstavljena je i Kyocera Finecam M400R s maksimalna 4 megapiksela i zum objektivom 2,8-3,1 mm/5,7-57 mm (37-370 mm ekv. kod formata od 35 mm). Za razliku od sličnih fotoaparata, kod ovoga modela i blenda i ekspozicija moći će da se podešavaju manualno. Za kraća video-snimanja predviđen je format 640 x 480 piksela i to sa 30 kvadrata u sekundi. Finecam 410R jeste model koji ima mogućnosti dodavanja više adaptera na objektiv. Od istog proizvođača pojavio se i naslednik supertankog digitalnog fotoaparata Kyocera SL300R koji sada nosi oznaku SL400R i opremljen je čipom od 4 megapiksela. Cena ovih modela fotoaparata još nije poznata, a više informacija potražite na www.kyocera-europe.com.

PANASONIC FOTOLENZORI ZA MOBILNE TELEFONE

U Panasonicu kažu da su proizveli najmanji piksel za fotosenzore od svega 2,8 kvadratna mikrometra koji omogućuje konstrukciju senzora od 1,3 megapiksela na čipu dijagonale 4,5 mm namenjenom za ugradnju u mobilne telefone. S istom veličinom piksela omogućena je i proizvodnja čipa od dva megapiksela dijagonale 5,6 mm. S novom tehnologijom očitavanja zabeleženog signala smanjen je i utrošak energije za 20 procenata. Već je počela masovna proizvodnja senzora od 1,3 megapiksela, a oni od 2 megapiksela počće da se proizvode u martu. Takođe, ovaj proizvođač radi na proizvodnji senzora velike rezolucije za digitalne fotoaparate i video-kamere. Više informacija potražite na sajtu www.panasonic.com.

PENTAX OPTIO MX

Za fotografije i video
Novi Pentax digitalni fotoaparati i VGA video-kamera ujedno, sa senzorom od 3,2 megapiksela i desetstrukim zumom, ergonomskom ručicom, pokretnim ekranom i predviđenim širokougaonim dodatkom za efektne panoramske snimke trebalo bi do leta da se pojavi na tržištu i to po ceni od oko 400 evra.

Slikam svadbe i veselja...

... 011 / 396 987

... i još 40 000 oglasa nedeljno!

Svakog ponedeljka i četvrtka, na preko 250 strana, najveća berza kod nas:

- INDUSTRIJA, zanatstvo, građevinarstvo, poljoprivreda, zdravstvo...
- ZAPOSLLENJE, obrazovanje, usluge...
- AUTOMOBILI, motorcikli, bicikli, plovni objekti...
- RAČUNARI, tv, foto, video i audio oprema, telefoni...
- KUĆE, stanovi, aparati za domaćinstvo, nameštaj...
- ODEĆA, obuća, antikviteti, kućni ljubimci...
- ODMORI, putovanja, lični kontakti...
- ... i razna druga obaveštenja!

Kupovina, prodaja, izdavanje, iznajmljivanje, zamena...
Halo oglasi: 011/361-13-13; 361-13-14; 361-54-75

Halo Oglasi
Nema šta nema!

NIKON ISKLUČIVO DIGITALNI NOVITETI

Pored Coolpix 3200 i 2200 koje je najavio nešto ranije, Nikon je premijerno predstavio i tri nova modela kompaktnih digitalnih fotoaparata, jedan novi blic i objektiv. Konstrukcija fotoaparata Nikon Coolpix 8700 napravljena je od legure magnezijuma. Ima zum objektiv s uvećanjem od osam puta, koji pokriva žižnu daljinu od 35 do 280 mm (ekv. 35 mm) – identičan objektivu na modelu Coolpix 5700. Glavna novina jeste CCD s rezolucijom od osam miliona piksela, TFT monitor koji omogućava jasniju sliku na dnevnom svetlu, autofokusni osvetljavač koji olakšava izoštravanje u mraku i prošireni upravljački meni. Prodaje se po ceni od 1.260 evra.

Nikon Coolpix 5200 i 4200 razlikuju se samo po rezoluciji CCD senzora. Prvi ima efektivnu rezoluciju od 5,1 milion piksela, a drugi od 4 miliona piksela. U telu od aluminijuma nalazi se trostruki zum objektiv koji pokriva žižnu daljinu od 38 do 114 mm

OLYMPUS BEZ DIGITALNIH FOTOAPARATA OD DVA MILIONA PIKSELA

Olympus C-8080 WZ ima efektivnu rezoluciju CCD senzora od osam miliona piksela, petostruki zum objektiv koji pokriva žižnu daljinu od 28 do 140 mm (ekv. 35 mm). Upravljački meni sličan je kao na modelu C5060, a pokretni TFT LCD monitor s novim polupropusnim slojevima daje jasniju sliku čak i na jačem dnevnom svetlu. Za napajanje koristi punjivu Li-jon bateriju, a snimljene fotografije memoriše na xD PictureCard ili CompactFlash kartice. Cena ovog fotoaparata biće oko 1.250 evra.

profesionalnog SB-800, s pokretnom glavom u svim smerovima. Pokriva vidni ugao objektivu od 24 do 85 mm, a s difuzorom i do 14 mm. Vodeći broj je 30 za osetljivost ISO100 i položaj glave blica na 35 mm. Pored

novog i-TTL sistema merenja svetla, koji koriste D2H i D70, podržava i raniji D-TTL, TTL i ručnu kontrolu rada. Kao i SB-800, ima široki autofokusni osvetljavač za izoštravanje, podržava unapređenu daljinsku kontrolu rada, visoku sinhronizaciju, memorisanje blic ekspozicije i informaciju o boji svetlosti koju daje blic. Napaja se uz pomoć četiri baterije formata AA. Njegova cena biće oko 320 din. Na kraju, da završim s potpuno novim proizvodom kada je u pitanju Nikon, a to je prenosivi hard-disk nazvan Coolwalker MSV-01. Njegov kapacitet jeste 30 GB, TFT LCD monitor omogućava da vidimo snimljene fotografije i poseduje prostor za CompactFlash memorijsku karticu tipa I/II. Vežu s računarom ostvaruje uz pomoć USB 2.0 priključka, a ima i audio/video izlaz. Podržava novi standard PictBridge za štampanje fotografija, pa je moguće i direktno štampanje. Napaja se punjivom Li-jon baterijom, a cena će biti oko 500 evra. Više informacija možete potražiti na sajtu www.nikonimaging.com ili www.refot.com.

(ekv. 35 mm) – u makrorežimu može da snima do 4 cm. Od ostalih novina izdvajaju se: autofokusni sistem koji omogućava manualni izbor između 99 autofokusnih polja, automatska softverska korekcija efekta "crvenih očiju", petnaest programa sa scenama i standard PictBridge za direktno štampanje. Poseduju ugrađenu memoriju od 12 MB, a koriste SD memorijsku karticu. Napajaju se pomoću punjive Li-jon baterije ili Duracell jednokratne litijumske baterije u istom formatu. Cene ovih fotoaparata još nisu poznate.

Objektiv AF-S DX Zoom Nikkor 18-70 mm f/3,5-4,5G IF-ED namenjen je isključivo Nikon SLR digitalnim fotoaparatima, a pokriva žižnu daljinu od 27 mm do 105 mm (ekv. 35 mm). Ugrađeni SWM (Silent Wave Motor) omogućava tiho i brzo izoštravanje. Prečnik navoja za filter iznosi 67 mm. Prodavaće se i u kompletu sa D70, a njegova cena još nije poznata. **Blic SB-600** nešto je jeftinija verzija

Olympus C-60 naslednik je modela C50, ali s rezolucijom od šest miliona piksela. Ima trostruki zum objektiv, nov, brži procesor za obradu slike, dvostruki autofokusni sistem i nov tip LCD monitora za jasniju sliku na suncu. Očekivana cena je oko 560 evra.

Olympus μ 410 naslednik je ranijeg modela μ 400 s identičnom rezolucijom od četiri miliona piksela i trostrukim zum objektivom od 35 do 105 mm (ekv. 35 mm), a sve to upakovano je u metalno srebrno kućište koje je otporno na vlagu. Dve glavne novine jesu ugrađeni procesor za obradu slike nazvan "TruePic Turbo" koji omogućava za 30 odsto bržu obradu slike i nov tip LCD monitora za jasniju sliku na suncu. Od ostalih novina tu su: osam programa sa scenama, mogućnost snimanja zvuka kada se snima

kratak film i podrška PictBridge standarda za direktno štampanje fotografija. Njegova cena biće oko 450 evra.

Olympus C-760UZ / C-765UZ / C-7670UZ jesu tri veoma slična modela kompaktnije konstrukcije nego raniji predstavnici Ultra Zoom serije C-7xx, sa desetostrukim zum objektivom. Prvi ima efektivnu rezoluciju od 3,2 miliona piksela i pokriva žižnu daljinu od 42 do 420 mm (ekv. 35 mm), a cena će mu biti oko 520 evra. Drugi ima rezoluciju od 4 miliona piksela i pokriva žižnu daljinu od 28 do 380 mm (ekv. 35 mm) i košta oko 600 evra. Treći, pored tela u crnoj boji i efektivne rezolucije od četiri miliona piksela, može da snima i zvučni film u rezoluciji od 640 x 480

piksela sa 30 snimaka u sekundi u MPEG 4 formatu. Cena ovog fotoaparata biće oko 750 evra. Svi ovi modeli koriste Li-jon punjivu bateriju.

Olympus C-460Z/C-460Z del Sool naslednik je modela C-450 s efektivnom rezolucijom od četiri miliona piksela i trostrukim zum objektivom. Verzija Del Sool ima i nov LCD monitor za jasniju sliku na jakom svetlu. Njegova cena biće oko 320 evra za prvu verziju i oko 360 evra za drugu. Postoji i verzija C-360Z, identičnih karakteristika i rezolucije od 3,2 miliona piksela, a cena mu je oko 270 evra.

Olympus C-310Z malo je skromnijih mogućnosti, sa rezolucijom od 3,2 miliona piksela i trostrukim zum objektivom, a cena će mu biti oko 220 evra.

Olympus C-160 ima fiksni objektiv od 33 mm (ekv. 35 mm), efektivnu rezoluciju od 3,2 miliona piksela, a cena će mu biti oko 180 evra.

Svi ovi modeli koriste xD PictureCard, pa će Olympus s povećanjem rezolucije morati da se potruži da što pre napravi memorijsku karticu u kapacitetima od jednog i više gigabajta. U ponudi se ponovo našla nešto izmenjena verzija modela C-720 UZ koja sada nosi oznaku **C-725 UZ**, a prodavaće se po ceni od oko 340 evra.

OLYMPUS ZUIKO DIGITAL ED 150 MM F/2.0

Olympus upotpunjava svoju kolekciju objektivu za E-sistem, pa je tako napravio šesti po redu objektiv s fiksnom žižnom daljinom od 150 mm (300 mm ekv. 35 mm). Od ostalih tehničkih osobina karakterističan je maksimalni otvor blende od f/2,0, minimalna daljina izoštravnja iznosi 1,2 m i prečnik za filter od 82 mm. Ima masu od 1,35 kg, a dimenzije: 100 x 146 mm. Njegova cena još nije poznata. Više informacija možete potražiti na sajtu www.olympus.co.yu.

NOVI PENTAX OPTIO FOTOAPARATI

Pentax Optio S4i jeste verzija digitalnog fotoaparata od četiri megapiksela i, kao i njegov prethodnik, ima zum objektiv koji bi odgovarao zumu 35-105 mm (ekv. kod formata od 35 mm) s blendom 2,6-4,8. Posедуje ekran dijagonale 4,5 cm, osetljivost se može podesiti na 400 ASA i ima specijalni program za podvodnu fotografiju. Već se može pronaći u radnjama u Nemačkoj za 430 evra. Postoji i jeftinija verzija s oznakom Optio S40, na kome je monitor od 4 cm i autofokus koji radi samo na pet unapred određenih tačaka udaljenosti. Cena mu je 380 evra. Još jedna verzija iz serije Optio s oznakom S30 pojavice se u radnjama za 220 evra, s istim karakteristikama kao i prethodni model, samo sa čipom od 3,2 megapiksela. Više informacija potražite na sajtu www.pentax.com.

PHILIPS DSC2000K I KEY10 - NOVE IGRAČKE

Philips DSC2000K jeste digitalni fotoaparati veličine približne čekovnoj kartici. Ima rezoluciju od dva megapiksela i opremljen je objektivom fiksnog fokusa od 7,7/3,2 mm i blicem. Ima ugrađenu memoriju od 16 MB, a koristi i SD karticu. Predviđeno je da se od sredine maja pojavi u prodavnicama po ceni od 160 evra. Druga igračka jeste memorijski USB privezak od 128 MB veličine 3 x 8 x 1,8 cm u koji je ugrađen i digitalni fotoaparati s čipom od 2 megapiksela. Sve to smešteno je u čvrsto magnezijumsko kućište i trebalo bi da zajedno s ArcSoft Photo Impression programom za obradu fotografija košta 180 evra.

SANDISK MEMORIJSKE KARTICE

SanDisk ima veliki broj novih proizvoda, ali za nas su najzanimljiviji Memory stick Pro od 2 GB, Ultra II Compact Flash od 2 GB i Ultra II Memory Stick Pro od 1 GB, s brzinom pisanja od 9 MB u sekundi i brzinom čitanja od 10 MB u sekundi. Posebno je zanimljiva CompactFlash memorijska kartica od 4 GB s prekidačem koji ima tri položaja. Prvi položaj omogućava korišćenje punog kapaciteta od 4 GB kada se koristi FAT 32 formatiranje, dok druga dva položaja dele memoriju na dva dela od po 2 GB kada se koristi FAT 16 formatiranje. Na ovaj način memorijska kartica može se koristiti i na digitalnim fotoaparatima koji ne podržavaju FAT32. Više informacija potražite na sajtu www.sandisk.co.yu.

SIGMA

OBJEKTIVI ZA ČETVOROTREĆINSKI SISTEM

Sigma je napravila tri nova objektiva. Prvi je 18 – 125 mm f/3,5 – 5,6 DC namenjen isključivo digitalnim fotoaparatom (Sigma, Canon, Nikon i Pentax). Koristi navoj za filter od 62 mm. Druga dva jesu 18 – 55 mm f/3,5 – 5,6 4/3DC i 55 – 200 mm f/4,0 – 5,6 4/3DC, koji već postoje na tržištu. Sada je Sigma napravila i verziju za Olympus E1 sistem. Cene ovih objektivu još nisu poznate, a više informacija potražite na sajtu www.sigma-photo.com.

SHARP AF MODUL

Najmanji modul od 2 megapiksela za mobilne telefone proizveden u Sharpu sada je opremljen i autofokusom koji treba da obezbedi kvalitetnije fotografije. Veličina čipa jeste 1/2,7 inča i daje zapis od 1.632 x 1.224 piksela, a može da snimi fotografije sa svetlom intenziteta od svega dva luksa. Masovna proizvodnja namenjena evropskom tržištu treba da počne krajem godine, a u Japanu neki operateri mobilne telefonije već imaju modele telefona s čipom ovog proizvođača od 2 megapiksela, ali bez autofokusa. Više informacija možete naći na sajtu www.sharp-eu.com.

WESTERN DIGITAL MEDIA CENTAR

Nov sistem eksternih hard-diskova Western Digital obuhvata diskove kapaciteta 160, 200 i 250 gigabajta smeštene u kućišta s hlađenjem, koji se s računarnom povezuju preko USB2 ili Firewire protokola.

Ovaj medija centar nudi i "8 u 1" čitač memorijskih kartica, kao i USB2 hub za povezivanje drugih uređaja. Najmanji, onaj s diskom od 160 GB, treba da košta oko 270 evra, a bliže informacije mogu se naći i na internet adresi www.westerndigital.com.

ISPRAVKA

U prošlom broju, u rubrici Noviteti, objavili smo pogrešnu cenu za Leica Digilux2 na koju nam je ukazalo više čitalaca. Do greške je došlo izostavljanjem jedinice. Znači, cena ovog fotoaparata iznosi oko 1.700 evra (na nekim sajtovima 1.800 evra). Izvinjavamo se čitaocima zbog dezinformacije.

SAMSUNG
KAMERA I FOTAPARAT

Novi serija **Samsung VP-D 6000** digitalne video-kamere opremljena je i posebnim čipom i objektivom za istovremeno snimanje fotografija visoke rezolucije i video-zapisa. Model VP-D 6040 može da zabeleži fotografije na senzoru od 4 miliona piksela i trebalo bi da košta oko 1.200 evra, a model VP-D 6050 sa senzorom od 5 miliona piksela 100 evra više.

DIGITALNI FOTOAPARATI

Samsung na tržištu nastupa sa sedam novih modela digitalnih kompaktnih fotoaparata. Najskuplji među njima jeste **Digimax 530** sa trostrukim zumom i čipom od 5 miliona piksela i s cenom od oko 300 evra, a najjeftiniji, **Digimax 202**, sa senzorom od 2 miliona piksela i objektivom fiksnog fokusa, čija će cena biti oko 100 evra. U ovoj seriji su i **Digimax 401** koji ima 4 miliona piksela i četvorostruki zum, zatim **Digimax 301** sa 3,1 milionom piksela i trostrukim zumom, pa **Digimax 250** koji ima dva megapiksela i dvostruki zum, a tu su još i **Digimax 370** sa četvorostrukim zumom i 3 miliona piksela, po ceni od oko 200 evra, i **Digimax 430** sa zumom 2,8 puta i čipom od 4,1 miliona piksela koji košta oko 230 evra. Više informacija na sajtu www.samsung.com.

SAMSUNG U-CA 401

Ovaj proizvođač uključio se u trku na tržištu supertankih digitalnih fotoaparata. **Samsung U-CA 401** jeste fotoaparati u stilu Casio Exilima, o kojem smo pisali nekoliko puta, sa senzorom od 4,1 miliona piksela i objektivom fiksnog fokusa od 5,9 mm. Dimenzije ovog fotoaparata jesu 96,7 x 60 x 15 mm. Još uvek se ne zna da li će i u Evropi moći da se primeni cena od 300 dolara, koja je predviđena za Ameriku.

SONY

U seriji P-Cybershot kompaktnih digitalnih fotoaparata predstavljena su četiri nova modela. **Sony DSC-P41** jeste fotoaparati od 4 miliona piksela s objektivom fiksnog fokusa. Modeli **DSC-P73** i **P93** imaju trostruki zum i jedina razlika između njih jeste veličina senzora i ekrana na poleđini. U prvom je smešten senzor od 4 miliona piksela i ekran dijagonale 3,8 cm, a u drugom senzor od 5 miliona piksela i ekran dijagonale 4,5 cm. Model P100 takođe ima čip od 5 megapiksela, ali je u njega ugrađen novi zum objektiv Carl-Zeiss-Tessar f2,8-5,2 / 7,9-23,7 mm (38-114 mm ekv. 35 mm). Predstavljena je i najnovija Sony Cybershot W-serija koju karakterišu izgled klasičnog kompaktnog fotoaparata s velikim dugmetom za razna podešavanja i LCD ekran dijagonale 6,35 cm. Prvi model, **DSC-W1** ima CCD senzor veličine 1/1,8 inča od 5 miliona piksela i zum objektiv Carl-Zeiss-Tessar f2,8-5,2/7,9-23,7 mm. Cena ovih modela još nije poznata, a više informacija možete potražiti na www.sony.com.

VODAFONE/SHARP GX30

Prvi mobilni telefon koji može da snimi fotografiju od jednog miliona piksela na nemačkom tržištu jeste Sharp GX30, s kojeg se snimljene fotografije, pored toga što se mogu razmenjivati među korisnicima mobilne mreže, mogu i putem Bluetooth, IrDA ili USB protokola preneti na računar ili snimati na SD kartice. Cena u slobodnoj prodaji iznosi oko 900 evra, a Vodafone u Nemačkoj svojim korisnicima prodaje ga po mnogo povoljnijim cenama.

PRIPREMILI:
BORIS BJELICA I IMRE SZABÓ

ve it share it store

sačuvaj

take it play it save it move it share it store it

play it save it move it share it store it use it take

preinesi

it save it move it

use it take it play it save it move it

podeli

it share it store it use it take it play it save

Bilokad. Bilogde. SanDisk, najpouzdanije ime među memorijskim karticama.

Za SanDisk se opredeljuje više ljudi nego za bilo koju drugu marku. I to zbog dobrog razloga. Sandisk postavlja standarde za kvalitet, pouzdanost i performanse.

SanDisk proizvodi unapređuje način života, rada i igre ljudi. Od mobilnih telefona preko digitalnih fotoaparata i kamera do računara i PDA uređaja, SanDisk fleš memorijske kartice Vam omogućavaju da uradite više, brže i lakše, da Vaše digitalne uređaje učinite još korisnijim a život lakšim i lepšim.

www.sandisk.co.yu

SanDisk

REFOT B
Ekskluzivni uvoznik i distributer
Pčinjska 17, 011 2456 151, 308 7004

NIKON D70

Dečko koji obećava

OVO NIJE ZAMENA ZA NIKON D100 I KONSTRUKCIONO NIJE TAKO JAK KAO PROFESIONALNI FOTOPARATI, ALI PO BRZINI ZAPISA NA MEMORIJSKU KARTICU, NAČINU MERENJA SVETLA, BRZINI ZATVARAČA OD 1/8.000 S I SINHRONIZACIJI OD 1/500 S KADA SE FOTOGRAFIŠE S BLICEM, MOŽE DA IZAĐE NA MEGDAN S NJIMA

Trka se nastavlja! To je prvi utisak posle pojave novog Nikonovog SLR digitalnog fotoaparata D70, koji je očekivan odgovor na Canonov EOS 300D. Na moje veliko iznenađenje, ovom telu Nikon nije uskratio mogućnosti koje imaju skuplji modeli, kao što je do sada bila praksa. Ipak, on nije zamena za Nikon D100, iako je po nekim karakteristikama daleko napredniji, ali moramo uzeti u obzir da je od pojave D100 prošlo skoro dve godine.

KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE

Nikon D70 po dizajnu i konstrukciji veoma je sličan modelu D100. U ruci ne deluje ništa manje robustno, a telo je veoma dobro izbalansirano, čak i bolje nego kod D100. Raspored komandi je funkcionalan i logičan. Dugmad za postavljanje osetljivosti, balansa belog i rezolucije izdvojena su na zadnjoj strani, levo od monitora, što je mnogo praktičnije. Samooskidač se aktivira pritiskom na dugme za izbor načina okidanja ali, nažalost, ono nije dodatno označeno i mnogima će trebati uputstvo da nađu način kako da ga aktiviraju. TFT LCD monitor ima jasnu i ostru sliku, a zaštićen

je providnim poklopcem. Kontrolni displej na gornjem delu daje nam sve potrebne informacije o postavljenim elementima, a kada se isključi, imamo informaciju o preostalom broju snimaka koji mogu stati na memorijsku karticu zavisno od izabrane rezolucije.

Upravljački meni sličan je fotoaparatu D100, s većim slovima, što mu daje bolju preglednost. Broj dodatnih funkcija koji se vidi u meniju može se smanjiti sa 25 na 9 ako nam trenutno nisu potrebne. Na taj način ubrzava se pretraživanje i postavljanje željene funkcije. Najveća novina jeste to što pritiskom na dugme pored kojeg stoji „2” vidimo opis svakog parametra u meniju. Odmah nakon fotografisanja slika se može videti na displeju. Takođe, mogu se videti i svi parametri korišćeni za snimanje fotografije, uključujući histogram, a vertikalno snimljene fotografije automatski se okreću.

AUTOFOKUSNI I EKSPOZIČIJSKI SISTEM

Za izoštravanje koristi isti sistem sa pet autofokusnih polja kao i D100. Moguć je izbor između pojedinačnog i kontinualnog izoštravanja, kao

i između automatskog i ručnog izbora autofokusnih polja. Jedina razlika u odnosu na D100 jeste ta što se izbor mora obavljati direktno u meniju jer nema izdvojenu dugmad. U lošijim svetlosnim situacijama automatski se aktivira pomoćno svetlo za izoštravanje, koje se može i isključiti. Za merenje svetlosti koristi sličan sistem kao i njegov stariji i jači brat D2H, a to je matriks mereni senzor sa 1.005 piksela koji uzima u obzir očitavanje na čitavoj površini, zatim, centralno merenje s mogućnošću promene veličine kruga merenja na 6, 8, 10 ili 13 mm i spot merenje koje obuhvata oko 2,3 mm ili 1 odsto kadra, a povezano je s izabranim autofokusnim poljem. Ovakav mereni sistem odlično funkcioniše u najrazličitijim svetlosnim situacijama.

Opremljen je sa četiri ekspozicijska režima rada kao što su: P – fleksibilni program koji omogućava korisniku da podešava kombinaciju otvora blende i brzine zatvarača, A – prioritet otvora blende, S – prioritet brzine zatvarača i M – manualna kontrola. Kod ovih ekspozicijskih režima može se uticati na parametre snimanja. Izmerena ekspozicija može se memorisati, korigovati, a ima i bracketing automatske ekspozicije – ambijentalne i blic. Pored standardnih režima rada novina je potpuna automatika i šest programa sa scenama koji su namenjeni korisnicima bez fotografskog predznanja. Ovdje je smanjen broj parametara na koje se može uticati, ali fotoaparat sam prema izabranoj sceni postavlja unapred definisane parametre. Može da koristi i manualne objektivne, ali tada ne funkcioniše merenje svetlosti i radi samo u manuelnom režimu rada. Elektronski kontrolisan zatvarač omogućava fotografisanje s brzinama

zatvarača od čak 1/8.000 s, a sinhronizacija zavesice za rad s blicem takođe je visoka i iznosi 1/500 s, što je za ovu klasu fotoaparata više nego odlično.

FOTOGRAFISANJE S BLICEM

Za fotografisanje s blicem koristi napredniji i-TTL sistem kao i D2H, bilo da koristite ugrađeni ili eksterni blic. Napredak je vidljiv u odnosu na raniji D-TTL. Osim poboljšanog sistema za određivanje količine svetlosti,

Objektiv: AF – S VR 200 mm Nikkor 24-120 mm, f/3,5 – 5,6
Ekspozicija: P, 1/200 s. f/16, balans belog: auto

ISO 200

ISO 400

ISO 800

ISO 1600

Detalji snimljeni s različito postavljenom osetljivošću

uporedne karakteristike

	Nikon D70	Nikon D100	Canon 300D
CENA (MP)	1.110 €	2.155 €	1.146 €
SENZOR	CCD od 6,24 miliona piksela	CCD od 6,24 miliona piksela	CMOS od 6,5 miliona piksela
UVEĆANJE ŽIŽNE DALJINE	1,5	1,5	1,6
KONSTRUKCIJA TELA	plastična	metalna	plastična
TRAŽILO	slepljena ogledala	pentaprizma	slepljena ogledala
FORMAT U KOJEM SNIMA	JPEG, RAW	JPEG, RAW, TIFF	JPEG, RAW
KOLORNI PROFIL	dva puta sRGB i Adobe RGB	dva puta sRGB i Adobe RGB	sRGB i Adobe RGB
OSETLJIVOST	ISO 200 – 1.600 (korak 1/3 EV)	ISO 200 – 1.600 (korak 1/3 EV) povećanje na 3.200 i 6.400	ISO 100/200/400/800/1600
KOREKCIJA EKSPOZIČIJE	+/-5 EV s korakom 1/3 ili 1/2 EV	+/-5 EV s korakom 1/3 ili 1/2 EV	nema
KOREKCIJA BLIC EKSPOZIČIJE	-3 do +1EV s korakom 1/3 ili 1/2 EV	-3 do +1EV s korakom 1/3 ili 1/2 EV	30 – 1/4.000 s
BRZINA ZATVARAČA	30 – 1/8.000 s	30 – 1/4.000 s	1/200 s
SINHRONIZACIJA BLICA	1/500 s	1/180 s	na prvoj zavesici
VRSTA SINHRONIZACIJE	na prvoj i drugoj zavesici	na prvoj i drugoj zavesici	na prvoj zavesici
TIPOVI EKSPOZIČIJE	Auto, P, S, A, M i šest programa sa scenama	P, S, A i M	Auto, P, Tv, Av, M, A-DEP i šest programa sa scenama
BROJ DODATNIH FUNKCIJA	9 ili 25	24	nema
BRZINA SNIMANJA	4 RAW ili 12 JPEG sa 3 snimka u s	3 RAW ili 6 JPEG sa 3 snimka u s	4 RAW i 4 JPEG sa 2,5 snimka u s
VEZA S RAČUNAROM	USB 2,0	USB 1,1	USB 1,1
DALJINSKI OKIDAČ	infracrveni	žičani	žičani i infracrveni
VERTIKALNI RUKOVAT	nema	ima (dodatno se kupuje)	ima (dodatno se kupuje)
PICTBRIDGE STANDARD	da	ne	da
DIMENZIJE	140 x 111 x 78 mm	144 x 116 x 81 mm	142 x 99 x 72 mm
MASA (BEZ BATERIJA)	595 g	700 g	560 g

pri radu s blicevima SB-800 i SB-600 koristi se informacija i o boji svetlosti. Izmerena vrednost jačine blica može da se memoriše, kao i da se koriguje snaga. Potpuna komunikacija i i-TTL kontrola rada moguća je samo s blicevima SB-800 i SB-600.

BRZINA I KVALITET

Kada se fotoaparat uključi, odmah je spreman za rad. Može da snimi četiri fotografije u RAW ili 12 fotografija u JPEG formatu brzinom od tri snimka u sekundi. Zahvaljujući novom procesoru koji je sličan onom u modelu D2H, omogućena je brža obrada slike. JPEG obrada, pristup memorijskoj kartici i redukcija šuma slike. To znači da je za četiri fotografije snimljene u RAW formatu potrebno svega šest sekundi. Obrada fotografije, kada se aktivira redukcija šuma slike, povećava se za samo 0,45 s, što je dvadeset puta brže nego kod D100. Brzina pristupa memorijskoj kartici naročito se ogleda kad se koristi SanDisk Ultra II. Snimljene fotografije imaju dobru rezoluciju i reprodukciju boja, s dobro izbalansiranim

Nosač za tri litijumske CR-2 baterije

Tražilo

TFT LCD monitor

tonskim balansom. Automatski balans belog dobro funkcioniše, a moguće je ručno postavljanje i njegova korekcija. Bez problema mogu se odštampati fotografije formata 30 x 40 cm, odličnog kvaliteta, naročito kada se koristi RAW format. Šum slike malo je veći za osetljivosti preko ISO 800. Ima tri kolorna profila. Prvi je IsRGB – prilagođen za postizanje optimalnih rezultata kod reprodukcije kože, drugi je Adobe RGB – namenjen naknadnoj obradi, dok je treći sRGB – prilagođen snimanju pejzaža. Prvi i treći profil, za razliku od ranijih Nikon SLR fotoaparata, sada su više prilagođeni korisnicima koji ne žele da obrađuju fotografije i imaju veću zasićenost boja i kontrast.

Ovaj fotoaparat podržava novouspostavljen standard za direktno štampanje fotografija "PictBridge". Očekivalo se da će sledeći Nikonov digitalni fotoaparat imati senzor izrađen u istoj tehnologiji kao i kod D2H, međutim, Nikon je zadržao CCD senzor s efektivnom rezolucijom od 6,24 miliona piksela.

BATERIJE

Za napajanje koristi isti tip baterija kao i D100, a to je punjiva Li-jon baterija od 1.400 mAh. Potrošnja baterija je 25 odsto manja u odnosu na D100 i omogućava nam da snimimo od 400 do 2.000 snimaka u zavisnosti od toga da li koristimo blic i koliko dugo i često gledamo u monitor.

Takođe, uz fotoaparat isporučuje se i nosač baterija koji može da zameni ovu bateriju sa tri litijumske CR-2, što može dobro doći u situacijama kada ne možemo da punimo bateriju. Njegov kapacitet je 160 do 560 snimaka. Nažalost, za ovaj fotoaparat nije predviđen nosač baterija s vertikalnim rukohvatom i okidačem, što bi mu dalo profesionalniji izgled. Nema priključak za daljinski žičani okidač, ali ima prijemnik za bežični okidač ML-L3.

Program Capture 4 (verzija 4,01), koji se dodatno kupuje, omogućava direktno memorisanje fotografija u računar, upravljanje fotoaparatom direktno s računara, obradu RAW formata, automatsko čišćenje tačkica po slici koje su nastale kao posledica prašine na senzoru, automatsko prosvetljavanje tamnih delove slike i, na kraju, mogućnost automatske korekcije distorzije fotografija snimljenih s objektivom "riblje oko" – 10,5 mm.

Uz fotoaparat isporučuju se: punjiva Li-jon baterija EH-EL3, punjač MH-18, nosač baterija MS-D70, video-kabl, USB kabl UC-E4 i Nikon View 6 program.

BORIS BJELICA

TEHNIČKI PODACI

TIP: jednooki refleksni digitalni s izmenjivim objektivima

PRIKLJUČAK ZA OBJEKTIV: Nikon F- bajonet

UVEĆANJE ŽIŽNE DALJINE: 1,5 puta

SENZOR: CCD veličine 23,7 x 15,6 mm sa 6,24 miliona piksela (efektivno 6,1 milion piksela)

VELIČINA SLIKE: (L) 3.008 x 2.000, (M) 2.240 x 1.448 i (S) 1.540 x 1.000 piksela

NAČIN SNIMANJA SLIKA: RAW, RAW+JPEG (Basic), JPEG (EXIF 2,21)

TRAŽILO: pokriva 95 odsto vidnog polja, korekcija dioptrije -1,6 do +0,5 m⁻¹

AUTOFOKUS: Multi-CAM900 senzor sa pet AF polja ručno ili automatski biranih (osetljivost -1 do +19 EV za ISO 100)

MONITOR: TFT LCD od 1,8 inča sa 130.000 piksela

BRZINA ZATVARAČA: 30 s do 1/8.000 s i B

SINHRONIZACIJA BLICA: 1/500 s

OSETLJIVOST: ISO 200-1.600 s korakom 1/3, 1/2 ili 1EV

TIPOVI EKSPOZICIJE: Auto, P i šest programa sa scenama

MERNI SISTEM: 3D Color Matrix sa 1.005 piksela, merenje s naglaskom na centar i spot u svih pet AF polja

KOREKCIJA EKSPOZICIJE: +/-5 EV s korakom 1/3 ili 1/2

KOREKCIJA BLIC EKSPOZICIJE: -3 do +1EV s korakom 1/3 ili 1/2

AUTO BRACKETING: 2 ili 3 snimka s koracima +/- 1/3, 1/2 EV

BALANS BELOG: automatski, šest manuelnih opcija, prethodno izmereni

BRACKETING BALANSA BELOGA: 2 ili 3 snimka s korakom od 10, 20 ili 30

KONTROLA DUBINSKE OŠTRINE: moguća

PRIKLJUČCI: USB 2,0, video-izlaz (NTSC/PAL) i AC adapter

TIP MEMORIJSKE KARTICE: CompactFlash tip I i II i MicroDrive

UGRAĐENI BLIC: GN 11 (ISO100) i pokriva polje objektivna do 28 mm

SAMOOKIDAČ: 2/5/10/20 sekundi

NAPAJANJE: punjiva Li-jon baterija EN-EL 3 ili tri CR2

DIMENZIJE: 140 x 111 x 78 mm

MASA: 595 g

CENA

CENA (MP): 76.590 din. (1.110 evra)

KONTAKT

REFOT B Beograd, Pčinjska 17, tel. 011/ 2456-151, www.refot.com

PLUS

- » sinhronizacija s blicem od 1/500 s,
- » mogućnost podešavanja velikog broja parametara,
- » detaljno uputstvo na srpskom jeziku,
- » brzina rada,
- » dobar kvalitet snimljenih fotografija,
- » odnos cena – kvalitet.

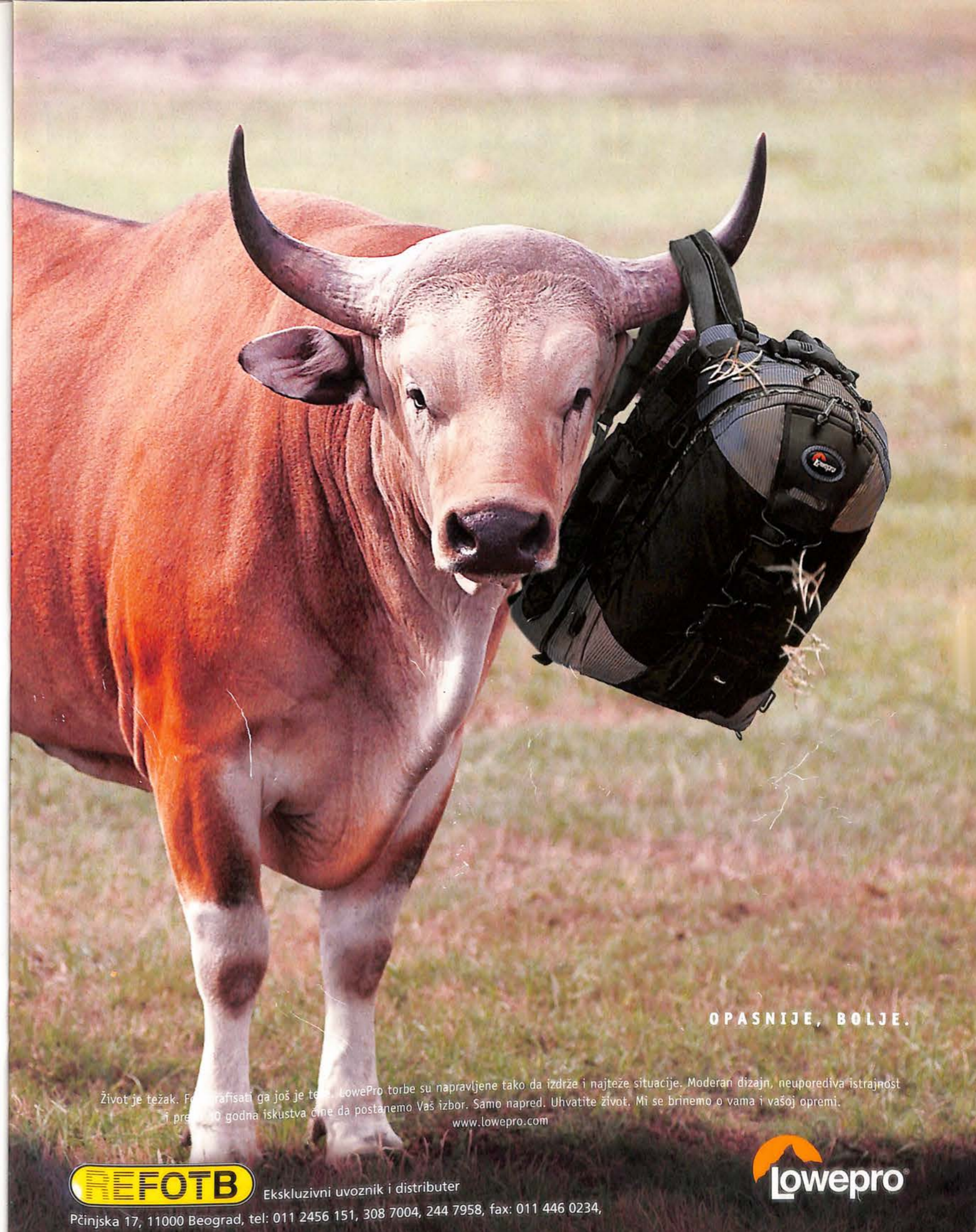
MINUS

- « nema priključak za žičani daljinski okidač,
- « nema dodatni nosač baterija s vertikalnim rukohvatom i okidačem,
- « potpuno je kompatibilan samo blicevima SB 800 i SB 600,
- « nije dobro označeno dugme gde se aktivira samoookidač.

UTISAK

Konstrukciono možda nije jak kao vrhunski profesionalni fotoaparati, ali glavni adut mu je veliki broj mogućnosti koje pruža za ovu cenu kada su u pitanju SLR digitalni fotoaparati s izmenljivom optikom.

OPASNije, BOLJE.

Život je težak. Fotografisati ga još je teže. LowePro torbe su napravljene tako da izdrže i najteže situacije. Moderan dizajn, neuporediva istrajnost i pre 30 godina iskustva čine da postanemo Vaš izbor. Samo napred. Uхватite život. Mi se brinemo o vama i vašoj opremi. www.loweepro.com

Ekskluzivni uvoznik i distributer

Pčinjska 17, 11000 Beograd, tel: 011 2456 151, 308 7004, 244 7958, fax: 011 446 0234,

MIRNO MIRNIJE

BILO DA SNIMATE S KRATKIM ILI DUGIM EKSPOZICIJAMA, IMATE SVE ŠANSE DA OVIM FOTOAPARATOM NAPRAVITE OŠTRU FOTOGRAFIJU. NEVEROVATNOM BRZINOM ZATVARAČA OD 1/16.000 S MOŽETE SNIMATI I MLAZNAKE (AKO IH ULOVITE), A KOD DUGIH EKSPOZICIJA I VELIKIH RASPONA ZUM OBJEKTIVA MOŽETE AKTIVIRATI SISTEM ZA STABILIZACIJU SLIKE

Minolta se nikada nije bojala uvođenja nove tehnologije u proizvodnju svojih, kako analognih, tako i digitalnih fotoaparata. Minolta Dimage A1 nastavlja tu tradiciju s revolucionarnim sistemom za redukciju vibracija koji nije zasnovan na pomeranju sočiva, već CCD senzora, kompenzujući na taj način trešenje fotoaparata.

KONSTRUKCIJA

Slične je konstrukcije kao i raniji model Dimage 7Hi, sa provoklasnom izradom tela od legure magnezijuma, ali manjih dimenzija, prevashodno zbog promene vrste baterija koje koristi. Zadržao je sličan broj komandi, a iskusnim korisnicima biće potrebno svega nekoliko minuta da shvate funkcionisanje ovog fotoaparata, čak i bez korišćenja uputstva za rukovanje. Nakon uključivanja, fotoaparat je spreman za snimanje za oko dve sekunde što je, priznaćete, veoma brzo. Snimanje je znatno ubrzano jer se najvažniji parametri mogu postaviti upotrebom dugmadi i točkića na samom fotoaparatu, bez potrebe ulaska u meni. Naročito mi se dopada izdvojeno dugme za ručno merenje balansa belog na koje tačno pada kažiprst leve ruke, dok je kažiprst desne na okidaču. Uz

malo prakse možete se veoma brzo prilagoditi svakoj svetlosnoj situaciji.

OBJEKTIV

Optički zum objektiv s uvećanjem od sedam puta i žižnom daljinom od 28 do 200 mm (ekv. formatu od 35 mm) ostao je isti kao kod prethodnog modela. Prečnik navoja za filter jeste 49 mm. Zumira se mehanički, uz pomoć prstena na objektivu na kome su označene i ekvivalentne žižne daljine. Tu je i prsten za ručno izoštravanje čijim se pomeranjem daje signal da motor pomeri grupu sočiva za izoštravanje, dajući udobnost rada sličnu sa SLR fotoaparatom. Ako vam slika u tražilu nije dovoljno jasna, kada ručno izoštravate možete je uvećati dvostruko ili osmostruko, a vidi se i udaljenost izražena u metrima. Pored uobičajene distorzije za širokougaoni položaj objektivu, hromatska aberacija izuzetno je mala.

Za fotografisanje objekata u pokretu možete koristiti kontinualno snimanje tri snimka u JPEG i TIFF formatu ili pet snimaka u RAW formatu brzinom od tri snimka u sekundi. Da biste ispraznili memoriju za privremeni smeštaj (bafer) fotografija, snimajući u JPEG formatu morate sačekati 2,5 sekundi, u RAW 30 sekundi, a u TIFF formatu 35 sekundi i nakon toga možete ponovo nastaviti sa snimanjem. Fotografije su dobro eksponirane, s odličnom reprodukcijom boja, oština je takođe na zavidnom nivou, jedino je šum slike za osetljivosti od ISO 200 do ISO 800 veći od očekivanog. Snimajući u RAW ili TIFF formatu možete odštampati odlične fotografije formata 30 x 40 cm.

TRAŽILO

Za neobične uglove snimanja koristeće vam opcija pomeranja i tražila i TFT LCD monitora za 90° nagore, što olakšava fotografisanje s nižeg nivoa, dok se monitor može pomerati i za 20° nadole, što olakšava fotografisanje iznad glave. Kvalitet slike koju vidimo u tražilu jeste poboljšanje u odnosu

TEHNIČKI PODACI

TIP: digitalni s nepromenljivim objektivom

SENZOR: CCD veličine 2/3 inča sa 5,24 miliona piksela (efektivno pet miliona piksela)

VELIČINA SLIKE: 2.560 x 1.920, 1.600 x 1.200, 1.280 x 960 i 640 x 480 piksela

NAČIN SNIMANJA SLIKA: JPEG (Extra Fine, Fine i Standard), TIFF, RAW i kratak zvučni film

OBJEKTIV: 7,2 – 50,8 mm f/2,8 – 3,5 (odgovara 28 – 200 mm kod fotoaparata od 35 mm) i 2 puta digitalni zum

IZOŠTRAVANJE: video-AF sistem sa širokim autofokusnim poljem, centralnim spot poljem i fleksibilnom tačkom izoštravanja

MONITOR: TFT LCD od 1,8 inča sa 118.000 piksela

TRAŽILO: 0,4 inča, elektronsko (EVF) sa 235.000 piksela

TIPOVI EKSPOZICIJE: Auto, P – program (fleksibilni), S – prioritet brzine zatvarača, A – prioritet otvora blende, M – manuelno i četiri programa sa scenama (portret, sport, zalazak sunca i noćni portret)

MERENJE: na čitavoj površini u 300 segmenata, centralno i spot

BRZINA ZATVARAČA: 30 s do 1/16.000 s i B (maks. 30 s)

OSETLJIVOST: Auto (ISO 100 – 200), ISO 100/200/400/800

BALANS BELOG: automatski, šest manualnih opcija i prethodno izmereni

BRACKETING: tri ekspozicije s korakom +/- 1/3 do 2 EV

KOREKCIJA EKSPOZICIJE: +/- 2 EV s korakom 1/3 EV

KOREKCIJA BLIC EKSPOZICIJE: +/- 2 EV s korakom 1/3 EV

TIP KARTICE ZA POHRANJIVANJE: CompactFlash tip I i II, IBM MicroDrive

PRIKLJUČCI: USB 1,1, audio/video izlaz (NTSC/PAL), AC adapter

NAPAJANJE: punjiva Li-jon baterija NP-400

DIMENZIJE: 117 x 85 x 114 mm

MASA: 639 g (bez baterija)

CENA

Cena (MP): 97.100 din. (1.390 evra)

KONTAKT

POWERCOM IMAGING, tel. 311- 4322, lok: 276; www.minolta.com

PLUS

- » stabilizator slike,
- » odlična ergonomija,
- » mogućnost rada s eksternim blicem,
- » povezanost autofokusnih polja sa spot merenjem,
- » veliki kapacitet baterije,
- » brzina rada i okidanja.

MINUS

- « veći šum slike od očekivanog za osetljivosti od ISO 200 do ISO 800,
- « nema mernu skalu kod ručnog određivanja ekspozicije,
- « nema pomoćno svetlo za izoštravanje,
- « nije moguće uvećanje snimljene fotografije u RAW ili TIFF formatu.

UTISAK

S fotografskog gledišta ne može se takmičiti s brzinom koju imaju SLR digitalni fotoaparati, ali s jedinstvenim stabilizatorom slike, odličnim opsegom zum objektivu i velikim brojem mogućnosti nadmašio je mnoge modele visoke klase kompaktnih fotoaparata.

na ranije modele. Zanimljivo je da se pored tražila nalazi i fotočelija koja automatski uključuje elektronsko tražilo, a isključuje TFT LCD monitor kada se oko približi tražilu. Ovakav način automatizacije možda se na prvi pogled čini suvišnim, ali kada se naviknete, nedostajate vam.

BLIC I NAPAJANJE

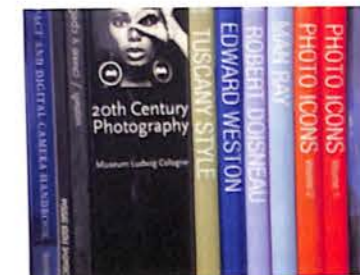
Pored ugrađenog blica ima i šinu za eksterni blic. Možete koristiti Minoltine bliceve za analogne fotoaparate – Minolta Program Flash 3600HS (D), 5600HS (D), Micro Ring Flash 1200 i Micro Twin Flash 2400. Prva dva blica imaju zum glavu koja automatski prati promene zuma na objektivu i daljinsku kontrolu rada s više bliceva. Fotografisanje s eksternim blicem zaista je na zavidnom nivou, a za korisnike studijske rasvete tu je i sinhro priključak.

Za napajanje koristi punjivu Li-jon bateriju NP-400 kapaciteta od 1.500 mAh, s kojom se može snimiti oko 500 fotografija, a postoji i dodatni nosač baterija s vertikalnim držačem i okidačem BP-400, s kojim se mogu koristiti dve Li-jon baterije ili šest NiMH baterija formata AA.

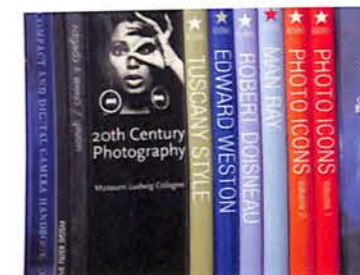
Uz fotoaparat isporučuju se: kaiš NS-DG4000, poklopac za objektiv (49 mm) LF-1249, poklopac za priključak SC-10, AV kabl AVC-400, CompactFlash memorijska kartica od 16 MB, USB kabl USB-500, DIMAGE softver, senilo DLS-1, punjiva Li-jon baterija NP-400 i punjač BC-400.

Ovo je poslednji model koji ima oznaku firme Minolta, a svi naredni modeli, što možete videti u novitetima s PMA i CeBita, nosiće oznaku KonicaMinolta.

BORIS BJELICA

Obe fotografije snimljene su s ekspozicijom od 1/8 s položajem zum objektivu na 200 mm. Gore: bez stabilizatora slike i dole: sa stabilizatorom slike

CCD senzor sa stabilizatorom slike

Dozvolite mašti da zaplovi!

Vodootporni papiri za ink-džet štampače!

REFOTB

Pčinjska 17, 11000 Beograd
tel: 011 2456 151, 2447 958

PENTAX *IST

Moćni mališa

NOVO PENTAXOVO "ČEDO" NAMENJENO JE, PRE SVEGA, FOTO-AMATERIMA. KOMPAKTNE JE KONSTRUKCIJE, ALI S VEOMA BOGATIM TEHNIČKIM OSOBNAMA NA KOJIMA BI MU POZAVIDELI I MNOGO SKUPLJI MODELI

Firma Pentax ima dugu tradiciju u konstrukciji malih jednodobnih refleksnih fotoaparata, tako da ne čudi što je najnoviji model, pomalo čudnog imena "Pentax *ist", najmanji na svetu. Ovaj analogni, autofokusni refleksni fotoaparata dobitnik je TIPA priznanja kao najbolji SLR fotoaparata za 2003/04. godinu. Kompaktna konstrukcija jeste jedan od njegovih najvećih atributa, pa ćemo od nje i početi ovaj mali test.

KONSTRUKCIJA

Na gornjem levom delu fotoaparata dominira točkić za brz i jednostavan izbor ekspozicijskih režima rada, osetljivosti filma ili za aktiviranje dodatnih funkcija (položaj automatskog režima rada ili programa sa scenama biće osvetljen kada je aktiviran). Prekidač za uključivanje i isključivanje fotoaparata nalazi se oko okidača, s dodatnom pozicijom koja aktivira osvetljivač kontrolnog displeja i kontrolu dubinske oštine. U blizini se nalazi točkić za izbor komandi čiji položaj dobro funkcioniše ako kroz tražilo gledate desnim okom.

Međutim, ako ste "levooki", bez obzira na veličinu vašeg nosa, neće vam biti lako. Na zadnjoj strani tela, odmah ispod tražila, dominira veliki kontrolni LCD displej koji na pregledan način pokazuje skoro sve informacije o elementima za fotografisanje, jedino nedostaje opis dodatnih funkcija. Displej je okružen kontrolnim dugmadima i džojstikom za izbor autofokusnih polja. Generalno, ovaj fotoaparata lepog i praktičnog dizajna, pored izuzetno malih dimenzija, omogućava udobno držanje prilikom fotografisanja. Ima 17 dodatnih funkcija koje su, donedavno, bile rezervisane samo za naprednije amaterske i profesionalne fotoaparate, a koje omogućavaju da se fotoaparata još bolje prilagodi našim potrebama. Telo je napravljeno od plastike, s metalnim bajonetom i proizvodi se isključivo u srebrnoj varijanti s ugrađenim datumarom.

MERENJE SVETLA

Novorazvijeno višesegmentno merenje koristi očitavanje u šesnaest zona i veoma dobro funkcioniše u različitim svetlosnim situacijama. Merenje može biti s naglaskom na centralni deo kadra i spot merenje, što je veliki plus za ovu klasu fotoaparata. Posедуje i ostala napredna podešavanja

kada je u pitanju određivanje ekspozicije, a to su: bracketing automatske ekspozicije, memorisanje i korekcija ekspozicije. Osim uobičajenih režima rada kao i kod većine fotoaparata u ovoj klasi, poseduje režim koji je postojao i kod ranijih Pentax fotoaparata, a nazvan je "AUTO PICT". U njemu fotoaparata sam odlučuje koji program sa scenama će biti aktivan na osnovu količine svetla, žižne daljine objekta i udaljenosti objekta od fotoaparata. Nažalost, nema fleksibilni program kojim jednostavno promenimo automatski izabrane kombinacije brzine zatvarača i otvora blende.

BLIC

Ugrađeni blic automatski se aktivira kada nema dovoljno svetla u "AUTO PICT" režimu rada i u nekim programima sa scenama, dok se u ostalim ekspozicijskim režimima rada aktivira pritiskom na malo dugme koje se nalazi levo od tražila. Automatsko aktiviranje ugrađenog blica možemo isključiti. Maksimalna brzina zatvarača s kojom se ostvaruje sinhronizacija jeste 1/125 s, a moguća je i visoka sinhronizacija do 1/4.000 sekundi s eksternim blicem AF360GZ, koji ima i senzor za daljinsko aktiviranje.

- [1] Točkić za izbor komandi i okidač
- [2] Na slici se vidi priključak za daljinski okidač i poluga za izbor načina izoštravanja
- [3] Točkić za izbor ekspozicijskih režima rada

Transport filma omogućava brzinu fotografisanja od 2,5 snimaka u sekundi, a možemo da biramo između pojedinačnog i kontinualnog okidanja ili višestruke ekspozicije.

AUTOFOKUS

Za izoštravanje koristi napredniji fazno-detektujući sistem sa jedanaest autofokusnih polja, od kojih je devet krstastog tipa za izoštravanje horizontalno i vertikalno orijentisanih objekata, a ostala dva su linearna. Polja su raspoređena po horizontalnoj formaciji 3-5-3, međutim, ovaj raspored nije idealan jer su sva polja skoncentrisana na centralni deo kadra, pa je efekat ovalnog broja polja smanjen. Autofokusna polja biraju se pomoću džojstika na leđima fotoaparata, a oko džojstika nalazi se prsten za izbor režima rada autofokusnih polja. Možemo da biramo između automatskog ili ručnog režima, ili fiksiranja na centralnom autofokusnom polju. Novi autofokusni sistem jeste brz i omogućava izoštravanje u težim svetlosnim situacijama. Ima pomoćno svetlo za izoštravanje koje koristi stroboskopsko osvetljenje ugrađenog blica, koji se mora podići kada su svetlosni uslovi loši, a u automatski i u nekim programima sa scenama automatski se aktivira.

Može da koristi veliki broj autofokusnih objektiv FA i F serije. Prsten za izbor otvora blende mora se na objektivu postaviti u položaj A jer se otvor blende bira na samom fotoaparatu. Uporedo s pojavom ovog fotoaparata Pentax je ponudio tržištu i novu seriju objektiv sa oznakom FAJ, koja nema prsten za otvor blende i kompaktnije je konstrukcije.

Za napajanje koristi dve litijumske baterije od 3V CR2, a kao opcija može se kupiti dodatni nosač baterija BG-20, s kojim možemo koristiti baterije formata AA. To olakšava fotografisanje u vertikalnom položaju jer ima vertikalni rukohvat i okidač. Opremljen je priključkom za žičani elektronski daljinski okidač, a ima prijemnik i za bežični okidač.

Do sada nisam imao puno kontakta s Pentax SLR fotoaparatom, ali moram istaći da me je ovaj "mališa" prijatno iznenadio. Verovatno znate da je na raspolaganju i digitalna verzija ovog fotoaparata, Pentax *ist D, koju smo najavili u okviru prošlogodišnjeg CeBIT-a (REFOTO br. 16), a nadam se da ću imati prilike i njega da "propustim kroz šake".

TEKST I FOTOGRAFIJEBORIS BJELICA

Fotografije snimljene s objektivom: Pentax 35-80 mm f/4-5,6 ekspozicija: Av, 1/60 s, f/11

TEHNIČKI PODACI

- TIP FOTOAPARATA: 35 mm autofokusni SLR
- PRIKLJUČAK ZA OBJEKTIV: Pentax KAF bajonet
- TRAŽILO: pokriva 90% vidnog polja, podešavanje dioptrije -2 do +1 m⁻¹
- IZOŠTRAVANJE: SAFOX VIII fazno-detektujući sistem sa 11 AF polja ručno ili automatski biranih (osetljivost od 1 do 18 EV za ISO 100)
- MERNI SISTEM: merenje u 16 segmenata, centralno i spot
- TIPOVI EKSPOZICIJE: AUTO PICT – standardni program, TV – prioritet brzine zatvarača, AV – prioritet otvora blende, M – manualno i pet programa sa scenama
- BRZINA ZATVARAČA: 30 s – 1/4.000 s i B
- SINHRONIZACIJA BLICA: 1/125 s
- UGRAĐENI BLIC: GN 11 (ISO 100 m), pokriva polje objektiv od 28 mm
- KOREKCIJA EKSPOZICIJE: +/- 3 EV s korakom 1/2
- AUTO BRACKETING: tri snimka s korakom +/- 0,3, 0,5 ili 1
- RASPON OSETLJIVOSTI FILMA: 25 – 5.000 (DX) i 6 – 6.400 s korakom 1/3 (ručno)
- KONTROLA DUBINSKE OŠTRINE: moguća
- TRANSPORT FILMA: automatsko premotavanje filma maksimalnom brzinom od 2,5 snimaka u sekundi
- BRJODODATNIH FUNKCIJA: 17
- SAMOOKIDAČ: 2 / 12 s
- IZVOR ENERGIJE: dve litijumske baterije (CR2) od 3 V
- DIMENZIJE: 122 x 84 x 63,5 mm
- MASA: 335 g (bez baterija)

CENA
Cena (MP): 31.500 din. (450 evra)

KONTAKT
BTI Company Beograd, Požeška 83a, tel: 3540-940, www.bti.co.yu

- PLUS
- » dizajn,
  - » osetljivost autofokusa,
  - » merenje svetla,
  - » veliki broj funkcija za ovu klasu fotoaparata,
  - » dve vrste daljinskog okidanja.

- MINUS
- « nema fleksibilni program
  - « raspored autofokusnih polja,
  - « izostavljen opis korisničkih funkcija na kontrolnom displeju.

UTISAK
Za sve nostalgijare i one verne filmu ovo je lep i savremen SLR fotoaparata koji predstavlja pravo osveženje u poplavi digitalnih fotoaparata svih vrsta i kategorija. S velikim brojem mogućnosti za ovu klasu fotoaparata, zadovoljiće potrebe svakog naprednijeg foto-amatera.

HP PHOTOSMART 245 I HP PHOTOSMART 1200

Mobilna foto-laboratorija

DA DIGITALNI FOTOAPARATI NISU SVAKOG DANA SVE MANJI, DOKAZ SU I OVE DVE HP "IGRAČKE" MALIH DIMENZIJA, U POTPUNOSTI PRENOSIVE I NEZAVISNE OD RAČUNARA

HP PHOTOSMART 245

Ako ste zahtevni, komotni ili prosto razmaženi i želite da štampate svoje fotografije gde god vam padne na pamet, onda je ovaj fotoštampač prava stvar za vas. Nikakav računar vam ne treba i toliko je malih dimenzija da može stati na dlan. Budite inventivni i kada se nađete s društvom na piću, umesto mobilnog telefona stavite štampač na sto. Originalno je, a i mnogo zabavnije od telefona! Namenjen je isključivo štampanju fotografija formata 10 x 15 cm, pa ako imate sa sobom i digitalni fotoaparatus, ili čak novi mobilni telefon s ugrađenim digitalnim fotoaparatom od jednog ili dva miliona piksela, možete na licu mesta obradovati prijatelje lepim poklonom za foto-album. Nažalost, nema opciju rada na baterije, pa vam je zid s utičnicom neophodan ili parkirajte kola "svima pod nos" i s dodatnim ispravljačem za automobil uključite vašu foto-laboratoriju. Možete štampati fotografije sa svih memorijskih kartica (CompactFlash tipa I i II, SmartMedia, Memory Stick, SD/MMC i xD-PictureCard). Fotografije delično možete obraditi pre početka štampanja, što pored ostalih kontrola možete pratiti na TFT LCD monitoru u boji veličine 4,6 cm, koji se nalazi na gornjem delu štampača gde su smeštena i ostala dugmad za kontrolu rada.

Za štampanje koristi samo jedan kertridž od tri boje koji nosi oznaku 57, a crna boja dobija se mešavinom cijana, magente i žute jer, u štampaču ovako malih dimenzija, za drugi kertridž nije bilo mesta. Papir se stavlja s donje strane i bez previjanja izlazi spređ. Brzina štampanja u maksimalnom kvalitetu iznosi 120 sekundi, dok je u nešto nižem kvalitetu oko 90 sekundi. Fotografije su dobrog kvaliteta, ali s malo manjim fotorealizmom u odnosu na veće modele jer koristi samo jedan kertridž. S obzirom na to da je namenjen isključivo amaterima, čiji su zahtevi skromniji, u potpunosti će zadovoljiti njihove potrebe.

Za štampanje koristi samo jedan kertridž u boji

TEHNIČKI PODACI

TEHNOLOGIJA ŠTAMPANJA: HP termalna inkdžet
REZOLUCIJA: 1.200 x 1.200 dpi (4.800 x 1.200 dpi na premijum fotopapiru)
MAKSIMALNA VELIČINA PAPIRA: 105 x 148,5 mm
UGRAĐENA MEMORIJA (RAM): 16 MB
VEZA S RAČUNAROM: USB
KERTRIDŽI: kolar C6657A
DIMENZIJE / MASA: 231 x 113 x 131 mm / 1,4 kg
CENA (MP): oko 12.000 din. (175 evra)
INFORMACIJE:
Hewlett-Packard d.o.o. Beograd,
www.hp.com

HP PHOTOSMART 1200

Ništa veći od štampača, skenira površine (fotografije) formata od 10 x 15 cm. Dodajte uz njega i laptop i uz pomenuti štampač i, naravno, neki digitalni fotoaparatus, imaćete pravi pokretni foto-studio. Naravno, shvatite sve ovo u domenu amaterske fotografije, odnosno više kao igru koja vam daje velike stvaralačke mogućnosti, a možda se i pripremite za mnogo zahtevniji svet profesionalne fotografije.

Napaja se sa četiri baterije formata AA ili strujom iz USB konektora ako je u stanju da ima 500 mA. Nezavisnost od računara ostvaruje zahvaljujući mogućnosti čitanja dva tipa memorijskih kartica: CompactFlash tipa I i SD (Secure Digital) / MMC (MultiMediaCard). To znači da možete skenirati direktno na memorijsku karticu, zatim skenirani materijal prebaciti u računar ili odštampati na štampačima koji čitaju memorijske kartice. Brzina skeniranja fotografije veličine 10 x 15 cm u rezoluciji 300 dpi iznosi 14 sekundi, u rezoluciji 600 dpi 28, dok mu za rezoluciju od 1.200 dpi treba čak 90 sekundi. Može se skenirati i fotografija veća od formata 10 x 15 cm tako što je skeniramo iz više delova, a zatim, uz pomoć programa ArcSoft Panorama Maker 3 koji se isporučuje uz skener, veoma jednostavno i potpuno automatski spajamo u jednu sliku. Kvalitet skeniranih fotografija jeste prosečan, ali nije moguće očekivati mnogo više od prenosnog skenera kome su mobilnost i kompaktnost glavni aduti.

Skenirane fotografije memorišu se na CF ili SD memorijsku karticu

BORIS BJELICA

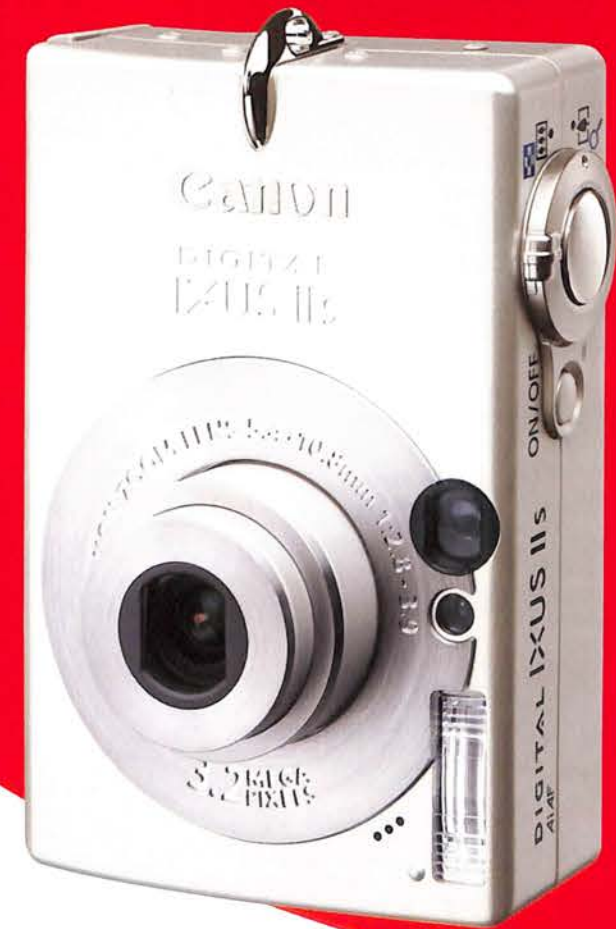
TEHNIČKI PODACI:

TIP SKENERA: ravni skener u boji
REZOLUCIJA SKENIRANJA: 300, 600 i 1.200 dpi
POVRŠINA SKENIRANJA: 10 x 15 cm
VEZA S RAČUNAROM: USB
DIMENZIJE/MASA: 267 x 177 x 30 mm / 680 g
NAPAJANJE: 4 baterije AA ili USB (500 mA)
CENA (MP): oko 9.000 din. (130 evra)
INFORMACIJE:
Hewlett-Packard d.o.o.
Beograd, www.hp.com

315.- €

459.- €

395.- €

you can

- IXUS 115 3.2MPix
- IXUS 500 5.0MPix
- IXUS 430 4.0MPix

BEOGRAD
TEL: 011/655 100, 655 257

*SVE CENE SU VELEPRODAJNE,
BEZ URAČUNATOG POREZA NA PROMET

PROFIFOTO official distributor

Canon

Photoshop CS i RAW format

RAW IMPORTER U NOVOM PHOTOSHOPU CS, OSIM PODRŠKE ZA SKORO SVE FOTOAPARATE, IMA VELIKI PREVIEW PROZOR U KOJEM SE NALAZE MNOGE KOMANDE ZA OBRADU SLIKE

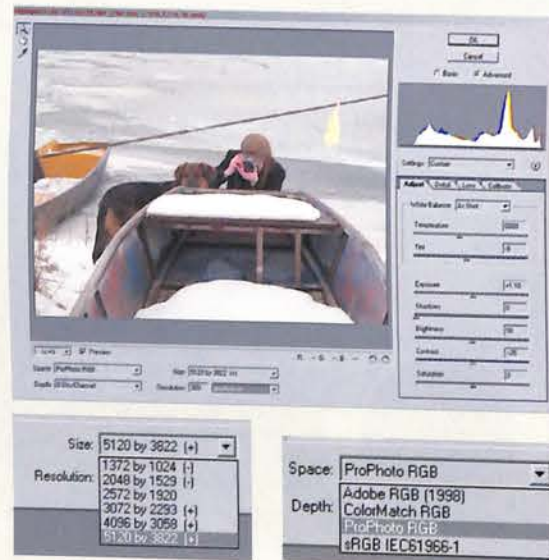

Detalj fotografije koji je otvoren u Photoshop CS RAW importeru

Detalj fotografije koji je uvezen originalnim Olympusovim programom

Ukoliko se ubrajate u one koji fotografiju shvataju ozbiljno, a bavite se i digitalnom fotografijom, onda vaš digitalni fotoaparati ima mogućnost snimanja u tzv. RAW formatu. Bez mnogo mudrovanja, reći ćemo da je to format koji omogućava maksimalno iskorišćenje svih potencijala koje čip može da pruži. Ali, do sada je ovakav način snimanja imao i svojih, uslovno rečeno, nedostataka jer se fajl u program za obradu slike mogao uneti (import) jedino preko posebnih plug-in programa. Ti programi bili su veoma siromašni bilo kakvim opcijama za podešavanje jer se sve obavljalo kasnije. Jedan od najvećih nedostataka bio je što smo sliku morali da unosimo u šesnaestobitnoj paleti, koja je naknadno morala da se pretvori u osmobarbitnu,

Osnovni izgled pokrenutog programa; meni za izbor kolornog profila; određivanje veličine fotografije

a zatim smo podešavali veličinu same slike i sve ostale parametre. S pojavom novog Photoshopa CS, koji predstavlja osmu verziju najpoznatijeg programa za obradu digitalizovanih slika, sve je postalo mnogo jednostavnije, brže i kvalitetnije. Osim podrške za skoro sve fotoaparate, otvaranje ovih fajlova unapređeno je velikim prozorom Preview oko koga se nalaze komande kojima podešavamo sve: od veličine slike, do kolornog profila. Verovatno najznačajnije opcije jesu nameštanje oštine, omekšavanje luminance i redukcija kolornog šuma, o čemu smo pisali (pojava piksela najčešće u plavoj boji). Druga izuzetno bitna mogućnost jeste određivanje veličine slike kojoj odmah možemo zadati dimenzije sve do 5.120 x 3.822 piksela ili 43,35 x 32,36 cm u rezoluciji 300 dpi. Uostalom, uporedite dva detalja istog snimka od kojih je levi uvezen originalnim softverom, konvertovan u osmobarbitnu paletu i zatim povećan na dimenzije 43,35 x 32,36 cm, a desni jednostavno otvoren novim alatom. Leva slika ima dosta kolornog šuma koji se vidi kao zrno boje. Desna slika takođe ima i mnogo manji kontrast, što vam omogućava više slobode u naknadnoj obradi slike. Dodata je opcija čuvanja tzv. "sidecar" fajlova koji omogućavaju čuvanje svih informacija u vezi s originalnim fajlom. Ovo je samo jedna od novosti kojom ovaj program privlači fotografe, a tu su još i potpuna podrška za šesnaestobitnu paletu boja, nove mogućnosti Photo filtera, podešavanja senki i svetlih mesta, efekti objekta...

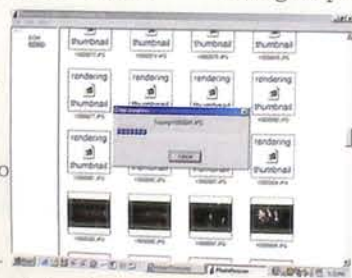
Stoga, ukoliko imate aparat koji snima i u RAW formatu, naoružajte se velikim memorijskim karticama i snimajte. Izraz sirovo možda zvuči grubo, ali u ovom slučaju to je više nego suptilno.

MILAN ŽIVKOVIĆ

Vraćanje izgubljenih digitalnih fotografija

Iako od samog početka omasovljavanja primene digitalne fotografije pratim tu oblast, tek sam se pre nekoliko meseci i sâm "digitalizovao". Ali, određeno strahovanje da će mi neke fotografije nestati stalno je postojalo. I kao što to obično biva, dogodilo se baš kada je najmanje trebalo. Hteo sam da objavim nekoliko fotografija, ali zbog toga što sam operatera zadržao do kasnih večernjih sati, a i zbog svoje nesmotrenosti, nisam obratio pažnju na krupnim slovima napisano upozorenje iznad čitača kartice da s njim mora pažljivo da se rukuje jer je oštećen. I desilo se! Na računaru se nisu pojavile snimljene fotografije, a ni preko fotoapara

rata nisu više mogle da se vide. Kako ni kod kuće nisam mogao da učitam fotografije, pokušao sam s "formatiranjem" kartice, ali i to je bilo nemoguće preko računara, a uz pomoć softvera

u fotoaparatu uspelo je iz trećeg pokušaja. Barem nešto sam spasao, pomislio sam. Međutim, nikako nisam uspevao da se smirim. Pokušavao sam da smislim izgovor zašto nemam fotografije. I, setio sam se da sam za rubriku Noviteti našeg časopisa

pisao o nekom programu koji navodno može da "povrati" izgubljene fotografije s kartice. Pronašao sam da se zove "Don't Panic", našao ga na Internetu i video da ne može da se skine s

mreže, već se naručuje programski paket koji se šalje isključivo poštom. Skoro da sam digao ruke od daljih pokušaja. Da bih iskoristio Internet, potražio sam novosti u foto-svetu i prva stvar na koju sam naišao bila je nova Lexar memorijska kartica od šest gigabajta uz koju se isporučuje i program "PhotoRescue", koji takođe služi za vraćanje izgubljenih fotografija. Bilo ga je u probnoj verziji na mreži i ubrzo su moje fotografije bile ponovo vidljive, i to sve, ali opet se nisu mogle snimiti na računaru. To je moguće samo s kupljenom i registrovanom verzijom. Popunio sam formular, platio karticom i za manje od pola sata imao sam potpunu verziju programa u računaru i snimljene sve fotografije koje su bile izgubljene!

IMRE SZABÓ

Idemo dalje ...

#100

PC

PC·PRESS

... sa CD ROM-om uz svaki broj ...
... na povećanom broju strana ...
... sa novim dizajnom ...

Agilux Agimatic

Sasvim neobičan fotoaparati

AGIMATIC JE VEOMA LEP FOTOAPARAT. MASIVAN JE I POTPUNO IZRAĐEN OD METALA. A TO ŠTO JE, KAKO BISMO MI TO REKLI "UVRNUT", NIJE NI ČUDO – TAMO GDE JE NAPRAVLJEN, ZA RAZLIKU OD VEĆEG DELA SVETA, JOŠ UVEK VOZE LEVOM STRANOM

SNIMANJE

Treba početi sa snimanjem. Ali kako? Na Agimaticu nema ni dugmeta za namotavanje niti je poluga za brzo premotavanje na mestu gde je očekujemo. Ova poluga ipak postoji. Neobično izgleda, a i smeštena je na neobičnom mestu, između objektiv i tela aparata, tako da kažiprst desne ruke izvanredno leži na njoj. Posle ovog otkrića tražimo okidač. Ali njega zaista nema. Dosta vremena potrebno je da se otkrije da u tu svrhu služi ona ista poluga za premotavanje filma.

ZATVARAČ

Kada smo već kod zatvarača, raspon dužine ekspozicija je između 1 i 1/350 s. Nije mi jasno šta im je trebalo 1/350 umesto 1/100 s? I još nešto neobično, za razliku od svih ostalih centralnih zatvarača sa sličnim rasponom koji imaju po tri lamele ili pet lamela, zatvarač Agimatic ima samo dve.

OBJEKTIV

Kada pokrenete malu polugu gde je obično smeštena poluga autofokusa, ne dešava se ništa, jer on i ne postoji na ovom aparatu. Ali, zato će vam ispasti objektiv ako ste slučajno fotoaparati nezgodno okrenuli. Taj objektiv je Anastigmat 2,8/45 mm, prema nekim informacijama sastavljen od četiri elementa, što deluje sasvim ozbiljno. Iako je pravljen u Engleskoj, ima metarsku skalu s najmanjom udaljenošću snimanja od 1 m. Nemamo podatke o dodatnim izmenljivim objektivima, ali kako na prednjem delu fotoaparata postoji pomični klizni ram koji ide preko tražila za objektiv od 45 mm možemo da zaključimo da je postojao barem još jedan "kraći" teleobjektiv od oko 90 mm žižne daljine.

DALJINAR

Na početku smo pomenuli i daljinar. On, nažalost, nije povezan, tj. "kuplovan" s objektivom, iako je u istom prozoru s tražilom. Na gornjem delu fotoaparata nalazi se nazubljeni, vertikalno postavljen točkić. Njegovim okretanjem lik u "žutoj mrlji" podese se s likom u tražilu, čime je izmerena daljina objekta koji se snima. Na točkiću se očita broj i prenese na skalu udaljenosti na objektivu.

SVETLOMER

Kako smo već naveli, optičkog je tipa. Ovakvi svetlomeri dosta su precizni, ali im je osnovna mana što njihova preciznost više zavisi od subjektivnih faktora (osetljivost oka snimatelja) nego od objektivnih. Okular svetlomera smešten je tačno ispod šine za blic. U njemu se, kada se usmeri prema sceni odakle se meri jačina svetlosti, vide različito zatamnjeni brojevi. Najtamniji broj, koji se još vidi, prebaci se na kalkulator ekspozicije, smešten na gornjem desnom delu fotoaparata.

VRAĆANJE FILMA U KASету

Šlag na tortu, naravno, mora da dođe na kraju. Kada je ceo film ispucan, treba ga vratiti u kasetu. Biće vam potrebno barem deset minuta da otkrijete kako se to radi. Nema dugmeta za oslobađanje mehanizma prilikom vraćanja filma ("R" - dugme), a nema ni uobičajenog točka sa skloppljivom polugom u njemu, kojim se film vraća.

Posle izvesnog vremena konačno pronalazimo "polugu". Smeštena je na zadnjoj levoj strani fotoaparata i više liči na standardnu polugu za namotavanje filma i natezanje zatvarača tako da se čovek teško može setiti šta je njena funkcija, posebno zbog toga što je "zamaskirana" tako što njen krajnji deo ima otvor s crnim prstenom koji naleže tačno na okular tražila i izgleda kao njegov sastavni deo.

I, na kraju, podatak za kolekcionare. Iako se Agimatic u kontinentalnoj Evropi nešto teže nalazi, kada se već stigne do njega, cena mu nije preterano visoka: 60 – 80 evra.

MIROSLAV NIKOLJAČIĆ

NAJBOLJI

Ink Jet papir

u Evropi 2003/2004

Eskluzivni distributer
za Srbiju i Crnu Goru

www.repromarket.co.yu

Tajna je u rupi

Svaki novi dan u domenu digitalne fotografije donosi nešto novo. Više se ne govori o novim modelima. Sada se, maltene, nedeljno pojavljuju novi "brendovi" u konstantnoj borbi za deo nezasićenog ali izbirljivog tržišta.

U prošlom broju direktno smo upoređili dva načina kojima se stiže do istog cilja – fotografije. Kada se podvuče crta ispod svih tekstova, zaključak je da digitalni način ima blagu prednost nad analognim. I ta konstatacija u osnovi je tačna. Ali, postoji ceo jedan svet za sebe koji standardnu tehnologiju, bilo analognu ili digitalnu, jednostavno ne zanima. Najčešće, takve metode nazivaju se plemenitim postupcima zbog toga što autor unosi kompletnu ličnost i umeće u proces nastajanja slike (fotografije) – od "gradnje" fotoaparata, razvijanja i izrade

AKO U SEBI IMATE ONAJ ČUDAN OSEĆAJ KOJI DAJE INVENTIVNA POKRETAČKA SNAGA I ŽELJA ZA NEČIM MISTERIOZNYM, POTPUNO DRUGAČIJIM, ONDA JE SVET "PINHOLE" FOTOGRAFIJE MESTO GDE ĆETE OTIĆI I OSLOBODITI SVU SVOJU MAŠTU

fotografije na ponekad ručno pravljenoj foto-materijalu. Ako u sebi imate onaj čudan osećaj koji daje inventivna pokretačka snaga i želja za nečim misterioznim, potpuno drugačijim (a vezano je za fotografiju), onda je svet "pinhole" fotografije mesto gde ćete otići i osloboditi svu svoju maštu. Snimanje s "pinhole" fotoaparatom (ili običnom kutijom) s rupom u principu je identično klasičnom snimanju, sa jednom bitnom razlikom – fotoaparat umesto objektiva ima mali otvor kroz koji prolazi svetlo (probušite rupicu na parčetu kartona, prinesite ga oku i zatim pogledajte neki predmet izbliza – na istom principu napravljena je lupa). Razlika je i u oštroti snimka jer objektiv daje oštru sliku u svom fokusu (svaki zrak svetla lomi se u svojoj ravni, a rupa stvara sliku tako što se zraci svetlosti koji dolaze do filma ukrštaju u jednoj ravni i tako daju podjednaku oštrinu na celom snimku). Format snimka, veličina blende i žižne daljine, sve je to prepušteno nama samima i zavisi od volje, vremena i trenutnih mogućnosti koje se tiču alata i materijala. Da dodate do zanimljivih fotografija ne treba vam ništa drugo osim fotoosetljivog materijala. Sve ostalo pravi se od materijala koji se može naći u kući. Kako u svetu postoji cela zajednica "pinhole" fotografa, a 25. april je Svetski dan "pinhole" fotografije, posvetili smo ovaj tekst svima koji snimaju na način koji je najlakše objasniti motom – "između objekta i filma doslovno ne postoji nikakva prepreka".

Fotografije snimljene "pinhole" SLR fotoaparatom od 35 mm. Vidljivo je spektralno prelamanje svetlosti zbog prolaska svetla kroz izrazito malu rupu

"GRADNJA" FOTOAPARATA

Bilo koja kutija može biti telo našeg fotoaparata, u zavisnosti od toga koji format materijala želimo da koristimo. Postoje fotoaparati koje autori prave od kasetica za film, pa sve do ogromnog metalnog kontejnera na prikolicu koju fotograf vuče unaokolo traktorom i snima ekstremno velike formate. Potrebno je da ima zatvarač koji će sprečiti neželjeno eksponiranje. Najčešće se ovaj deo pravi kao klizač fiksiran šrafom koji poklapa rupu. Važno je da koliko-toliko zadržite mogućnost jednostavne promene foto-materijala. Kod nas se, recimo, može naći veliki broj okruglih i četvrtastih metalnih kutija kod kojih se poklopac jednostavno otvara i na njega se može zalepiti film – recimo metalna konzerva za kafu s patent zatvaračem. Moramo napomenuti da se u manufakturama proizvodi i veliki broj "pinhole" fotoaparata koji se mogu kupiti, ali mislim da je samogradnja, u stvari, najzanimljiviji deo ovakvog načina snimanja. Ovog puta koristili smo ono što svaki fotograf ima u foto-torbi i u kući, ili do toga jednostavno može doći.

Za početak, uzeli smo stari fotoaparat marke Vario, odvrtuli s njega objektiv i ostavili centralni zatvarač. Stari fotoaparati mogu se naći po skoro smešno niskim cenama na buvljacima, a posebno su pogodni za ovakvu prepravku. Njihov

zatvarač ima danas zaboravljenu brzinu ekspozicije koja nosi oznaku T, a to znači da kada pritisnemo okidač, zatvarač se otvori i zatvara se tek ponovnim pritiskom, što je idealno za duge ekspozicije kojima ćemo se stalno služiti. U opciji je bila i stara Welta, ali je Vario izabran zbog mogućnosti kadriranja na izmenljivom mutnom staklu. Ispostavilo se da poklopčić od kutijice za film idealno zatvara otvor i lako se skida, pa smo na njemu probušili otvor od oko 3 mm, zalepili sa spoljašnje strane parče duplo lepljive trake, na kojoj smo pažljivo napravili otvor na istom mestu gde je i rupa. Zatim smo na duplo lepljivu traku zalepili parče deblje aluminijumske folije za domaćinstvo, obeležili centar i s posebnom pažnjom najtanjom iglom, koju polako okrećemo, probušili rupu. Obratite pažnju na reč probušili a ne probili, jer se ovaj deo posla mora uraditi zaista precizno pošto od oblika i prečnika rupe zavisi kvalitet snimka. Umesto aluminijumske folije kao bolju opciju možemo koristiti bakarne folije koje su tvrde i lakše za obradu, ali se teže mogu pronaći. Za one koji bi želeli da probaju kako izgleda fotografija kroz rupu, tu je mogućnost snimanja klasičnim SLR fotoaparatom od 35 mm.

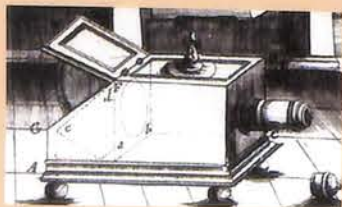
Da bismo lako manipulirali i zadržali mogućnost i klasičnog snimanja, rupa je izvedena na P-adapteru (adapter od 42 mm za Practica objektiv). Pored toga, možemo koristiti i međuprstenove. Adapter smo prvo zalepili na parče obostrano lepljive trake. Skalpelom izrežemo parče crnog kartona i zalepimo ga s unutrašnje strane. Karton nam je potreban kao ojačanje, a ujedno služi i kao antirefleks površina. U sredini izrežemo otvor prečnika od oko 3 mm, skinemo zaštitnu foliju sa druge strane i zalepimo parče folije. Da bismo zategli foliju, lepimo je na krajevima selotejpom za podlogu, okrenemo adapter i zalepimo ga na foliju. Sada predstoji najosetljiviji deo posla, a to je bušenje rupe u foliji. Ovoga puta koristili smo posebne entomološke čiode koje imaju oznaku 000 i debljinu od oko 0,2 mm, ali kako se do ovakvih iglica ne dolazi lako, poslužiće i obična tanka igla. Adapter okrenemo naopako i naslonimo foliju na tvrdi karton koji nam služi kao podloga da ne bismo probili materijal. Iglu smo vrteli levo-desno i polako utiskivali u karton ispod. Tako smo dobili rupu koju lako možemo da montiramo umesto klasičnog objektiva, a kako ona radi vidi se na primerima. Veoma korisnim pokazalo se ugaono tražilo (ukoliko ga nemate, možete koristiti i gumeni okular) jer je slika izuzetno tamna zbog male količine svetla. Snimano je na kolor filmu od 200 ASA i eksponirano oko 2 sekunde sa stativa. Postoji još jedan sličan način za pravljenje i korišćenje rupe umesto objektiva i to u poklopcu za kućište. Čak se prodaju i fabrički prerađeni poklopci, ali cena im nije baš pristupačna (oko 70 evra), pa se samogradnja i te kako isplati. Možemo napraviti rupu od žileta tako što dva žileta približimo jedan drugom (razmak može biti treći žilet postavljen vertikalno) i zalepimo ih na odgovarajući nosač. Ponovimo još jednom operaciju i dva dobijena para postavimo pod uglom od 90 stepeni i s malim razmakom. Važno je da znate da vertikalna linija na snimku daje horizontale, i obrnuto. Do sada smo insistirali na što preciznijem obliku pojedinačne rupe, ali u kreativne svrhe i te kako možemo odstupiti od pravila. Nekoliko rupa daje višestruku sliku (slično multiprizmama), prerez u metalu pravi razmazan snimak slično upotrebi vazelina na filmu, nepravilne rupe projektuju svoj oblik na vršna svetla... U sledećem broju pričaćemo o načinu snimanja i predstavimo vam neke od interesantnih eksperimenata. Pridružite nam se i vi, napravite svoj "pinhole" fotoaparat i pošaljite rezultate za objavljivanje u sledećem broju.

MILAN ŽIVKOVIĆ

DVADESET PETI APRIL 2004. JESTE SVETSKI DAN "PINHOLE" FOTOGRAFIJE. ZAMISAO JE DA DO TOG DANA SPREMITE SVOJU OPREMU, IZBUŠITE RUPICE I ZAMENITE NJIMA OBJEKTIVE I SKUPU OPREMU, NAPRAVITE SNIMKE I POŠALJETE DA BI IH ORGANIZATORI POSTAVILI NA SAJT WWW.PINHOLEDAY.ORG

Istorija

"Pinhole" fotoaparati imaju izuzetno burnu i bogatu istoriju. Aristotel je u spisima "Problemi" (330 godina P. N. E) bio prvi koji je pominjao Cameru obscura – latinski naziv za mračnu komoru. Abu Ali Alhasen Ibn Alhasen bio je matematičar iz Basre koji je pokazao kako se stvara slika u čovekovom oku koristeći analogiju s Camerom obscurum. Kepler je 1600 – 1610. godine koristio za svoja astronomska osmatranja Sunca, a kasnije su skoro svi astronomi koristili ovaj način zbog lakšeg i sigurnijeg posmatranja bezopasnog za vid. U isto vreme pojavljuju se i aparati za

skiciranje s ogledalom koje okreće sliku projektovanu na mutno staklo (podseća li vas ovo na ogledalo u SLR aparatima). Na ovaj način izdvojenu sliku bilo je lakše crtati, pa su ih koristili mnogi slikari, uključujući i čuvenog Vermera. Gregorijanski kalendar je, na primer, nastao posmatranjem kretanja Sunca koje se projektovalo na pod u Kuli vetrova

u Vatikanu. Veliki broj naučnika tog vremena (Leonardo da Vinci, Rene Dekart, Albrecht Direr, Isak Njutn...) koristio je Cameru obscuru u svojim istraživanjima. Lord Rajli (dobitnik Nobelove nagrade) 1880. istraživao je odnose veličine rupe u potrazi za optimalnim i njegove rezultate koriste naučnici i dan-danas. Najverovatnije da je prva fotografija na ovaj

način nastala 1850, a četrdeset godina kasnije bila je u širokoj upotrebi za snimanje fotografija s neznom i romantičnom atmosferom. Prvi fotopapat za jednokratnu upotrebu u serijskoj proizvodnji bio je The Ready Photographer iz 1892. i, naravno, imao je rupu umesto objektiva.

Ulična sreća

GORAN NEŠKOVIĆ

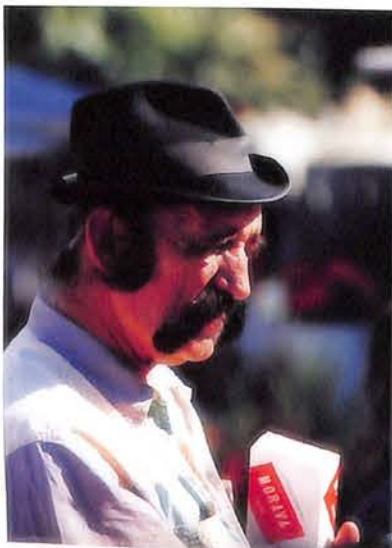

SVAKODNEVNO "VUĆI" FOTOAPARAT U TORBI S OBJEKTIVIMA, BLICEM... POSMATRATI LJUDE I SITUACIJE U KOJIMA SE NALAZE, SNIMATI SVE TO I OSTATI NEPRIMEĆEN...

Jedan od razloga za interesovanje prema fotografiji sigurno je večita ljubav prema psima. Pre svega, šarplanincima. Kao gimnazijalac kupio je prvo štene. Od tada se od njih ne razdvaja. Danas poseduje odgajivačnicu "Planinski duh" u svome rodnom kraju. Njegovi "šarci" prešli su mnoge evropske i svetske granice. Da ih mnogo ne pominjemo. Ovih nekoliko rečenica navedeno je da bi se saznalo da su šarplaninci bili jedan, ako ne i osnovni razlog ljubavi prema fotografiji.

"Zbog njih sam često posećivao Šar-planinu. Bio sam zatečen tim predelima, pogotovu zimi. Tada nisam imao fotoaparat, ali želeo sam da sve što vidim zabeležim fo-

Priča o našem sagovorniku smeštena je u 1998. godinu, tačnije, prošli vek. Tada je Goran Nešković, po struci ekonomista, počeo da se bavi fotografijom. Iskreno rečeno, u nekim poznijim godinama, mada, svaki početnik vredan je pažnje. "Interesovanje je postojalo i u dečaćkim danima. Kada sam mogao, kupovao sam fotografski list *Photo*, i drugu sličnu literaturu. Nije bilo mnogo izbora. Posećivao sam izložbe, mada nisam poznavao autore. Reklo bi se – mladalačka radoznalost."

tografski. Presudila je ta, 1998. godina. Sretna okolnost bila je da sam otišao u posetu prijatelju koji živi u Kaliforniji. Da se malo vidimo, i provedemo. Tada sam i kupio Nikon 90 S. U to vreme, sav sretan, nisam znao ni da ga upotrebim. Sve je došlo kasnije. Naučio sam ponešto, počeo da fotografišem sve i svašta."

Ono što je možda presudilo u interesovanju, recimo i ljubavi prema fotografiji jeste slučajno poznanstvo s Pedom Mitićem, tadašnjim urednikom *Dnevnog telegrafa*. Goranova priča zanimljivija je od novinarskog izveštaja. "Slučajno smo se upoznali. Došao je da fotografiše moje šarplanince. Kada je video šta sam kupio (Nikon 90 S), dao mi je film i rekao da mu donesem fotografije. Tako je i počelo. Snimao sam, donosio fotografije, *Telegraf* objavljivao, moja fotografska priča je započela. Između ostalog, ovladao sam svojim Nikonom. Dodao sam i blic, koliko da budem spreman."

Baviti se fotografijom u današnje vreme i nije nešto posebno. Mogućnosti su ogromne. Ipak, svakodnevno i pored redovnog posla "vući" fotoaparat u torbi s objektivima, blicem... posmatrati ljude i situacije u kojima se nalaze, snimati sve to i, kako kaže Goran, ostati neprimećen... Treba u tome uspeti! Bez obzira na to što je Nešković pokušavao i literarno da napreduje preko dopisne škole "Institute for Photography" u Njujorku, nije uspeo da je dovrši. Razlozi – brojni. "Iskreno rečeno, nisam je dovršio. Radove koje sam slao bili su i pohvaljeni. Desilo se u međuvremenu i NATO bombardovanje. Možda nastavim. Mogućnost postoji. Moje je da izađem sa svojim Nikonom na "ulicu". Snimam ljude, svakodnevne životne događaje... Da se iz mojih fotografija vidi ljudska sreća, pa i tuga."

MIO LJUB VELIČKOVIĆ

DRAGOLJUB TOŠIĆ

MIROSLAV adrović

MIROSLAV ADROVIĆ iz Subotice snimio je i skenirao fotografije uz obilato korišćenje dobre tehnike, što je i rezultiralo do-

Motiv izdvojen iz pozadine

NA ADRESU naše redakcije ponovo je stigao veliki broj koverata i još veći broj fotografija u njima. Ali, stalno se provlači jedan problem – uočeni motiv nije dovoljno izdvojen od pozadine i često se gubi u šarenilu, pa je sâm objekat interesovanja autora skoro neprimetan. Takvi problemi mogu

se prevazići pažljivim biranjem ugla snimanja, praćenjem iz kog pravca stiže svetlo, pravilnim odabirom parametara snimanja (blenda i ekspozicija), kao i izborom žižne daljine objektivu i zum objektivu. Kada izađete iz kuće s fotoaparatom, sve oko vas može biti potencijalna meta objektivu. Ali,

iskustvo koje polako stičete svakodnevnim snimanjem vodi vas ka najbitnijem – a to je promišljeni snimak. U osnovi, to se svodi na sposobnost da gotovu fotografiju vidite u samom trenutku snimanja i da eventualno odustanete od trošenja filma ako shvatite da snimak neće biti uspešan.

MARKO lazović

APSTRAKCIJA i imaginacija u fotografiji neretko je približavaju poziciji. Fotografija tada postaje inspiracija za misao, osećanje, ideju... Zanimljivo je to kako od nečeg veoma stvarnog i realnog možemo kreirati najfantastičniji oblik koji je do tada postojao samo u našoj mašti. Šteta što nam je Marko Lazović nazivom fotografije "Apstraktnost trenerke" razotkrio misteriju. Sada nam je jasno da je to trenerka potopljena u vodu s praškom, ali verujte da je bila mnogo zanimljivija dok to nismo znali. Pustite gledaoce da sami projektuju svoje viđenje. Tako će vaša fotografija imati bezbroj značenja i za svakoga biti potpuno jedinstvena jer će imati osećaj da i on u njoj učestvuje. Dajte jednako apstraktan naziv kao što je i motiv. Pokušajte u budućnosti da napravite seriju apstraktnih fotografija koje će prikazivati različite motive, ali ih objedinite nazivom serije.

brim fotografijama koje uz sve kvalitete imaju i dah egzotike jer su snimane širom sveta. Od desetaka fotografija izabrali smo dve za objavljivanje. Noćni snimak tehnički je odlično realizovan. Kolorno veoma lep. Delimično je problematičan prednji plan kadra jer je pomalo "nedorečen" i prazan. Neka druga stajna tačka sigurno bi bila srećnije rešenje i doprinela da ovaj snimak bude savršen. Na drugoj fotografiji vidi se da je sve što je bilo potrebno za uspešnu fotografiju bilo ispred Miroslavljevog objektivu. Parametri snimanja bili su korektni, uspešno je sačuvana atmosfera sunčanog popodneva, ljudi na snimku zauzeti su svojim poslom i ne primećuju snimatelja. Ali ono što nam smeta jeste senka fotografa koja delimično kvari dobru fotografiju. Jedno od rešenja jeste korišćenje programa za digitalnu obradu slike, Photoshop ili neki drugi program. Uz pažljivu upotrebu, takozvanim kloniranjem možete ukloniti senku i sledeći put razmisлити da li je vaša malenkost neophodni sadržaj prizora koji snimate.

MILAN malivuk

MILANU MALIVUKU se zahvaljujemo na lepim kritikama, pa ne bi bio red da i mi njemu ne odgovorimo na isti način. Šalu na stranu, on nam je poslao četiri fotografije i dva dijapozitiva. Za objavljivanje izabrali smo fotografiju pod nazivom "Zima 2004". Uočavanje i izdvajanje motiva je na njegovom snimku uspešno, a fotografija je ujedno i dobar primer korišćenja kolor

filma za snimanje monohromatskih motiva. Snimak je korektno eksponiran, što je kod zimskih motiva pod snegom poseban problem. Snimano je fotoaparatom Zenit 12, na filmu Kodak ISO 200. Što se tiče dijapozitiva, autoru predlažemo da za snimanje nabavi i snima na dijapozitivima novije generacije, jer se film ORWOCHROME UT 20 na kome je snimano ne proizvodi više od jedne decenije.

MIRKO mirković

IAKO SE Mirko Mirković ne može pohvaliti nekom ozbiljnom fotoografskom opremom (HP Photosmart 715), uspešno se izborio s različitim svetlosnim situacijama i nije se libio da upotrebi fleš, iako je snimao po danu. Na taj način dobio je ovaj efekatan snimak psa. Napola zamrznut u pokretu, deluje veoma živo i pomalo opasno, mada ne verujem da mu je to bila namera (ni psu ni fotografu). Dobro je upotrebljena i kratka dubinska oštrina koja daje osećaj trodimenzionalnosti, odnosno čini nam se da će pas "iskočiti" iz fotografije. Snimajte što više "živa stvorenja", to vam očigledno dobro ide. To jeste teže, ali izazov je najbolji podstrek za rad.

NATALIJA kovačević

▲ S obzirom na to da ne postoji ženski rod od reči fotograf, za Nataliju Kovačević iz Kovina možemo reći da je "dečko koji obećava"! Bez obzira na gramatiku, žene su odavno pokazale da su fotografiji dale veliki doprinos i, ono najvažnije, da su je oplemenile svojom suptilnošću i senzibilitetom. Natalijine fotografije to svakako potvrđuju i skoro sam siguran da ovo nije poslednje objavljivanje njenih radova. Teško je bilo odlučiti se samo za jednu fotografiju jer su skoro sve veoma interesantne i originalne. Jedino bih savetovao oprezniju upotrebu filtera u Photoshopu. Iako su sve fotografije naknadno obrađene u računaru, i to veoma inventivno, na pojedinim je ta intervencija suviše očigledna i nije doprinela kvalitetu snimka (to su uglavnom primeri totala i širih planova pejzaža).

Međutim, čim suzi polje gledanja, Natalija iskazuje odličan osećaj za kompoziciju, kolorit, a posebno kolorni akcenat. Spleteni planovi zaslužni su za potpunu dvodimenzionalnost ovih fotografija, ali i njihovu slojevitost. Često imamo osećaj da gledamo sliku u slici! Ovi, takozvani, slikarski kvaliteti našli su zanimljivu i pre svega izraženu estetsku formu u njenim fotografskim etidama.

"Manje je uvek više" i "bolje sprečiti nego lečiti" jesu dva pristupa koje bi Natalija trebalo da usvoji, a to znači da treba da se trudi da već tokom fotografisanja postigne ono što želi da bi kasnije intervencije svela na samo nekoliko mudrih poteza.

"Manje je više"

TAMAŠ tot

► Tamaš Tot iz Subotice poslao nam je CD sa čak 26 fotografija i pismom u kome navodi da koristi digitalni Olympus C-720. Snimci koje nam je poslao jesu uspešni i estetski i tehnički, a naročito oni snimani noću. Posebno nam se svideo snimak pod nazivom "Prozor u nepoznato". Malo smeta donji desni ugao koji je presvetao i koji bi trebalo potamniti, što ne bi trebalo da predstavlja nikakav problem s

obzirom na to da su snimci digitalni. Tamaš uspešno koristi tehniku i uspeva da vizuelizuje svoje ideje, ali možda bi trebalo da razmisli šta je to što ga najviše privlači da bi skoncentrisao svoju energiju i uspešno se stvaralački i kreativno iskazao.

BRANIMIR nedeljković

▲ Po želji Branimira Nedeljkovića iz Beograda objavljujemo fotografiju "Beograd moj grad" u rubrici Foto-komentar jer nije ušla u uži izbor našeg konkursa. Fotografija u svakom slučaju odgovara temi, ali ima nekoliko nesrećnih rešenja. Priznajem, atmosfera je lepa. Tople boje večernjeg sunca i njegov savršeni krug dobar su kontrast crnim, pretećim vertikalama stubova. Lep način da se oplemeni tipičan gradski pejzaž, ali postavka (kompozicija) nije najbolje rešena.

Vertikala s desne strane je višak i predlažem da se snimak rekadrira i odseče i prazni gornji deo neba. Uopšteno govoreći, viša stajna tačka snimanja sigurno bi doprinela boljem kadru jer bi tada više došao do izražaja most i zgrade u pozadini i izbegla bi se prazna tamna površina u dnu fotografije koja ne daje nikakve informacije. Sledeći put iskoristite bolje lepotu ovakvog prizora i fotografišite ga s puno različitih mesta i nivoa dok ne dobijete savršen spoj svih elemenata.

VANJA marković

► Vanja Marković iz Pančeva snima fotoaparatom Canon AT-1 sa zumom 28 - 70. Poslala nam je više fotografija od kojih bismo izdvojili "Profundis" - koju bi trebalo tehnički bolje snimiti i povećati, "Bevoz izjutra" - koja ima izuzetno zanimljiv motiv, ali je loše snimljena, a za analizu bismo pokazali onu pod nazivom "Ofelija". Fotografija je u osnovi dobra jer se na njoj pojavljuju dva jasno odvojena plana. Autorka je iskoristila raspoloživo svetlo koje je lepo dočaralo atmosferu u prostoriji. U slučajevima kao što je ovaj, bilo bi dobro iskoristiti osetljivije filmove ili koristiti stativ. Svakako, trebalo bi odrezati veliku belu površinu bez detalja iza leđa devojke u prednjem planu, koja odvlači pažnju.

SRĐAN abdijević

► Srđan Abdijević ubraja se u onu grupu fotografa koji su direktno "uskočili" u digitalnu fotografiju. Fotografishe fotoaparatom Canon A70 i s obzirom na to da se fotografijom bavi tek tri godine, još uvek je u fazi istraživanja svega što ga okružuje. Za sve fotografije karakteristično je da predstavljaju jedan izdvojeni detalj, bio on u krupnom kadru ili totalu. To je dobar pristup jer tako vežbate oko da brzo izdvoji zanimljiv momenat u masi stvari i dešavanja koje nas okružuju.

Fotografija "Propadanje" izdvaja se lepom atmosferom i sepija tonom, verovatno naknadno dodatim u Photoshopu. Iako je električni stub kompoziciono postavljen tačno u sredinu, preterana stabilnost (i potencijalna dosada) razbijeni su kablom koji izlazi iz formata u levom uglu i time kreira dominantnu dijagonalu. Ona nas vodi u sâm prizor i daje osećaj dubinske oštine koja je, u stvari, veoma mala. Budite i dalje fascinirani svetom, ali unesite malo i sebe i ideje.

1. NAGRADA – Maja Vukelić, "Talasi", Petrovaradin, Nikon F80

Čovek i pejzaž

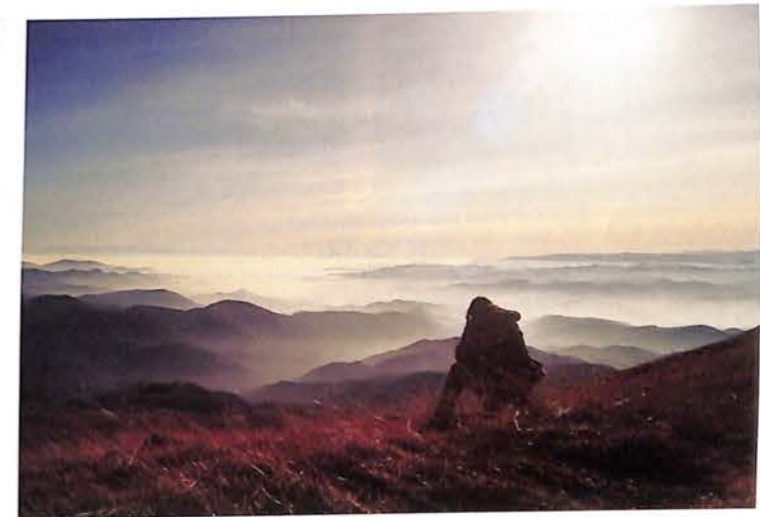
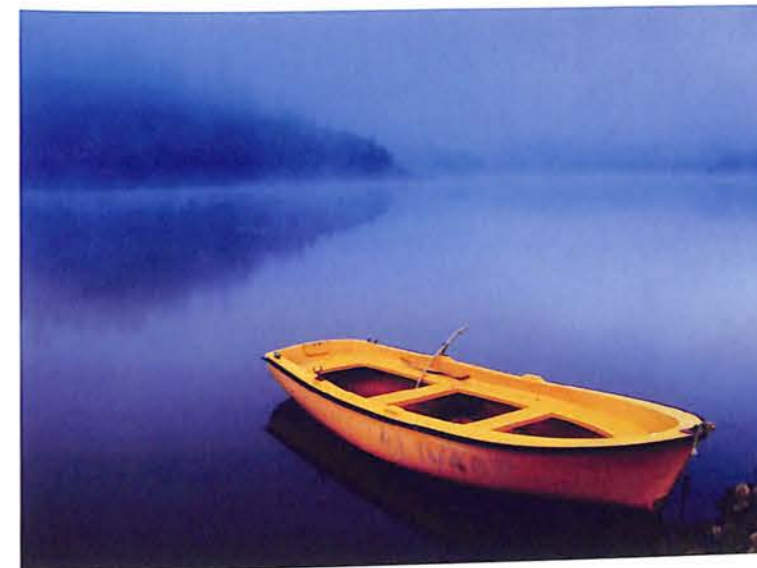
konkurs

2. NAGRADA – Đuro Milošević, Odžaci, "Bare Bojovića", Fuji S 602

3. NAGRADA – Marija Milovanović Maksimović, "Povratak kroz maglu", Sony DCS F-717

B lizu 250 fotografija stiglo je u Redakciju za aprilski broj! Duplo više nego za prošli. Pa za celu prošlu godinu dobili smo oko 400 fotografija! Tema vam očigledno odgovara i svi ste iskoristili mogućnost slanja tri fotografije na jedan kupon. Verujte da je bilo teško izabrati pobednike, pa smo odlučili da damo čak pet pohvala. Da bismo vas još više uključili, organizovali smo glasanje za tri najbolje fotografije preko naše prezentacije na Internetu (www.refoto.co.yu). U sledećem broju objavićemo rezultate glasanja, a isto ćemo ponoviti za svaki rok konkursa. Baš me zanima da li se slažete s našim žirijem ili ne! U svakom slučaju, dobili ste mogućnost glasanja, pa je i iskoristite.

Prvonagrađenom fotografijom vraćamo se malo ka klasičnoj, crno-beljoj fotografiji. Može se reći da ovaj prelepi vojvodanski pejzaž ima puno "klasičnih" atributa: dobru kompoziciju koja dosta podseća na slikarske, bogat valer sivih tonova, čisto jutarnje svetlo i diskretnu ali vizuelno snažnu priču. Maja Vukelić iz Novog Sada pronašla je lepotu u jednom, takoreći, artifičijelnom pejzažu jer, osim neba, sve na njemu kreirao je čovek. Interesantno je da je njen pristup temi identičan kao i kod prvonagrađenog iz prošlog broja. Nama je kvalitet jedini imperativ, a na vama je da istražujete nove pristupe. One uspešne sigurno ćemo nagraditi.

I. BREZOVAC

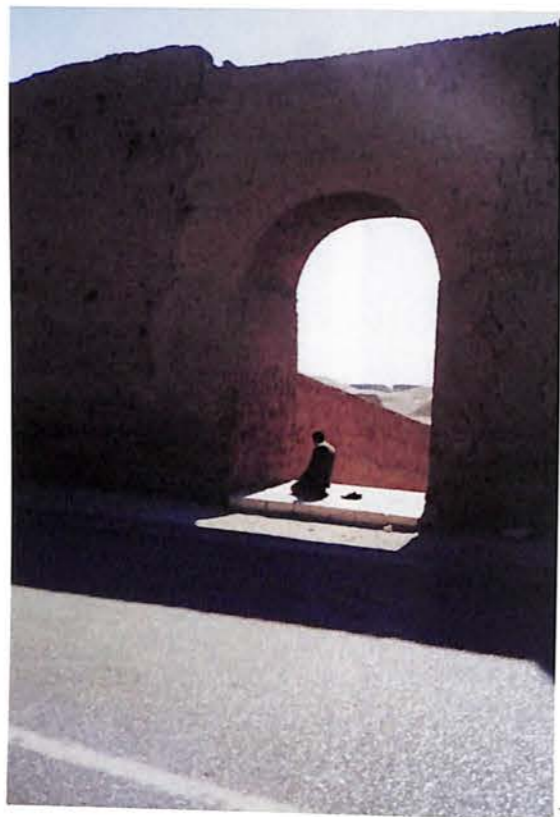
POHVALE

- [1] Dejan Đorđević, Paraćin, "Halo", Canon EOS 3000, Fuji 100
- [2] Danijela Nikolić, Kotor, "Žica", Zenit EM, Kodak 200
- [3] Bojan Bonifacić, Punat, "Rapsodija u plavom", Olympus E-20
- [4] Slađana Nikolić, Beograd, "Na poledini fotografije", Canon A1/25-50 mm
- [5] Ana Stipanić, Tivat, "Zimsko poslepodne", Canon Powershot A40

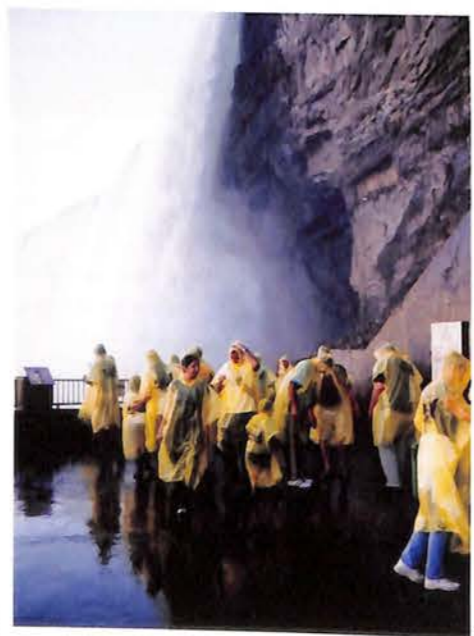
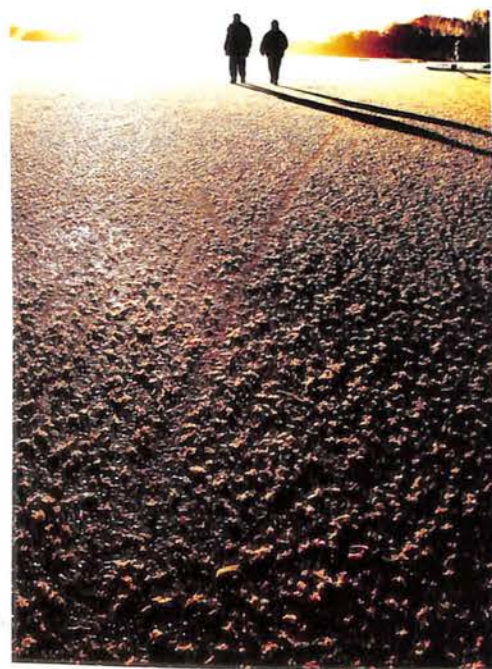
[6] Čedomir Biuković, Sremska Mitrovica, "Klupa"

[7] Vera Diklić, Novi Sad, "Istočnjačka vanvremenska priča", Minolta AF 101R, Konica VX-100

[8] Milenko Vasić, Beograd, "Šetnja po ledu", Olympus C-50 Zoom

[9] Robert Semnić, Novi Sad, "Ispod Nijagare je vlažno" Nikon F601, Fuji Superia 100

[10] Duško Matić, Zrenjanin, "Komovi", Fuji S2 Pro

[11] Josif Pop-Mitić, Beograd, "Sunset", Canon EOS 100, zum 24-85 mm

Naš časopis ponovo pokreće stalnu rubriku "Foto-konkurs" gde će objavljivati fotografije čitalaca, amatera i profesionalaca. Pravo učešća imaju svi koji se bave fotografijom, a jedini uslov jeste da uz svaku fotografiju ili dijapozitiv pošaljete i originalni kupon iz našeg časopisa REFOTO, čitko popunjen osnovnim podacima o autoru. Broj fotografija ili dijapozitiva koji neko želi da pošalje nije ograničen, s tim da jedan kupon važi za tri fotografije. Uz sve priloge potrebno je naznačiti naziv fotografije ili dijapozitiva, kao i neophodne tehničke podatke, npr. kojim filmom i fotoaparatom je snimljeno i dr.

FORMATI I TEHNOLOGIJA RADOVA

Učesnici mogu poslati:

- » crno-bele fotografije i fotografije u boji formata od 13 x 18 cm do 18 x 24 cm,
- » dijapozitive u boji 24 x 36 mm,
- » fotografije snimljene na CD u rezoluciji 300 DPI veličine do 18 x 24 cm.

SLANJE RADOVA

Ovogodišnji konkurs sastoji se iz šest periodičnih konkursa. Učesnici mogu poslati radove za februarSKI, aprilSKI, junSKI, avgustovski i oktobarski broj časopisa, za svaki pojedinačno i za decembarSKI koji je završni. Za svaki od navedenih brojeva časopisa obavlja se žiriranje, biraju radovi u užu izbor i određuju nagrade.

ROKOVI

- » Za junSKI broj do 20. maja;
- » za avgustovski broj do 20. jula;
- » za oktobarski broj do 20. septembra;
- » za finalni, decembarSKI broj do 15. novembra.

Za decembarSKI broj, kada je finale ovogodišnjeg konkursa, žiriraju se radovi pristigli za decembarSKI broj, kao i svi oni koji su ušli u užu izbor u prethodnim brojevima časopisa.

NAGRADE KONKURSA

Nagrade konkursa sastoje se od nagrada za svaki broj časopisa i nagrada konkursa kao celine. Za svaki od ovogodišnjih brojeva dodeliće se po tri nagrade:

1. godišnja pretplata na časopis,
2. knjiga "Elementarna tehnika fotografije" Dragoljuba Kažića,
3. deset crno-belih filmova forte – Fototehna.

Velike, završne nagrade konkursa jesu:

1. NIKON DIGITALNI FOTOAPARAT,
2. METZ BLIC – FOTOTEHNA,
3. LOWEPRO FOTO-TORBA.

U svakom broju časopisa objavljuju se rezultati žiriranja za taj broj, popis radova koji su ušli u užu izbor, nagrade tog broja i reprodukcije desetak izabranih fotografija. U decembarSKOM broju objavljuju se finalni rezultati konkursa, završne nagrade i reprodukcije do tada neobjavljenih fotografija konkursa.

ZAVRŠNE ODREDBE

- » Radovi koji su poslani na konkurs ne vraćaju se;
- » organizator radove može koristiti za potrebe časopisa, bez naknade i uz potpisivanje autora;
- » odluke žirija su konačne,
- » pravo tumačenja ovih propozicija ima organizator.

VAŽNO

Obzirom na sve učestaliju ponudu NIKON proizvoda sumnjivog porekla po izuzetno niskim cenama skrećemo Vam pažnju na sledeće:

- Nalepnica REFOT B na kutiji NIKON proizvoda je garancija da je isti originalan i legalno nabavljen direktno od proizvođača NIKON Corp.

- U kutiji se uz garanciju NIKON Corp. nalazi i garancija na srpskom jeziku koju izdaje REFOT B a popunjava prodavac kao i upustvo na srpskom jeziku (za digitalne fotoaparate na cd-u).

Refot B je obezbedio tehničku podršku: ovlašćeni, specijalizovani NIKON SERVIS koji pored popravki pokriva i garantni rok ali SAMO za proizvode koji imaju gore nabrojano.

potražite adrese ovlašćenih prodavaca na

www.refot.com

Ekskluzivni uvoznik i distributer

Pčinjaska 17, 011 2456 151, 308 7004, 244 7958

Specijalna ponuda

knjiga **REFOTO**

Možete naručiti ukoričena
sva izdanja časopisa REFOTO
objavljena u 2002. ili 2003. godini
Cena jednog izdanja iznosi 2.000 dinara

Novi konkurs časopisa
Rene Burri
Damiir Sagolli
Peizaž u fotografiji
Tema broja: DIGITAL/ANLG
Polarizacioni filteri

Ime i prezime _____

Adresa _____

Grad _____

Telefon _____

E-mail _____

Naziv fotografije _____

Film _____

Fotoaparat _____

REFOTO

11000 Beograd
Pčinjska 17

IZDAVAČKA
mali

KUĆICA
princ

Školska 91, 21203 Veternik Tel./fax: 021/503-918
E-mail: m.princ@eunet.yu Web: www.maliprincns.co.yu

Digital

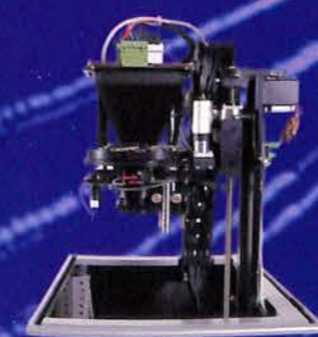

- ZA MINILABOVE:
- AGFA
  - NORITSU
  - FUJI
  - KONICA
  - GRETAG

D-C Super Pro LCD
400 dpi za foto 15x20
300 dpi za foto 20x30
i 260 dpi za 30x40
Automatsko podešavanje
za sve formate
Računar 3.2 GHz Pentium IV

TFT Monitor 21"
Moguće povezivanje
računara u mrežu
800 fotografija 10x15 na sat
Dve papir kasete
(standardni papir)
Hemijski proces RA 4
ili kompatibilni
Opcioni dodaci:
Pakon negativ skener
i A4/A3 flatbed skener

LED svetlo
visoke efikasnosti

Jednostavan i lako
upotrebljiv softver

CF (2), SM, PCMCIA (2),
CD-ROM, FD, SD, MS, ZIP

DISTRIBUTER U SCG:
MINCOM d.o.o. • Novi Sad, Miše Dimitrijevića-25
Tel./fax: 021/540-257 • www.mincom.co.yu

DISTRIBUTER U MAKEDONIJI:
FOTO TRADE KIRČE DOOEL • Skopje, Londonska 2, lokal 19
Tel./fax: +389 2 3076-210

